

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde
2013. gada 3. aprīlī

Sēdi vada Satversmes tiesas priekšsēdētājs Gunārs Kūtris.

G. Kūtris.

Labdien! Lūdzu, sēdieties!

Sākam Satversmes tiesas sēdi. Šodien tiek izskatīta lieta Nr. 2012-16-01 *“Par likuma “Par tiesu varu” 86. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 102. pantam”*.

Lieta tiks izskatīta šādā tiesas sastāvā:

tiesneši Kaspars Balodis, Aija Branta, Kristīne Krūma, Uldis Ņinis, Sanita Osipova, tiesas sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesas sēžu sekretāre Elīna Kursiša.

Lietas dalībnieki:

pieņemuma iesniedzējs — **Jānis Neimanis**,
institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu — Saeima.

Lietas dalībnieki, savus personas dokumentus uzrādīt tiesas sēžu sekretārei.

Saeimu pārstāv Saeimas Juridiskā biroja vadītājs **Gunārs Kusiņš**.

Lietā ir iesaistītas papildu personas... pieaicinātās personas.

Augstākās tiesas priekšsēdētājs **Ivars Bičkovičs**... es lūgtu varbūt uzreiz arī pārbaudīsim personas dokumentus, uzrādot tiesas sēžu sekretārei... arī tiem, kuriem vajadzīgas pilnvaras, arī uzreiz...

Tieslietu ministrijas Tiesu politikas departamenta juriskonsults **Uldis Dreimanis**... jūsu pilnvara jau ir lietas materiālos...

Tiesībsargu pārstāv tiesībsarga padomnieks **Artūrs Kučs**,

Latvijas Tiesnešu biedrību pārstāv Tiesnešu biedrības prezidente **Iveta Andžāne**, iesniegts lūgums atļaut viņai ierasties uz tiesu nedaudz vēlāk.

Tiesnešu ētikas komisiju pārstāv Ētikas komisijas priekšsēdētāja vietiece **Dzintra Balta**, arī no viņas ir iesniegums atļaut ierasties nedaudz vēlāk uz tiesas sēdi no cita pasākuma,

pieaicinātās personas... profesors, juridisko zinātņu doktors **Aivars Endziņš**,
zvērīnāts advokāts un bijušais Augstākās tiesas priekšsēdētājs **Gvido Zemribo**,
zvērīnāts advokāts **Lauris Liepa**,

Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Politikas zinātnes nodaļas vadītājs profesors **Jānis Ikstens**... nav, informācija nekāda tiesas sēžu sekretārei arī nav...

pieaicinātā persona advokāts **Jenss Kristians Pastille**, ir tiesas materiālos iesniegums, ka šodien objektīvu iemeslu dēļ pieaicinātā persona nevar ierasties un iespējams, uz nākamo tiesas sēdi varētu uzaicināt.

Vai mēs varam uzsākt lietas izskatīšanu sakarā ar to, ka pieaicinātās personas četras ieradīsies vai nu vēlāk vai nākamajā tiesas sēdē?

Vai lietas dalībniekiem ir kādi lūgumi? Pieteikuma iesniedzējiem? Nav. Saeimas pārstāvim? Nav. Paldies.

Līdz ar to paziņoju, ka tiek uzsākta lietas izskatīšana pēc būtības.

Tiks nolasīts tiesneša ziņojums.

Lūdzu, tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

2012. gada 19. jūlijā Satversmes tiesā tika ierosināta lieta Nr. 2012-16-01 “Par likuma “Par tiesu varu” 86. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 102. pantam”.

Pieteikumu iesniedza Jānis Neimanis.

Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, Latvijas Republikas Saeima.

2012. gada 19. septembrī Satversmes tiesā saņemts Saeimas atbildes raksts, kas pievienots lietai.

Ar 2012. gada 18. decembra Satversmes tiesas priekšsēdētāja lēmumu lieta Nr. 2012-16-01 nodota izskatīšanai.

Paziņojums par lietas izskatīšanu publicēts 2012. gada 21. decembrī laikrakstā “Latvijas Vēstnesis”.

Atbilstoši Satversmes tiesas 2012. gada 19. decembra Rīcības sēdes lēmumam, uz tiesas sēdi uzaicinātas sekojošas pieaicinātās personas:

Latvijas Republikas Augstākās tiesas priekšsēdētājs Ivars Bičkovičs,

Tieslietu ministrija,

Tiesībsargs,

Latvijas Tiesnešu biedrība,

Tiesnešu ētikas komisija,

biznesa augstskolas “Turība” Publisko tiesību katedras vadītājs profesors Aivars Endziņš,

zvērināts advokāts Gvido Zemrībo,

Latvijas Universitātes Tiesību teorijas un vēstures zinātņu katedras lektors Lauris Liepa,

Latvijā praktizējošs Eiropas Savienības dalībvalsts, Vācijas, advokāts Jenss Kristians Pastille,

Latvijas Universitātes profesors, Sociālo zinātņu fakultātes Politikas zinātnes nodaļas vadītājs Jānis Ikstens.

Pieaicināto personu viedokļi ir saņemti Satversmes tiesā un pievienoti lietas materiāliem.

Lietas dalībniekiem pienācīgi ir paziņots par tiesas sēdi.

Lietas dalībnieki — pieteikuma iesniedzējs Jānis Neimanis, un institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, Saeimas, pilnvarotais pārstāvis, Saeimas Juridiskā biroja juridiskais padomnieks Jānis Pleps ir iepazīnušies ar lietas materiāliem un apliecinājuši to ar savu parakstu.

G. Kūtris.

Paldies

Vai tiesnešiem ir jautājumi par tiesneša ziņojumu? Nav. Paldies.

Tālāk vārds lietas dalībniekiem.

Pirmais lietā uzstājas pieteikuma iesniedzējs. Lūdzu, Neimaņa kungs. Atgādinu tikai, ka, saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 28. pantu, jūsu runa nedrīkst pārsniegt 30 minūtes. Jums vārds lietas faktisko apstākļu izklāstam un juridiskajam pamatojumam.

J. Neimanis.

Paldies.

Tātad es neatkārtosu to, kas ir minēts pieteikumā, jo ar to tiesneši ir iepazinušies.

Šīs lietas galvenais jautājums ir par to, vai apstrīdētā norma, tātad likuma "Par tiesu varu" 86. panta trešā daļa atbilst Satversmes 102. pantam un jo īpaši, vai šī norma atbilst samērīguma principam. Tātad apstrīdētā norma noteica ierobežojumu tiesnesim darboties politiskajā partijā kā biedram, tātad būt par šīs partijas biedru un ir jautājums, vai tas ierobežojums ir atbilstošs samērīguma principam.

Kā jau es esmu norādījis pieteikumā, izejot cauri šiem te samērīguma principa pamatelementiem, kādus ir norādījusi arī Satversmes tiesa savā judikatūrā, tātad svarīgākais šeit ir normas neatbilstības apjoms. Un iepazīstoties arī ar lietā esošajiem dokumentiem, normas neatbilstības apjoms tiek apstrīdēts tikai daļā, kas attiecas uz dalību politiskajā partijā, taču ne būšanu par politiskās partijas vadītāju vai publisku personu. Un otrkārt, arī ziedojumu vākšana partijas vārdā vai citāda darbība. Piemēram, piedalīšanās politiskos mītiņos vai demonstrācijās. Katrā ziņā tas nav bijis mans mērķis šajā jautājumā iebilst, jo ir vispār apstiprināts, ka tiesneši šādas darbības veikt nevar un tam to nevajadzētu arī darīt.

Tātad jautājums ir tikai par to, vai tiesnesis var būt politiskās partijas biedrs un piedalīties biedru sapulcēs, pieņemt lēmumus, balsot, ar savu balsi ietekmēt konkrētās politiskās organizācijas lēmumus, virzienu.

Un tātad. Ja mēs raugāmies uz apstrīdēto normu un apstrīdētās normas mērķi... pirmkārt. Gan pieaicinātās personas šajā lietā, gan arī Saeima ir norādījusi, ka apstrīdētās normas mērķis ir būtībā divējāds. No vienas puses — nodrošināt tiesnešu neatkarību, neitralitāti un objektivitāti, gan arī, — otrkārt, nodrošināt, ka tiesa ir objektīva un neitrāla arī sabiedrībā, tātad radīt iespaidu sabiedrībā.

Un jā, šis ir ļoti interesants jautājums, ja mēs runājam par iespaida radīšanu uz sabiedrību, jo šajā lietā tiek aktualizēts jautājums, kas ir mazliet plašāks kā tikai tiesnešu darbība politiskajā organizācijā. Jo būtībā jau jautājums ir par to, kāda, vai un kā vai ir labi... un vai tas ir labs iespajds sabiedrībā, ka sabiedrība pati pašorganizējas politisku lēmumu pieņemšanai politiskajā partijās. Un faktiski tiesnesis šajā gadījumā ir tāds kā neliela, maza sabiedrības daļa un šajā gadījumā tieši šajā lietā ir akcentēts tieši šis aspekts.

Otrkārt, būtībā partija, politiska partija ir vienīgā sabiedriskā pašorganizēšanās forma, kādā veidā persona var ietekmēt politisku lēmumu pieņemšanu. Es pieļauju, ka

jūs man iebildīsiet, jo var taču iet referendumā, ierosināt referendumu un balsot... var piedalīties vēlēšanās. Bet, ja mēs paskatāmies, kā tas izpaužas ikdienā, tad mēs redzam, ka faktiski persona nevar efektīvi ietekmēt šos politiskos procesus, esot tikai kā vēlētājs. Jo faktiski, ja sabiedrība nepiedalās politisko partiju darbā, tātad, nav politisko partiju biedri, tad tādā gadījumā sabiedrība katru reizi vēlēšanās balso par kaut ko svešu tai. Būtībā tas arī izskaidro, kāpēc sabiedrība tik ātri viļas vēlēšanu rezultātos, jo faktiski tā nobalso par kaut kādu svešķermeni. Un ir populāri sabiedrībā uzskatīt, ka būšana politiskajā partijā ir kaut kas netīrs. Un tas arī atspoguļojas šajos viedokļos, ka mūsu mērķis ir pasargāt tiesas objektivitāti.

Bet iepazīstoties ar citu valstu pieeju un argumentiem, kas ir izteikti šajā sakarā, es biju tik drosmīgs, lai apšaubītu šīs tēzes, šo vispārpieņemto uzskatu, jo tiesnesim ir pienākums būt objektīvam un neitrālam, un tas ir valsts leģitīmais mērķis, tikai konkrētā lietā pret konkrētu lietas dalībnieku. Jo, vispārēji raugoties, mums katram ir aizspriedumi.

ASV tiesas spriedumā lietā pret... tiesnesis Zeiferts, kurš arī apstrīdēja Viskonsīnas štata aizliegumu būt tiesnesim par politiskās partijas biedru, tātad šeit tiesa norādīja, ka neviens tiesnesis nav *tabula rasa*, viņš nav brīvs no aizspriedumiem. Ja tiesnesis ir *tabula rase*, tad viņš ir, visticamāk, nekompetents. Jo katram tiesnesim ir sava dzīves pieredze, savi uzskati par labo, par ļauno un faktiski... mēs jau faktiski šeit ieejam tādā tiesību filozofiskā nozīmē... izpratnē... mēs varētu ilgi par to runāt.

Un, piemēram, kas ļoti labi ilustrē šo tēzi... Tātad... man par pārsteigumu 2012. gada 16. augustā godājamais tiesnesis Kūtris sniedza interviju "Lietišķajā Dienā", kura raksta: kā jūs domājat, vai tiesnesis var būt vai nevar būt politiskajā partijā. Un tiesnesis saka: "Man jau šķiet, ka Latvijā to šobrīd nevajadzētu atļaut..." Tad seko izvērsums un visbeidzot: "Kā Latvijas pilsonim man šķiet, ka esošā sistēma ir pietiekami laba."

Tātad, ja es būtu caurmēra sabiedrības cilvēks, es teiktu, pag', šāds tiesnesis nevar objektīvi skatīt manu lietu. Bet, ja mēs iepazīstamies ar pieaicinātās personas Jenca Kristiana Pastilles viedokli šajā lietā, tad mēs redzam, ka šāds viedoklis, kas ir izteikts presē pirms lietas, nav *a priori* apņemšanās izšķirt lietu tendenciozi. Tātad, faktiski nākot uz šo lietu, mums katram, arī tiem, kas sēž zālē, bija savs uzskats par to, vai tas ir labi, vai tas ir slikti, vai tā vajadzētu atļaut, vai to vajadzētu liegt.

Un līdz ar to faktiski šis diskurss šajā lietā ir mazliet plašāks, viņš parāda to, ka katram sabiedrības loceklim, katram sabiedrības indivīdam ir zināmi aizspriedumi. Un neviens nevar būt brīvs no viņiem. Un mēs ik reizi atradīsim iemeslu, lai pateiktu: pag', bet tu... tavs secinājums bija aizspriedumains.

Tātad, ja mēs runājam par apstrīdētās normas leģitīmo mērķi, tad es pilnīgi piekrītu, ka no vienas puses tātad tā ir tiesas objektivitātes nodrošināšana, otrkārt, iespaidu uz sabiedrību arī nodrošināšana. Bet tas, kas ir jāpatur prātā, kā to ir norādījusi arī šī ASV apelācijas tiesa Zeiferta lietā, ka valstij nav leģitīma mērķa vērsties pret uzskatiem, pret uzskatu brīvību, pasargāt sabiedrību no neaizspriedumiem vai no aizspriedumiem, principā. Leģitīmais mērķis ir pasargāt konkrētu lietas dalībnieku konkrētā lietā pret aizspriedumainu tiesas spriešanu.

Un tamdēļ arī mūsu procesuālajos likumos ir šis mehānisms, kādā veidā tas ir darāms. Tas, vai tas ir efektīvs, vai tas ir vienīgais mehānisms, tas ir cits jautājums. Bet, tāpat, tas ir būtisks punkts, ko es vēlos arī šim te pieteikumā minētajam papildināt.

Otrkārt. Ja mēs runājam par mērķi laikā... Es pilnīgi piekrītu. Teiksim, tas arī bija viens no maniem aizspriedumiem, ka normas mērķis ir vērsties pret Komunistiskās partijas ietekmi. Iepazīstoties ar pieaicināto personu viedokļiem, es pilnīgi piekrītu, ka tajā laikā primāri tāpat bija norobežot tiesu varu no Komunistiskās partijas ietekmes, bet vienlaicīgi arī pateikt, ka mēs nepārmetamies pretējā pretpolā, tāpat Tautas frontes, vai tā laika politisko kustību pusē. Un es pilnīgi piekrītu Jensa Kristiana Pastillas viedoklim, ka tā bija tūlītēja konkrēta vajadzība tajā laikā un faktiski šajā lietā ir tiesnešiem lemjams jautājums, vai šī vajadzība vēl joprojām pastāv un vai... pie kā mēs nonāksim tālāk, tas ir atbilstošākais un samērīgākais līdzeklis.

Kā es norādīju arī savā pieteikumā, tāpat šo leģitīmo mērķi sasniedz citas tiesību normas. Pirmkārt, tāpat Satversmes noteikums jeb tiesiskas valsts pamatprincips, ka tiesnesim ir pienākums būt neatkarīgam. Tas nozīmē arī, ka tiesnesim, pat ja viņš ir politiskās partijas biedrs, ir pienākums pieņemt tiesību lēmumus neatkarīgi no partijas lēmumiem. Un to nodrošina šīs te personas, tiesneša, iekšējā neatkarības sajūta.

Otrkārt, tāpat konkrētajā lietā, konkrētajos apstākļos tiesnesim ir pienākums atstāt, ja pastāv konkrēti apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti.

Un visbeidzot, protams, ka arī procesa dalībnieki var viņu arī noraidīt.

Tas, kas nav minēts pieteikumā, bet kas parādās arī pieaicināto personu viedokļos, ka pastāv vēl arī papildu instrumenti, kas sasniedz normas leģitīmo mērķi un tie ir pašas tiesas vai tiesnešu pašorganizēšanās ceļā formulētie noteikumi jeb ētikas noteikumi. Un, ja mēs raugāmies uz ētikas noteikumiem Latvijā, tad mēs varam redzēt faktiski, ka šis aspekts ļoti precīzi strādā. Likumā mēs neatradīsim aizliegumu tiesnesim ziedot politiskajai partijai. Mēs neatradīsim aizliegumu tiesnesim iet demonstrācijās. Piemēram, pret izdienas pensiju nogriešanu. Mēs nevaram arī atrast precīzu noteikumu, ka, piemēram, kā tas atspoguļojas arī ASV tiesas nolēmumā, kā ir ar gadījumu, kad tiesneša ģimenes loceklis ir politiskās partijas biedrs vai finansē, vai ziedo politiskajai organizācijai. Tāpat, faktiski šie jautājumi ir pašorganizēšanās jautājumi, ko tiesneši paši... šīs organizācijas nodrošina.

Un manā ieskatā, kā es esmu norādījis arī pieteikumā, šie līdzekļi ir juridiski precīzāki. Tāpat tie nav atkarīgi no tāda vispārēja aizsprieduma, ka dalība politiskajā partijā ir kaut kas slikts. Tie ir vērsti uz konkrētu lietu un konkrētiem apstākļiem.

Un es pilnīgi piekrītu tāpat pieaicinātās personas Jensa Kristiana Pastilles viedoklim, ka šajā jautājumā ir iespējams arī detalizētāks regulējums, kas mazāk skar tiesneša, privātpersonas, tiesības iepretim tam kopējam sabiedrības labumam, ko tā iegūst.

Nu un visbeidzot arī, kā es esmu norādījis pieteikumā, šī apstrīdētā norma faktiski ir sistēmiski pretrunā ar tiesībām tiesnesim kandidēt partiju... tāpat Saeimas, Eiropas Parlamenta, pašvaldību vēlēšanās. Kā pretargumentu Saeima un arī Tiesībsargs ir minējis, ka viņš jau var arī nebūt politiskās partijas biedrs. Bet faktiski,

ja mēs raugāties, tad tāda situācija nav normāla, ka tiesnesis, neesot politiskās partijas biedrs, ir politiskās partijas sarakstā un kandidē vēlēšanās. Faktiski tā ir izlikšanās par to, ka tiesnesis nav šīs politiskās organizācijas biedrs. Mēs redzam, ka ik vēlēšanās Liepājas tiesnese Sandra Briķe kandidē Kristīgi demokrātiskās savienības sarakstā. Tad ir jautājums: kas nodara lielāku ļaunumu sabiedrībai — šāda slēpta Kristīgi demokrātiskās savienības vērtību atbalstīšana vai tas, ja tiesnesis precīzi norāda, ka es esmu tās un tās partijas biedrs.

Nu un... Jā... Faktiski noslēgumā vēlos norādīt tikai to, ka pieaicinātās personas ir norādījušas, ka sabiedrība vēl tam nav gatava. Man jāsaka, ka tas arī ir zināmā veidā... mēs varam to saukt par aizspriedumu, jo, ja mēs atceramies, ka kādreiz, kad parādījās automašīnas, arī cilvēki baidījās no tām... un nemaz viņās negribēja kāpt iekšā. Ja mēs raugāties uz demokrātisku valsti, demokrātiskas valsts pamatakmens ir partija. Tā ir. Tātad partijas ir tās, kas nosaka sabiedrības attīstībai svarīgus lēmumus. Partijas ir tās, par kurām mēs balsojam vēlēšanās un kas pieņem svarīgus sabiedrībai likumus. Tad šajā gadījumā tas nevar būt slikti — būt politiskās partijas biedram, jo, ja tas ir slikti, tad tādā gadījumā nevar pastāvēt caur partijām organizēta demokrātiska valsts. Tad tai ir jābūt kādai citai struktūrai... citi veidi... Teiksim, sabiedrība pieņem lēmumus tikai plebiscītu veidā, tautas nobalsošanas veidā. Sabiedrība balso nevis par partiju sarakstiem, bet par konkrētām fiziskām personām, kas šķiet tai simpātiskas.

Protams, oponents... parlamenta pārstāvis teiks, ka jā... mēs varam un arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencija ļauj mums ierobežot... valstij ir tiesības ierobežot noteiktos apstākļos personu tiesības, ja tam ir vajadzība. Šajā gadījumā valsts ir atzinusi, ka tai ir šāda vajadzība.

Bet es varu norādīt vienu paradoksālu situāciju. Es esmu jauns tiesnesis un nestrādāju ilgi tiesas sistēmā, bet es konstatēju, ka Latvijā jau ļoti ilgu laiku tiesnesis, tiesa varēja būt politiska, tātad tādā nozīmē, ka tiesneši varēja būt politiskās partijas biedri. Kādā veidā? Tiesas piesēdētājiem nebija šādu aizliegumu būt par politiskās partijas biedriem. Un, kā zināms, tiesas piesēdētāji bija tiesas sastāvā, kas taisīja tiesas lēmumus. Tātad šajā laikā nekādu problēmu vai nekādu pretrunu sabiedrība nesaskatīja. Un no tā arī es varu daļēji secināt, ka nav tāda pamatota vajadzība, kādēļ šādā aspektā liegt tiesnesim šādas biedrošanās tiesības.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies.

Jautājumu uzdod tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Godājamo pieteikuma iesniedzēj! Man būtu jums jautājums par vienu no centrālajām problēmām šajā lietā, kurai jūs gan pieskārties savā konstitucionālajā sūdzībā, bet ko jūs neminējāt savā runā. Proti, par jūsu pamattiesību aizskārumu rašanās brīdi. Kad tas radās? Vai tad, kad jūs kļuvāt par tiesnesi? Vai tad, kad jūs

iesniedzāt konstitucionālo sūdzību? Vai citā brīdī? Katrā ziņā jūs savā konstitucionālajā sūdzībā esat minējis vairākus variantus.

J. Neimanis.

Tātad... nu jā. Šis ir interesants jautājums. Ja mēs skatāmies no klasiska aizskāruma teorijas viedokļa, tātad tajā brīdī, kad es kļūstu par tiesnesi, tad man sāk tecēt šis aizskārums, man rodas. Bet tas, ko es vēlējos... un es arī norādīju pieteikuma precizējumā... es varu būt par tiesnesi un varu arī nevēlēties būt par politiskās partijas biedru. Un, kā zināms, arī pieaicinātās personas Pastilles mītneszemē, Vācijā, ir tikai, šķiet, 20 procenti tiesneši, kuri ir partijas biedri. Tātad tas nav tāds aizskārums... tas var rasties arī vēlāk, ja persona uzskata par nepieciešamu pievienoties kādai politiskajai organizācijai vai piedalīties jaunas politiskas organizācijas dibināšanā. Līdz ar to mēs nevaram šo aizskāruma brīdi mērīt no tā datuma, kad tiesnesis kļūst par... jeb sākt ieņemt tiesneša amatu.

Un līdz ar to, ja tas ir nepieciešams šīs lietas izspriešanai un noteikšanai, tad par šādu datumu es pieņemu tātad šo 4. jūliju, pieteikuma iesniegšanas dienu. Tiesas ziņā ir vērtēt to, vai tas ir akceptējami vai nē. Katrā ziņā tas aizskārums... viņš nepārtraukti ilgst... teorētiski mans kāds kolēģis var izdomāt kļūt politiski aktīvs... Tajā brīdī viņam ir šis aizliegums... tieši iedarbojas.

G. Kūtris.

Precizēsim. Jūs esat konstitucionālās sūdzības iesniedzējs. Jūs nevarat iesniegt pieteikumu citu tiesnešu interešu aizsardzībai. Tātad jums ir jāaizsargā savs tiesību aizskārums un jums ir jāargumentē, kurā brīdī jūs šo aizskārumu izjutāt. Vai tad, kad kļūvat par tiesnesi vai pēkšņi 4. jūlijā, kad no rīta pamodāties un izdomājāt, ka gribat stāties kādā partijā.

J. Neimanis.

4. jūlijā.

K. Balodis.

Es tomēr gribētu, lai jūs precīzāk argumentētu šo savu aizskāruma rašanās brīdi, jo jūs noteikti labi zināt, ka Satversmes tiesas likuma 19.2. panta ceturtajā daļā ir melns uz balta rakstīts: ja nav iespējams Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.

Jūs esat tiesnesis no 2007. gada. Un šī norma par sešiem mēnešiem stājās spēkā 2011.gadā. Varbūt jūs varētu komentēt to konkrēti šīs normas kontekstā?

J. Neimanis.

Es domāju, ka... pie sevis analizējot šo argumentu... tas ir ļoti labs pamats tiesvedības izbeigšanai, nenoliedzami... Ir nodalāmas divas situācijas. Viena situācija ir, ka tiesnesis līdz kļūšanai par tiesnesi ir politiskajā organizācijā un viņš ir spiests atstāt šo amatu, tātad tas ir identificējams konkrēts brīdis, kad tas viņam ir jādara, kad

tas uz viņu iedarbojas. taču gadījumā, ja viņš nekad nav bijis politiskās organizācijas biedrs, tad tiesnesim pastāv problēma, kā fiksēt šo pamattiesību aizskāruma brīdi vēlāk. Un, kā jau es minēju savā pieteikumā, lai izpildītu tiesas lūgumu par pamattiesību aizskāruma brīža fiksēšanu, man ir jāizdara tiesību pārkāpums.

G. Kūtris.

Tā nebūt nav... Sakiet, lūdzu, ja jūs tagad sakāt, ka jums 4. jūlijā radās šī doma... Bet jūs arī 2012. gada 1. jūnijā jau griezāties Satversmes tiesā ar tādu pašu pieteikumu... Vai tad jums tas aizskārums neradās jau agrāk?

J. Neimanis.

Nē. Tiesa man atteicās pieņemt šo pieteikumu neesoša juridiska pamatojuma dēļ. Tā kā..

G. Kūtris.

Tā kā aizskārumu jūs jau izjutāt uz to brīdi?

J. Neimanis.

Jā.

G. Kūtris.

Uz to pirmo brīdi...

J. Neimanis.

Nē, uz 4. jūliju, tā, kā es esmu norādījis.

G. Kūtris.

Vai tiesnesim Balodim būtu kādi jautājumi vai precizējumi?

K. Balodis.

Tieši par aizskārumu vairs nē.

Es gribētu tomēr vēl uzdot pieteikuma iesniedzējam vairākus jautājumus. Ir tā, ka apstrīdētā norma paredz to, ka tiesneša amats nav savienojams ar piederību pie partijām un citām politiskajām organizācijām. Tātad vēl ir šie vārdi "citām politiskajām organizācijām". Un saskaņā ar Satversmes 102. pantu "ikvienam ir tiesības apvienoties biedrībās, politiskajās partijās un citās sabiedriskās organizācijās".

Es jūs lūgtu precizēt, vai jūs gribat, lai Satversmes tiesa izvērtē apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 102. pantam kopumā vai arī tikai šā panta vārdiem, kuros ikvienam noteiktas tiesības apvienoties tieši politiskajās partijās?

J. Neimanis.

Tieši politiskajās organizācijās un partijās. Pēc būtības politiskā organizācija un partija ir viens un tas pats manā izpratnē.

K. Balodis.

Vēl man būtu jautājums par to, ko jūs esat minējis savā konstitucionālajā sūdzībā, proti, ka apstrīdētās normas leģitīmo mērķi varētu nodrošināt, izmantojot tiesnešu noraidīšanas un atstatīšanas institūtu. Bet šo institūtu praktiskā piemērošana ir tomēr saistīta ar dažādiem subjektīvisma elementiem. Un kāpēc jūs domājat, ka tie efektīvāk nodrošinātu apstrīdētajā normā ietvertā mērķa īstenošanu?

J. Neimanis.

Nu faktiski mēs atkal atgriežamies pie tā, ka ikviens cilvēks ir... nav *tabula rasa*. Tātad ikvienam cilvēkam ir aizspriedumi. Un arī gadījumā, kad viņš atrodas vienā vai otrā situācijā, viņš vadās no savas dzīves pieredzes, no sava uzskata un faktiski, manuprāt, tas ir veids, kādā konkrētā lietā, konkrētos apstākļos to var izvērtēt. Un tātad šis process... šis institūts par noraidīšanu un atstatīšanu. Tātad tieši tas ir vērsts uz konkrētiem apstākļiem pret konkrētu lietas dalībnieku.

Es nepieminēju savā runā to, ka izskanēja arī pieaicināto personu viedokļos, ka tiesnesim būtu jāatstatās tikai tāpēc, ka viņš ir citas partijas biedrs, kur pretējā pusē ir cita partija, teiksim, kā atbildētājs, kā prasītājs, kā lietas dalībnieks. Nu, manuprāt, tas vēl vien, šis biedra statuss nenorāda, ka tiesnesis būs neobjektīvs. Jo tādā gadījumā neviens tiesnesis... faktiski mēs varētu pārņemt tiesnesim neobjektivitāti gadījumā, ja viņš skata zaudējumu atlīdzības prasījuma lietu no "Latvenergo", "Latvijas gāzes", BITE, LMT un tamlīdzīgi... vai Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas... kas kaut kādā veidā tas viņu varētu skart... mēs varētu teikt, ka viņš taču to nevarētu darīt. Mēs esam saņēmuši Administratīvajā tiesā noraidījumus no dažām personām par to, ka tiesneši ir biedri Latvijas administratīvo tiesnešu biedrībā... Bet tam, ka kāds cilvēks pauž savus aizspriedumus, tas nebūt nenozīmē, ka tie ir pamatoti.

Otrs. Tas, kas ir norādīts un atspoguļots arī šajā ASV apelācijas instances tiesas spriedumā, nav novērojams, ka partijas būtu ļoti regulāri lietas dalībnieki vispār. Tad tā iespēja ir minimāla...

Nu un bija arī arguments par to, arī šajā ASV lietā par to, ka vai tiesnesis var skatīt lietu, kurā lietas dalībnieki ir viņas partijas biedri. Nu, šajā gadījumā arī tiesa norāda, ka šāda saistība ir vērtējama katrā konkrētajā gadījumā. Vispārīgi šāda saistība ir pārāk difūza, tāda pārāk izplūdusi. Iespējams, ka tā ir cita sabiedrības kultūra. Varbūt. Es neņemos tā argumentēt. Pieņemu, ka cilvēku... sabiedrības līmenis varētu būt līdzīgs.

G. Kūtris.

Precizējot šo jautājumu par noraidījuma un atstatīšanas institūta esamību. Mēs, protams, saprotam, ka tiesās šis noraidījums tiek parasti pieteikts tad, ja tiesnesis ar kādu no lietas dalībniekiem ir savstarpēji kaut kādās, iespējams, saistībās, kas ir veidojies konkrētās situācijas ietvaros. Bet jūs nenoliegsiet, ka administratīvo tiesu, piemēram, lietvedībā var nonākt lietas, kur ir iesniegts pieteikums pret valsts pārvaldes amatpersonām, zinot, ka valsts pārvaldes konkrētas amatpersonas ir konkrēto politisko uzstādījumu īstenoņi vai biedri. Vai šajā gadījumā tiesnesim,

kurš, pieņemsim, ir konkrētās partijas biedrs, nevarētu būt pieteikts noraidījums tikai tāpēc vien, ka viņš varētu aizstāvēt tās partijas vai kādas koalīcijas viedokli vairāk.

J. Neimanis.

Šāds noraidījums varētu būt, nenoliedzami. Noraidījums varētu būt gandrīz katrā lietā. Bet šeit ir atkal jāsaprot, kāds ir šīs normas mērķis... ka valstij un sabiedrībai nav mērķa pasargāt no uzskatiem, no kādas personas uzskatiem. Mērķis ir pasargāt sabiedrību no neobjektīva tiesneša. Tātad tas, ka es esmu paudis kādus tiesību vai politiskus uzskatus iepriekš, nenozīmē, ka es būšu aizspriedumains šajā lietā. Nu, es jau citēju jūsu interviju "Lietišķajā Dienā". Bet es neuzskatu, ka jūs būsi aizspriedumains šajā lietā. Tātad tas nozīmē, ka lielākajā daļā gadījumu ar parastu saistību nepietiek, jo mēs nevaram... ja mēs teiktu, ka ar to ir pietiekoši, tad mēs prezumētu, ka tiesa nav objektīva, ka viņa nav iekšēji pietiekami neatkarīga, ka viņa nav pati spējīga izvērtēt to.

G. Kūtris.

Bet šos jūsu argumentus taču var izmantot jebkura noraidījuma pieteikšanas gadījumā, arī radniecības gadījumā. Jūs varat pastāvēt, ka tiesnesis atsaka jeb noraida pieteikuma noraidījumu tikai tāpēc, ka viņš saka, ka es būšu pietiekami objektīvs, mani neinteresē, ka pusēs tur ir radnieks.

J. Neimanis.

Šajā gadījumā, ja mēs raugāties uz tiem gadījumiem, kas ir minēti likumā un uzskatīti... Tātad tur parādās šī visciešākā interešu saistība, kas jau pārsver, kas jau faktiski... nu, mēs varam prezumēt, ka tur tiesnesis sabiedrības acīs būs neobjektīvs. Tātad, ja pretī lietas dalībnieks ir viņa ģimenes loceklis, mēs prezumējam, ka pastāv šī ģimenisko interešu kopība. Vai, piemēram, pretējas mantiskas intereses. Tātad mantisko interešu kopība.

G. Kūtris.

Tiesnese Branta.

A. Branta.

Man jums ir jautājums. Kā jūs saistāt tiesnešu neatkarību ar partijas disciplīnu?

J. Neimanis.

Manā izpratnē nav šāda jēdziena "partijas disciplīna". Tātad... pat, ja politisko partiju likumā ir politiskās partijas biedram tiesības ievērot partijas statūtus, tas nenozīmē, ka viņš, spriežot tiesu, nevar būt neatkarīgs un zaudēt savu padotību likumam. Jo visās šajās valstīs, kuras ir apskatītas pieaicināto personu atzinumos, pastāv šī padotība likumam. Un tur nav nekādu problēmu ar to, ka tiesnesis ir partijas biedrs.

Redziet, nu... kā lai to pasaka. Protams, tas ir viens no arī pieaicināto personu argumentiem, ka nu jā... viņš ir partijas biedrs, viņam ir jāievēro partijas statūti. No

vienas puses tiesa skata tiesību jautājumus. Un tiesību jautājumi konkrētās lietas apstākļos un... konkrētās lietas tiesību jautājumi nav partijas programmatiskajos dokumentos.

Otrs. Mēs varam teikt: nu, jā, bet tiesnesim ir jātulko tiesību normas un šīs tiesību normas tulkošana ietver arī vērtību noteikšanu. Vai, piemēram, tiesību tālākveidošanas gadījumā viņš veido tiesības atbilstoši.. viņš varētu veidot šīs tiesības atbilstoši savas partijas vērtību nostādņēm. Bet arī šajā gadījumā es teiktu, ka nē, tiesnesis ir tik pietiekami iekšēji neatkarīgs, ka viņš arī gadījumā, ja nav partijas biedrs, viņš veido tiesības atbilstoši kaut kādām vērtībām. Pieņemsim, tām vērtībām, kuras viņas simpātizē — kristīgi demokrātiskas vērtības vai liberālas.

Nu, piemēram, ja mēs runājam par aizspriedumiem un par saistību ar partiju. Tātad šajā lietā pieaicinātā persona ir Aivars Endziņš. Aivars Endziņš bija “Latvijas ceļa” biedrs, pārstāvēja liberālas tiesību vērtības tajā laikā, būdams partijas biedrs. Taču, ja mēs raugāties uz to, kā tika spriesta tiesa pēc tam, kad partijas biedra statuss tika pabeigts... mēs redzam, ka Satversmes tiesas praksē tomēr ir sociālas vērtības nevis klasiski liberāli konservatīvas... nevis konservatīvas, bet liberālas vērtības. Un mēs redzam, ka cilvēks spēj nošķirt to, ka viņš ir partijas biedrs un viņš spriež konkrētu lietu par konkrētu tiesību jautājumu. Jo arī šobrīd tātad nenoliegsim, ka tiesnesis tulko normu atbilstoši saviem aizspriedumiem, savam uzskatam par labo, par ļauno, par taisnīgo.

G. Kūtris.

Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Es vēlētos precizēt jūsu teikto par to, ka apstrīdētā norma neatbilstot samērīguma principam. To jūs esat paudis arī savā konstitucionālajā sūdzībā. Jūs varētu precizēt, kuram tieši samērīguma kritērijam, jūsuprāt, apstrīdētā norma neatbilst? Jūs zināt šo samērīguma testu, kas ir izmantots arī neskaitāmos Satversmes tiesas spriedumos. Precizējiet, lūdzu.

J. Neimanis.

Ja nemaldos, tas ir šis pēdējais samērīguma principa testa elements... tātad, vai šie līdzekļi ir piemērotākie mērķa sasniegšanai.

K. Balodis.

Pats pēdējais elements...

J. Neimanis.

Es precīzi neatceros juridisko formulējumu... kāds jēdzienu nedefinē.

G. Kūtris.

Tiesnese Osipova.

S. Osipova.

Jūs plaši lietojat vārdu “aizspriedumi” un brīžam jūs viņu liekat kā sinonīmu “vērtībām”. Man tomēr interesētu precizēt, ko jūs saprotat ar jēdzienu “aizspriedumi”.

J. Neimanis.

Ar jēdzienu “aizspriedumi” es saprotu katra cilvēka uzskatus... katra cilvēka uzskatus, kādi viņam ir, kāda ir viņa pieredze, kādu lēmumu viņš sev iekšēji, savā galvā ir pieņēmis pirmajās sekundēs.

S. Osipova.

Parasti “aizspriedumi” tiek lietots kā sinonīms “māņticībai”. Un “aizspriedumi” ir negatīvs vārds. Un vai jūs domājat, ka racionāli domājošs un zinošs cilvēks nevar ātri pieņemt pareizu un pamatotu lēmumu. Vai tie vienmēr būs aizspriedumi?

J. Neimanis.

Nē, nē... es šajā gadījumā vēlos precizēt, ka tas nav domāts tādā nelāgā nozīmē, bet tas ir domāts tādā nozīmē, ka tas ir kāds... katram cilvēkam ir savi uzskati.

S. Osipova.

Vai sociālās normas ir aizspriedumi? Pieklājības normas, kuras mēs ievērojam nedomājot? Jūs šobrīd lietojat terminoloģiju, kas tomēr lielākai daļai klausītāju liek domāt par kaut ko citu... Un “aizspriedumi” tomēr saistās ar negatīvas nozīmes vārdu.

J. Neimanis.

Nē, tas nav negatīvā nozīmē...

S. Osipova.

Skaidrs. Paldies.

J. Neimanis.

Iepriekšējs iekšējs uzskats...

G. Kūtris.

Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Man būtu lūgums jums nedaudz vairāk argumentēt jūsu viedokli “apstrīdētās normas ierobežojumam vairs nav pietiekama attaisnojuma”. Vai jūs uzskatāt, ka Latvija šobrīd jau ir sasniegusi tādu demokrātijas un tiesiskuma attīstības pakāpi, ka no apstrīdētās normas varētu atteikties? Jūs noteikti zināt, ka daudzās citās Eiropas valstīs ar daudz senākām demokrātijas tradīcijām arī ir spēkā līdzīgas normas un arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību konvencija ļauj noteikt tamlīdzīgus ierobežojumus.

J. Neimanis.

Jā. Nu Eiropas Cilvēktiesību tiesa, šķiet, skatot jautājumu par tiesneses Britas (?) pieteikumu savulaik viņa nepieņēma šo lietu skatīšanai, bet norādīja, ka valstī ir ļoti liela... teiksim, valsts var izlemt, kā darīt, kā ir labāk. Bet šajā gadījumā es norādu, pirmkārt, uz to, ka ja reiz likumdevējs pieļauj tiesnesim, esot tiesneša amatā, kandidēt politikās partijas sarakstā, tad kā es varu tikt tajā sarakstā, ja es neesmu partijas biedrs? Jā, jūs teiksiet, partija var mani uzaicināt. Bet tas nav pareizi... tas nav adekvātais veids, kā cilvēki nonāk kandidātu sarakstos un tas nav pareizākais veids, teiksim, ka ministrs ir bezpartejisks. Ja reiz Latvija ir demokrātiska valsts, tad tādā gadījumā... un šīs valsts pamatprincipā ir likta partija, politisku partiju struktūra, kur partijas sacenšas par saviem vēlētajiem un tieši caur partijām sabiedrība pārvalda savu valsti, tad tādā gadījumā vai ir pamats noteiktu sabiedrības daļu izslēgt no šīs dalības šajā pārvaldē... šajā ķēdē, teiksim tā.

G. Kūtris.

Sakiet, lūdzu, vai no tā varētu saprast, ka ja ir apstrīdētajā normā ietverts liegums darboties jeb piederēt partijām, ka līdz ar to tiesnesim it kā ir ierobežotas iespējas jeb liegtas tiesības paust savu viedokli, savu uzskatu, tostarp arī politisko uzskatu?

J. Neimanis.

Nē, nav liegts. Bet redziet... ja mēs paskatāmies, kā tas notiek... tad tas, kas ir liegts, tu nevari ietekmēt... Pirmkārt, tu vari publiski presē nonākt... par tevi interesējas, tu vari paust savu viedokli, nenoliedzami... Bet otrs, tu nevari ietekmēt konkrētās tev simpatizējošās partijas lēmumus. Tu nevari, pieņemsim, nezinu... izlasot Lato Lapsas lapiņu par "Vienotību"... pietiek, teiksim, aizsūtīt pensijā Arti Kamparu, piemēram. Tu taču to nevari izdarīt. Un faktiski viņš nonāk vēlēšanu sarakstā kā attiecīgs numurs un tev nav iespēju jebkādā veidā... Labi, tu vari viņu izsvītrot. Bet ir iespējams, ka tu varētu nodrošināt jau apsteidzošu rīcību un izslēdzot no šādas aprites...

G. Kūtris.

Tad varētu saprast, ka, ja uzskatu izpaušanas brīvība nekādi nav ierobežota, pēc būtības problēma ir, ka ir problemātiski iekļūt partijas sarakstā, lai tiktu par deputātu. It kā liegts nav, bet problemātiski varētu būt, ja? Un otrs moments. Jūs nevarat darboties partijas iekšienē un uzlabot pašu partiju no iekšienes. Tā varētu saprast?

J. Neimanis.

Jā.

G. Kūtris.

Sakiet, lūdzu, vai tad, kad jūs kļūvāt par tiesnesi, jūs šo nodarbošanos pildīt konkrētu valsts dienestu izvēlējāties brīvprātīgi?

J. Neimanis.

Jā.

G. Kūtris.

Vai tobrīd stājoties tiesneša amatā jūs zinājāt, ka šis ierobežojums likumā ir noteikts?

J. Neimanis.

Jā.

G. Kūtris.

Vai valsts dienesta amatpersonām konkrētus ierobežojumus varētu noteikt?..

J. Neimanis.

Varētu.

G. Kūtris.

Varētu noteikt. Skaidrs. Tātad, ejot uz konkrēto valsts dienestu, jums likās, ka jums šī nodarbošanās, šis valsts dienests ir svarīgāks, bet tad, kad jūs šajā dienestā esat, jūs jūtat, ka jums vajadzētu vēl arī to partijas darbību aktīvāku?

J. Neimanis.

Nu, varētu arī tā teikt. Bet... tātad, kā jau es minēju... valstij nav leģitīma mērķa liegt uzskatu brīvību. Tam es piekrītu un es to arī norādīju. Taču tas, kā valsts liedz šo biedrošanās brīvību šajā daļā, manuprāt, ir nesamērīgi.

G. Kūtris.

Sakiet, lūdzu, vai jums kā tiesnesim, darbojoties tiesnešu biedrībās, ir liegtas iespējas paust likumu pilnveidošanas iespējas kaut kādā veidā darbojoties dažādās darba grupās, pilnveidot likumus?

J. Neimanis.

Nē, nav. Bet, manuprāt, tas nav savstarpēji sasaistāms.

G. Kūtris.

Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Man ir tāds jautājums, kas varbūt neattiecas tieši uz jūsu konstitucionālo sūdzību, bet zināmā mērā ar šo problemātiku ir saistīts. Protī, vai jūs uzskatāt, ka arī vajadzētu atļaut Satversmes tiesas tiesnešiem būt politisko partiju biedriem? Šobrīd Satversmes tiesas likumā ir noteikts aizliegums.

J. Neimanis.

Manuprāt, šis aizliegums būtu paturams, jo īpaši tamdēļ, ka... dažādās grāmatās juridiskajā doktrīnā ir atzīts, ka konstitucionālā kontrole pēc būtības jau ir lietišķās politiskās zinātnes forma. Un ka būtībā konstitucionālās tiesas tiesneši laikā, kad tradicionālās institūcijas zaudē savu morāli ētisko autoritāti, ka tās paliek simboliskā nozīmē nost no politiskajām organizācijām. Jo ikvienam, kā jūs arī piekritīsiet, tātad ikvienam tiesnesim ir šie uzskati par politiku, par politisko lēmumu pareizību.

K. Balodis.

Atgriežoties tomēr pie tā, ka tā ir konstitucionālā sūdzība, man varbūt ir tāds nedaudz personisks jautājums jums. Vai jūs pats uzskatāt, ka jūsu darbība kādā konkrētā politiskā partijā, ja jums tas kā tiesnesim būtu ļauts, celtu šīs partijas prestižu?

J. Neimanis.

Es nedomāju, ka šeit ir runa par prestižu. Katrā gadījumā iepazīstoties arī ar ASV tiesas nolēmumu, tātad partija nevar izmantot tiesnesi sava prestiža celšanai. Tātad tādēļ tiesnesis nevar būt par partijas runasvīru vai runassievu. Jo faktiski sabiedrība šajā gadījumā nesaskatīs, ka viņš runā kā tiesnesis, bet gan kā partijas pārstāvis.

Kas attiecas uz dalību... biedru sapulcēs, lēmumu pieņemšanā un viedokļu izteikšanā šajos biedru sapulču forumos, es neredzu šeit tiešām nekādu sabiedrības interešu apdraudējumu.

G. Kūtris.

Jūs tagad un arī iepriekš runā pieminējāt ASV piemēru. Sakiet, lūdzu, vai tieši Amerikas Savienotajās Valstīs, teiksim, neatklājas tāda situācija, ka tiesneša piederība partijai veicina viņa karjeru, tiesneša karjeru, vai teiksim, ievēlēšanu vēlēšanu rezultātā, kur tiesnesis tiek pie amata... Vai šeit tā partijas piederība tomēr ir ar to pozitīvo pieskaņu?

J. Neimanis.

Jā. Nu tātad... Es ļoti labi saprotu jūsu jautājumu. Manā izpratnē favorītisms ir iespējams ikvienam ikvienā situācijā, vai tā ir saistīta ar konkrētu tādu sistēmu vai pretēju sistēmu. Arī sistēma, kurā nav... ir liegts tiesnesim būt par politiskās organizācijas biedru, arī tur ir iespējams favorītisms tiesnešu kandidātu izvirzīšanā, karjeras jautājumos un tamlīdzīgi. Bet, nenoliedzami, Amerika šajā gadījumā ir īpašs piemērs.

G. Kūtris.

Tiesnesis Ķinis.

U. Ķinis.

Tiesnešu ētikas kodeksā... piektajā kanonā... ir arī noteikts šis aizliegums, ka tiesnesim ir aizliegts saistīt darbību ar politisko partiju. Sakiet, vai jums ir zināms vispārībā, kādā veidā tika izstrādāts šis Ētikas kodekss būtībā?

J. Neimanis.

Nē.

U. Ķinis.

Un ka patiesībā tieši amerikāņi bija tie, kas ierosināja šādu versiju?

J. Neimanis.

Es pieļauju, jo dažādos štatos ir dažādi šie noteikumi. Un šajā Zeiferta lietā, uz ko atsaucas arī pieaicinātā persona Pastille, ir norādīta situācija, kurā šajā štatā bija šis aizliegums tieši Ētikas kodeksā būt par politiskās partijas biedru. Viņš vēlējās gan būt par partijas biedru, gan piesaistīt finansējumu, gan arī pārstāvēt partiju uzrunās. Un tātad šajā daļā, kas attiecas uz finansējumu un uzrunām, tiesa pateica, ka nē, tur tiešām šī sabiedrības interese prevalē. Savukārt attiecībā uz dalību politiskajās organizācijās rindās atzina, ka šeit šī sabiedrības interese nav tik liela ietekme uz šīs personas tiesību ierobežojuma.

G. Kūtris.

Saistībā ar šo pašu Ētikas kodeksā ietverto kanonu. Nenoliedzami, gan paši tiesneši ir ieinteresēti tiesnešu neatkarības stiprināšanā, gan arī starptautiski šī prasība tiek izvirzīta. Un viena no formām ir, ka tiesneši paši izlemj daudzus jautājumus ... pašpārvaldes jautājumus, pašnoteikšanās vairāk... Liekas, ka Ētikas kodekss ir pašu tiesnešu pieņemts uzvedības kanons. Kā jūs kā tiesnesis uzskatāt... ja šāda norma likumā nebūtu, vai Ētikas kodeksa norma nebūtu pašu tiesnešu neatkarības aizsardzības forma?

J. Neimanis.

Jā, tas ir tiešām tāds sarežģīts jautājums, ko arī izvirzīja Saeima, ka šajā gadījumā faktiski vēršanās pret likuma normu neko jau nedod, jo paliek spēkā ētikas norma. Nu man ir grūti atbildēt faktiski uz šo jautājumu. Es neesmu tā dziļāk par to domājis, vai tas ir savstarpēji saistīts — tātad sākotnēji likuma norma, tad ētikas norma... Vai gadījumā, ja likuma norma tiek atzīta šajā daļā par nesamērīgu, tad arī ētikas norma tiek pārskatīta...

G. Kūtris.

Vai jūs kā tiesnesis neesat ierosinājis tiesnešu konferencē šo jautājumu vērtēt, lai sāktu varbūt ar ētikas ierobežojumu nocelšanu un tad uz likumu...

J. Neimanis.

Šajā gadījumā es domāju, ka arguments būtu ļoti vienkāršs. Tas ir noteikts likumā un viss.

G. Kūtris.

Vai tiesnešiem būtu jautājumi? Tiesnešiem pagaidām jautājumu nav. Saeimas pārstāvim būtu jautājumi?

G. Kusiņš.

Jā. Vispirms es gribētu nedaudz atgriezties pie šī “aizskāruma” rašanās brīža. Sakiet, lūdzu, kad jūs sākat gatavot šo konstitucionālo sūdzību? Kurā datumā?

J. Neimanis.

Es uzrakstīju vienā dienā.

G. Kusiņš.

Vai tā viena diena bija 1. vai 4. jūlijs?

J. Neimanis.

Nu 1. jūlijā es uzrakstīju tāpat šo te pirmo variantu, ko es iesniedzu, bet ko nepieņēma. Un tad atkārtoti.

G. Kūtris.

Precizēsim. 1. jūnijs? Pirmā pieteikuma...

J. Neimanis.

No galvas es neatceros... Lietas materiālos tas bija.

G. Kusiņš.

Sakiet, lūdzu... mums ir bijusi iespēja piedalīties kopīgos projektos... es komentēju Satversmes 101. pantu, jūs esat komentējis tieši Satversmes 102. pantu un šo komentāru grāmatas 411. lapaspusē ir jūsu rakstītais: “savukārt tiesnešiem liegts apvienoties politiskajās partijās”. Sakiet, lūdzu, vai šis ir gatavots... jā, pirms ilgāka laika... Sakiet, lūdzu, vai šajā brīdī, kad jūs gatavojāt, vai jums neradās.. tad, kad jūs rakstījāt šo teikumu, tāda izjūta, ka tas aizskar jūs vai kā... Uz šo komentāru gatavošanas brīdi jūs jau bijāt tiesnesis?

J. Neimanis.

Jā, protams.

G. Kusiņš.

Jums neradās aizskāruma sajūta 2010. gadā, rakstot šo teikumu?

J. Neimanis.

Es nedomāju, ka tam ir nozīme šajā lietā kā būtiskam faktiskam apstāklim, kad es esmu rakstījis komentāru un kā es tajā laikā jutos, jo man jāsaka, ka komentāru grāmatā tika tāad ieteiks izvairīties no strīdīgu jautājumu apspriešanas, lai šī grāmata saglabātu ilgāk savu tādu nozīmi un izvairīties no savu individuālo koncepciju izvēršanas maksimāli vispārinot. Tamdēļ arī tur ir tikai viena frāze.

G. Kusiņš.

Es varētu piekrist, ka šeit ir tikai viena frāze. Bet es ceru, ka jūs piekritīsiet, ka tas nav īsti arguments, ka tas ir labs pamats lietas izbeigšanai. Bet manuprāt tas ir absolūts nosacījums konstitucionālās sūdzības iesniegšanai, vai ir ievēroti šie seši mēneši... ar tādu nolūku es uzdodu šo jautājumu.

J. Neimanis.

Jā, protams.

G. Kusiņš.

Tā kā tajā brīdī jūs nejutāt aizskārumu, ja mēs rezumējam šo diskusiju?

J. Neimanis.

Nē.

G. Kusiņš.

Labi, paldies.

Otrs jautājums. Sakiet, lūdzu, jūsu piedāvātie risinājumi tāad konstitucionālajā sūdzībā un arī šobrīd... ka var pieteikt tiesnesim noraidījumu vai arī tiesnesis pats var atstāties no lietas izskatīšanas. Sakiet lūdzu, ja piesaka noraidījumu... vai tiesnesim ir obligāts pienākums tādu pieņemt? Vai tiesnesis var noraidīt šādu...?

J. Neimanis.

Viņš var noraidīt, protams.

G. Kusiņš.

Un to var kaut kur pārsūdzēt?

J. Neimanis.

Nu, jā, šajā saistībā, protams, Latvijā pastāv arī atšķirīga sistēma no citām valstīm, kur to var izteikt tikai apelācijas vai kasācijas sūdzībā. Jā... tāad var izteikt argumentus... Vai tas ir efektīvi, nav šīs lietas jautājums...

G. Kusiņš.

Jūsaprāt, var pārsūdzēt to, ka tiesnesis...

J. Neimanis.

Jā, ka tiesnesis ir skatījis lietu nelikumīgā tiesas sastāvā... jā...

G. Kusiņš.

Bet vai var pārsūdzēt tieši šo tiesneša atteikumu pieņemt noraidījumu?

J. Neimanis.

Nē, viņš to nevar... to nevar pārsūdzēt atsevišķi uzreiz, ar atsevišķu blakussūdzību nē, bet to var argumentēt, ka lieta ir skatīta nelikumīgā tiesas sastāvā.

G. Kusiņš.

Paldies. Sakiet, lūdzu, jūs jau pieminējāt, bet tikai lai precizētu jūsu viedokli. Jūs jau pieminējāt šo situāciju ar Kampara kungu... Vai jums kopā ar vēl kādu kolēģi nodibinot biedrību... ir iespējams šobrīd iesniegt kādu likumprojektu vai Satversmes grozījumu projektu Centrālajā vēlēšanu komisijā, kurā tad jūs izteiktu šo politisko nostāju attiecībā uz Kampara kungu? Teiksim, kaut kādu vispārīgi noformētu... personas, kas ir tādas un tādas, ka nevar iekļaut partiju sarakstā...

J. Neimanis.

Nu, tā tad savācot atbilstošu parakstu skaitu, likumprojekts tā tad ir... Es pats labi zinu, ka var ierosināt procesu, ir likumprojekta iniciatīvas tiesības... kādas ir tiesības...

G. Kusiņš.

Jā, bet es zinu, jā... bet šobrīd ir tā, ka to var ierosināt arī biedrība. Un biedrība ir... divi, trīs cilvēka sanāk kopā un to iesniedz... Tātad jūs varat šādu iniciatīvu realizēt?

J. Neimanis.

Jā, bet šajā gadījumā es nedomāju, ka tas atbilst... teiksim, tas ir viens no veidiem, kā risināt kādu jautājumu. Bet es nedomāju, ka... par to nav šīs lietas stāsts. Šīs lietas stāsts ir pilnīgi par ko citu, nevis par iespējām tā vai citādi pieņemt likumu Saeimā vai izteikt tiesību politiskus viedokļus. Nevajag jaukt biedrošanās brīvību ar uzskatu brīvību. Šis ir jautājums tīri par to, vai personai ir ierobežojamas tiesības būt par dalībnieku politiskajā biedrībā.

G. Kusiņš.

Jautājums nebija, vai aizvietot vienu ar otru... Es vienkārši gribēju noskaidrot jūsu viedokli.

J. Neimanis.

Nē, nē...

G. Kusiņš.

Sakiet, lūdzu, tad vēl viens jautājums. Jūs pieminējāt šo Amerikas Savienoto Valstu modeli. Sakiet, lūdzu, vai tas ir tāds vispāratzīts visā pasaulē viedoklis, ka tiesneši var būt politiskajās partijās?

J. Neimanis.

Nē, tas nav, protams, vispāratzīts. Tas ir viens no...

G. Kusiņš.

Minoritātes viedoklis vai mažoritārs...

J. Neimanis.

Viens no piemēriem, kur tieši šāds... šai lietai identisks jautājums ir ticis skatīts, kur ir izpausti šie viedokļi un kur arī valdība ir sniegusi savus apsvērumus... tādus pašus apsvērumus, kā šajā lietā min pieaicinātās personas un tieši par to, kā to vērtē sabiedrība, vai ir iespējams... kā viņš skatīs lietu, ja pretī viņam būs partijas biedrs un tamlīdzīgi... Tātad visi tie argumenti tur parādās. Un es tos tikai lieku priekšā tiesnešiem izvērtēšanai.

Bet ir dažādas sistēmas un man jāsaka, ka nenoliedzami es esmu arī iespaidojies no šīs Vācijas pieejas. Jo, redziet, tas, kas Latvijā iztrūka pēc neatkarības atjaunošanas... Latvijā iztrūka un iztrūkst sabiedrības izglītošanas politiskos jautājumos... Un Vācijā pēc Otrā pasaules kara tamdēļ arī īpaši tika izveidota šī institūcija personu politiskajai izglītošanai. Un tieši tamdēļ, lai nekad tas neatkārtotos, arī ir šis pieļāvums, ka arī tiesnesis var būt politiskās partijas biedrs. Ka tas, ka tu esi politiski aktīvs, esi piederīgs politiskajai organizācijai, nav kaut kas slikts.

Un, manuprāt, ja arī skatās uz Skandināvijas pieredzi un Vācijas pieredzi, tad tas ir tiešā veidā savienojams ar demokrātiskas valsts izpratni. Es neapgalvoju, ka tajās valstīs, kurās pastāv tas aizliegums, ka tās būtu īpaši nedemokrātiskas.

Bet es redzu to, ka šajās valstīs kā bijušajā postpadomju telpā kā Čehijā, Bulgārijā un tamlīdzīgi... ka šis padomju partijas izpratnes rēgs viņš tur pastāv un klejo. Un arī tas Latvijā pastāv, ka tamdēļ mums arī ir... Tās nav normālas partijas, kurās ir tikai knapi divsimts biedru, mazliet pāri. Tās taču nav politiskās partijas!

G. Kusiņš.

Un pēdējais jautājums. Jūs pieminējāt sava uzstāšanās gaitā, ka jūs piekrītat Pastilles kunga viedoklim, ka varētu būt citādāks risinājums. Sakiet, lūdzu, jūs varētu precizēt, kāds šis citādāks risinājums ir, jo Pastilles kunga viedoklī arī viņš nebija precīzi identificēts, tikai bija normatīvo aktu nosaukumi. Kāds varētu būt šis citādāks jeb detalizētāks risinājums?

J. Neimanis.

Manuprāt, tātad ka nepastāv šis vispārējais aizliegums, bet pastāv pieļāvums būt par politiskās partijas biedru, bet tātad tiesnesis pats... vai nu tas ir likumā noteikts aizliegums vai ētikas noteikums, vai pašierobežošanās princips tātad, iekšējās

neatkarības sajūtas izpratne, ka viņš nestratē politiskajā partijā kā runas persona vai neziedo politiskajai organizācijai... tātad šādā izpratnē.

G. Kusiņš.

Paldies. Vairāk nav jautājumu.

G. Kūtris.

Vai tiesnešiem ir vēl kāds jautājums radies? Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Man tomēr radās pieteikuma iesniedzējam jautājums. Es saprotu, ka jūs piekristu tādām diferencētām regulējumiem, kā atļaut tiesnesim būt politiskajā partijā, taču aizliegtu šīs dalības kaut kādas konkrētas izpausmes, piemēram, ziedošanu, runu turēšanu. Bet sakiet, tad jūs apmierinātu tāds nomināls partijas biedra statuss?

J. Neimanis.

Nē, tas nav gluži nomināls. Es tā to nesauktu. Tātad šajā gadījumā, pirmkārt, kā es minēju, tātad šī regulācija notiek ar ētikas noteikumiem jau šobrīd, kaut arī tas nav likumā noteikts. Mēs varam, protams, arī interpretēt Satversmes 83. pantu plašāk un ietvert arī, ka tas jau ir likumā. Bet nu tiesneši mīl arī precizitāti, lai viņiem uzraksta...

Nu un attiecībā par nominālo statusu. Es teiktu tā... nu biedra statuss politiskajā organizācijā, iespēja ar savu klātbūtni un balsi ietekmēt politiskās organizācijas lēmumus, manuprāt, nav gluži nomināla, bet diezgan būtiska. Tā kā... Tas ir ņemams vērā.

G. Kūtris.

Vai tiesnešiem būtu jautājumi? Nav.

Vai Saeimas pārstāvim ir vēl jautājumi?

G. Kusiņš.

Jā, es ļoti atvainojos, man radās tieši jautājums pēc tiesneša Baloža jautājuma. Jūs uzskatāt, ka tas nav tikai tāds nomināls partijas biedra statuss, ko jūs vēlaties iegūt.

J. Neimanis.

Nē.

G. Kusiņš.

Jūs teicāt, ka jūs vēlaties ar savu balsi ietekmēt politiskās partijas viedokli. Vai es saprotu jūs pareizi, ka šī ietekmēšanas forma varētu būt tiesneša, kurš ir politiskās partijas biedrs, uzstāšanās... publiska uzstāšanās partijas kongresā, kopsapulcē vai kaut kādā citā sanāksšanas reizē. Šobrīd šie likumā noteiktie regulējumi ir tādi, ka šie kongresi ir publiski pieejami arī masu mediju pārstāvjiem. Sakiet, lūdzu, vai jūs

pieļaujiet tādu situāciju, ka tiesneša kā politiskās partijas biedra turēta runa varētu parādīties, teiksim, nu... ja mums būtu tāda dzīves situācija... “Panorāmā” kā pirmā ziņa, kur tiesnesis tāds un tāds ir turējis runu politiskās partijas kongresā un izklāstījis šādu politiskās partijas viedokli. Sakiet, lūdzu, vai ņemot vērā to tradicionālo parastā vērotāja no malas testu... sakiet, lūdzu, vai tas uzlabotu uzticību tiesai, jūsuprāt, un tiesnešu neatkarībai? Ja būtu šāds sižets “Panorāmā” kā pirmais?...

J. Neimanis.

Nu tas ir atkal jautājums par to, vai mēs varam ietekmēt sabiedrības uzskatus. Vidējo kopējo uzskatu. Un tas ir jautājums par to, ko es arī šajā tiesas sēdē minēju, par šo publikāciju “Lietišķajā Dienā”. Kā to vērtēt? Kā sabiedrība to vērtētu? Vai šeit jau ir skaidrs iznākums? Un, manuprāt... es nenoliegtu, ka daļa sabiedrības teiktu: nu, pag, nu tas jau ir tā kā skaidrs. Bet tajā pašā laikā var arī būt pretēji, ka to neasociē tādā tiešā veidā.

G. Kusiņš.

Paldies. Nav vairāk jautājumu.

G. Kūtris.

Paldies. Vai tiesnešiem būtu jautājumi? Paldies iesniedzējam.

Tālāk vārds ir normatīvā akta izdevējam, tāpat Saeimas pārstāvim, Kusiņa kungam lietas faktisko apstākļu izklāstam un juridiskā pamatojuma sniegšanai.

Arī jums atgādinu likuma prasību — 30 minūtes. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Paldies.

Godātā tiesa! Pieteikuma iesniedzējs gan pieteikumā puda viedokli, ka šī apstrīdēta norma neatbilst 102. pantam un arī tagad uzturēja šo prasību spēkā. Savukārt institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, Saeima, uztur atbildes rakstā pausto pozīciju. Mēs esam snieguši gan arī atbildes rakstā, gan arī atbildes uz papildus jautājumiem... Un man būtu jāizklāsta lietas faktiskie apstākļi un juridiskais pamatojums.

Un es gribētu tad pieturēties pie tādas sešu soļu shēmas. Vispirms par apstrīdētās normas rašanās apstākļiem, par normas mērķi, par ierobežojuma apjomu, tad par pašreizējām iespējām piedalīties valsts un pašvaldību darbībā, par ierobežotiem... beidzot par aizskāruma rašanās brīdi.

Kā zināms, Satversmes 102. pants patiešām nosaka, ka ikvienam ir tiesības apvienoties biedrībās, politiskajās partijās un citās sabiedriskās organizācijās. Savukārt likuma “Par tiesu varu” apstrīdētā norma paredz, ka tiesneša amats nav savienojams ar piederību pie partijām un citām politiskajām organizācijām. Un jāatzīmē, ka Latvija nav vienīgā valsts, kur likumā, vai pat dažās valstīs konstitūcijā, ir noteikti šādi ierobežojumi tiesnešiem.

Manuprāt, nav šaubu... un šeit man ir jāpiekrīt, ka 102. pantā iekļautā biedrošanās brīvība, neapšaubāmi, aptur arī personu tiesības apvienoties politiskajās partijās. Par to strīdus nav.

Taču Saeima vēlas norādīt, ka atbilstoši Satversmes 116. pantam biedrošanās brīvība nav absolūta. Biedrošanās brīvību var ierobežot, ja vien ierobežojumi ir noteikti ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, svarīgu interešu, tas ir, leģitīma mērķa labad, un ir samērīgi ar šo mērķi.

Biedrošanās brīvības saturs būtu noskaidrojams piemērojot arī Latvijas Republikai saistošās starptautisko tiesību normas. Eiropas Padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 11. panta 2. punkta otrais teikums ļauj noteikt likumīgus ierobežojumus un tad šinī gadījumā Latvijas valsts šo iespēju arī ir izmantojusi. Konvencijas norma pieļauj to, ka personām, kas ieņem noteiktus amatus, tiek noteikts aizliegums piederēt pie politiskajām partijām.

Godātā tiesa! Ņemot vērā pieteikuma iesniedzēja izteikto pieņēmumu par normas mērķi, būtu svarīgi noskaidrot faktus, kā tad šī norma radās, lai gan es saprotu, ka pieteikuma iesniedzējs neuztur vairs tādā apjomā savu... nepieturās pie tāda paša viedokļa, ka radās tikai, lai ierobežotu Komunistisko partiju. Taču tikai ļoti īsi ieskicējot to, ka šis ierobežojums tika noteikts ar normu, kas pieņemta 1992. gada 15. decembrī. Te acīmredzot detalizētāku izklāstu varēs sniegt bijušais Augstākās tiesas priekšsēdētājs Zemrībo kungs, kurš ir sniedzis arī rakstveida viedokli par šīs normas tapšanu.

Bet es gribētu vērst uzmanību uz to, ka attiecīgais ierobežojums sākotnēji radās kā pašu tiesnešu formulēts ierobežojums. Protams, tas balstījās uz 1991. gada Augstākās tiesas plēnuma lēmumu. Līdz ar to apstrīdētās normas pieņemšanas laikā, pat pirms normas pieņemšanas, jo šinī gadījumā likums ir pieņemts... apstrīdētā norma ir pieņemta gandrīz pusotru gadu pēc tam... pēc plēnuma lēmuma. Tas tika uzskatīts par pašu tiesnešu formulētu tiesnešu neatkarības principa jautājumu. Tādējādi šī apstrīdētā norma likumā ir fiksēta, ņemot vērā plēnuma sniegto tiesnešu neatkarības principa interpretāciju.

Šobrīd spēkā ir arī Tiesnešu ētikas kodekss. Un jau pieminētais Tiesnešu ētikas kodeksa 5. kanons formulē tiesnešu vai tiesnešu kandidātu pienākumu atturēties no politiskās darbības, arī nosakot, ka tiesnesis vai tiesneša kandidāts nedrīkst būt politisko organizāciju vai partiju biedrs.

Līdz ar to, manuprāt, apstrīdētā norma pēc būtības ir tiesnešu profesionālās ētikas noteikums, kur likumdevējs, ņemot par pamatu tiesu varas izteikto viedokli, gan 1991. gadā, gan arī atkārtoti vēlāk šī ideja ir apstiprināta atkal Ētikas kodeksā. Likumdevējs to ir ietvēris likumā "Par tiesu varu".

Klausoties šodien rīta pusē notikušajā diskusijā, es sevi pieķēru pie tādas domas, ka šī lieta diezgan atšķiras no visām citām, kurās man ir nācies pārstāvēt likumdevēja viedokli ar to, ka patiesībā tiesneši strīdas par ierobežojumu un par šo ierobežojumu vēršas pie citiem tiesnešiem. Patiesībā likumdevējs šeit ir nu tāds, kā saka, malā ierāvies un mums nākas vērot. Jo patiesībā tā ir Tiesneša ētikas kodeksā ietverta norma, ko likumdevējs vienkārši ir nodublējis likumā "Par tiesu varu".

Saeima var piekrist pieteikuma iesniedzēja paustajam viedoklim, ka apstrīdētās normas mērķis ir nodrošināt tiesnešu neatkarību, neitralitāti un objektivitāti. Taču vienlaikus, manuprāt, normā ir saskatāmi arī citi mērķi. Citu cilvēku tiesību aizsardzība, jo ikvienam ir tiesības uz taisnīgu tiesu. Ir svarīgi, lai procesa dalībniekiem un arī sabiedrībai kopumā nebūtu šaubas par tiesnešu objektivitāti. Pie tam, lai konstatētu tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu, nav būtiski noskaidrot, vai pārkāpums konkrētajā gadījumā ir novedis pie netaisnīga rezultāta.

Pieteikuma iesniedzējs ne pieteikumā, ne arī tagad, nav apšaubījis, ka biedrošanās brīvības ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu. Tam ir leģitīms mērķis. Par to, es saprotu, ka strīdus nav un par to diskusijas neradās. Bet man liekas, ka ir skaidrs, ka no pieteikuma, no konstitucionālās sūdzības skaidri izriet, ka iesaistīšanās politiskajā partijā ir nevis pašmērķis, bet gan līdzeklis politisko mērķu sasniegšanai.

Un šajā kontekstā Satversmes 102. pants būtu aplūkojams kopsakarībā ar Satversmes 101. pantu, proti, personas iesaistīšanās politiskajās partijās ir tikai viens no veidiem, kā Latvijas pilsonis var piedalīties valsts un pašvaldības darbībā.

Personas politiskā aktivitāte nevar aprobežoties demokrātiskā valstī tikai ar līdzdalību politiskajās partijās. Es saprotu šo koncepciju, ka vispirms ir jāiestājas politiskajā partijā un tikai tad jāsāk būvēt demokrātiski tiesiska Latvijas valsts. Bet man tas neliekas vienīgais pareizais veids. Demokrātiju var būvēt arī nestājoties politiskajā partijā.

Pieteikuma iesniedzējs konstitucionālajā sūdzībā ir paudis savu vēlmi stiprināt Latvijas valsts demokrātiskos pamatus, paust savus politiskos uzskatus par norisēm sabiedrībā. Tas ir konstitucionālās sūdzības pirmajā lapaspusē.

Manuprāt, ir kļūdaini uzskatīt, ka to var darīt tikai kļūstot par politiskās partijas biedru, jo patiesībā tiesnesim, un šinī gadījumā arī konstitucionālās sūdzības iesniedzējam, ir vairākas iespējas, kā sasniegt šo pieteikuma iesniedzēja norādīto mērķi un šīs esošās iespējas nevar uzskatīt, ka tās ir šauri ierobežotas.

Pirmkārt, lai pamatotu šo viedokli, es gribētu norādīt uz to, ka pieteikuma iesniedzējs ir apstiprināts par Augstākās tiesas tiesnesi un tieneša pienākumus pilda Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā un te būtu jāņem vērā kasācijas instances nozīme demokrātiskā valstī, jo kasācijas instances nolēmumiem ir ietekme uz tiesību sistēmu un, manuprāt, ir pietiekami daudz iespēju, pildot amatpersonas pienākumus, dot savu tiesību politisko ieguldījumu demokrātiskas valsts stiprināšanā. Jo īpaši to ir uzsvērusi arī Satversmes tiesa, ka normu piemērošanā tiesnesis drīkst vadīties tikai no tiesneša pārlicības, ko veido tiesneša profesionālās zināšanas un prasme, tiesību un sabiedrisko procesu izpratne, kultūra, redzesloks, pilsoniskā stāja un citi faktori. Un šinī jomā mūsu viedoklis sakrīt ar pieteikuma iesniedzēja viedokli, ka tiesnesis nav kā balta lapa, tāds mehānisks automāts.

Otrkārt, pieteikuma iesniedzējam nav liegts kandidēt arī uz citiem amatiem, kuros viņš redzētu iespēju pilnīgāk izmantot savas profesionālās zināšanas un arī prasmes šīs demokrātiskās valsts iekārtas pilnveidošanā.

Jau tika pieminēts tas, ka tiesnešiem ir tiesības kandidēt Saeimas vēlēšanās. Un pieteikuma iesniedzējs norādīja, ka te ir kaut kāda iekšēja pretruna. Es gan gribētu

norādīt, ka šeit nav iekšējas pretrunas, jo šādu pašu regulējumu, ka tiesnesis var palikt tiesneša amatā priekšvēlēšanu laikā, paredz arī Tiesnešu ētikas kodeksa 5. kanons, kas vienlaicīgi paredz to, ka nevar būt partijas biedrs, bet vienlaicīgi paredz arī to, ka priekšvēlēšanu laikā var palikt tiesneša amatā.

Vēl kas. Pieteikuma iesniedzējs var izmantot arī citus veidus, kā varētu izteikt savu viedokli. Un, kā zināms, pieteikuma iesniedzējs ir aktīvs kolēģis, un es šeit paņemu līdzi Latvijas Tiesnešu biedrības statūtos norādītos biedrības mērķus, kur ir norādīts, ka šī biedrība vēlas stiprināt tiesnešu neatkarību, sabiedrības uzticību tiesnešiem un nav noslēpums, ka Latvijā uzticība tiesai, tiesnešiem ir zema. Tā nav tikai sabiedrības problēma, bet arī tiesnešu problēma. Tā ir pieteikuma iesniedzēja biedrošanās brīvības ietvaros izveidotas biedrības pozīcija.

Godātā tiesa! Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma paredz nesamērīgu ierobežošanu, jo šo mērķi varot sasniegt ar citiem līdzekļiem, mazāk ierobežojošiem līdzekļiem un tāpat šie ierobežojošie līdzekļi būtu atstatīšanās vai noraidījuma institūts.

Saeima vēlas norādīt uz to, ka ne jebkurš cits līdzeklis, kas ļauj sasniegt leģitīmo mērķi mazāk ierobežojot personas tiesības, ir uzskatāms par saudzējošāku. Saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi tādā pašā kvalitātē. To ir norādījusi Satversmes tiesa.

Saeima uzskata, ka šis ierosinātais veids, tāpat atstatīšanās vai noraidījums, nav piemērots vairāku iemeslu dēļ. Pirmkārt, Saeima vēlas norādīt, ka politisko partiju biedru saraksts nav publiski pieejama informācija. Un personai nevar uzlikt par pienākumu atklāt savu politisko pārliecību. Mēs nevarēsīm pajautāt tiesnesim: “Kāda ir jūsu politiskā pārliecība?”

Ja akceptētu pieteikuma iesniedzēja priekšlikumu, tad sabiedrības interesēs būtu jānodrošina mehānisms, kas ļautu jebkuram lietas dalībniekam savlaicīgi, ņemot vērā, ka arī lietu izskatīšanas termiņi dažkārt ir ļoti saspringti, pārliecināties, vai noskaidrot jebkura tiesneša iespējamo piederību politiskajām partijām. Ja tiek pieļauta tiesneša darbība politiskajās partijās, nenosakot šīs darbības publiskošanas pienākumu, tad lietas dalībnieki, iespējams, nemaz neuzzinātu par tiesneša politisko piederību un nespētu izmantot šajā pieteikuma iesniedzēja versijā minēto šo noraidījuma institūtu.

Otrkārt, Saeima vērs tiesas uzmanību uz to, ka ne pret visiem tiesnešiem ir iespējams piemērot noraidījuma institūtu un, teiksim, attiecībā uz Satversmes tiesas tiesnešiem likumā *expressis verbis* ir norādīts, ka nevar pieteikt noraidījumu.

Aizdomas par iespējamo tiesnešu piederību pie kādas politiskās partijas un šīs biedrības ietekmi uz tiesneša pieņemtajiem lēmumiem, neapšaubāmi, var radīt negatīvu fonu un tiesu varas politizācijas iespaidu. Taču, man liekas, ir vēl vairāki argumenti, kāpēc šie divi piedāvātie līdzekļi nav derīgi.

Tāpat, mēs zinām, ir šis institūts Civilprocesa likuma 21. pantā, Administratīvā procesa 119. pantā, Kriminālprocesa likuma 50. un 51. pantā... Taču par to, vai sevi atstāt, lemj pats tiesnesis. Un par noraidījumu lemj pats tiesnesis. Un šāds lēmums atsevišķi nav pārsūdzams. To atzina arī pieteikuma iesniedzējs. Līdz ar to šādu mehānismu, mūsaprāt, diez vai var uzskatīt par efektīvu objektivitātes garantiju.

Tāpat es gribētu vērst Satversmes tiesas uzmanību uz iepriekš Satversmes tiesas jau izteiktu vienu tēzi 2005. gada spriedumā, kurā Satversmes tiesa norādīja, ka pareizs šķiet arī viedoklis, ka dažos gadījumos apstrīdētā norma ir neefektīvs noraidījuma institūta realizācijas mehānisms, jo, kā atzīst pieaicinātās personas šeit trīs tiesnešiem var piemist tendence, lai arī neapzināta un mērķtiecīga, iespējamo ieinteresētības pakāpi pilnībā nenovērtēt.

Taču ir arī vēl divi citi apstākļi. Pirmais ir tiesnešu specializācija un īpašās piekritības. Kā jūs zināt, šī īpašā piekritība jeb priekšmetiskā piekritība ir Civilprocesa likuma 25. pantā, Kriminālprocesa likuma 442. pantā, piemēram, ka piekritība krimināllietām, kuras materiālos iekļauts valsts noslēpuma objekts, ir Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa kā pirmās instances tiesa. Līdzīgi ir arī likuma “Par Sabiedrisko pakalpojumu regulatoru” 11. panta ceturtdaļa, Patentu likuma 65. panta otra daļa. Dizaina paraugu likuma 49. panta pirmā daļa. Vai visās šajās lietās būs nozīme tam, ka tiesnesis būs politiskās partijas biedrs? Manuprāt, nē. Taču mūsu nolūks bija parādīt, ka šis vēl ir papildus apstākļi. Atsevišķām kategoriju lietām ir īpaši noteikta izskatīšanas tiesa. Tātad tā tiesa, kura izskata šīs lietas. Manuprāt, ja mēs nonākam situācijā, ka vairāki šīs tiesas tiesneši ir politiskās partijas biedri, mums patiesībā izveidojas situācija, ko ir grūti atrisināt.

Šajās situācijās tas palielina risku, ka lietas izskatīšana būs jāveic kādam citam. Tātad šīs priekšmetiskās piekritības nodrošina arī to, ka šie tiesneši ir apmācīti iepriekš. Tātad pastāv atkal risks, ka būs jādod kādam citam, vai pat kādā citā tiesā.

Papildus vēl es gribu vērst uz Saeimas vēlēšanu likumā noteikto regulējumu, kas paredz, ka pieteikumu iesniedz Administratīvajai apgabaltiesai, bet divos Saeimas vēlēšanu likumā noteiktajos gadījumos — Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentam. Tātad tieši Administratīvo lietu departaments kā instance, kas izskata, un neviens cits. Šādas situācijas, kad personas ir vērsušās un apstrīdējušas vēlēšanu rezultātus, ir jau bijušas un arī Senāts šādas lietas ir skatījis. Nav pamata uzskatīt, ka šādas lietas nevarētu atkārtoties.

Analoģiska norma ir likumā “Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu”. Arī tur ir noteikts, ka Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumu atteikt likumprojektu vai Satversmes grozījumu projekta reģistrāciju iniciatīvas grupa var pārsūdzēt Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā. Tātad mēs izveidojam situāciju, ka teorētiski Administratīvo lietu departamenta tiesneši vienlaicīgi var būt politiskās partijas biedri un mēs varam skaidri nonākt tādā teorētiski iedomātā, kā saka, situācijā, ka šo lietu jāskata tiesnesim, un vai nu viņam ir jāatstatās, vai viņam sāks pieteikt noraidījumus.

Visbeidzot ir vēl viens tā sauktā saprātīgā vērotāja tests, ko ir izmantojusi arī Tiesnešu ētikas komisija vairākos savos skaidrojumos un ko varbūt Lauris Liepas kungs varēs izskaidrot, kas ir... Piemēram, Tiesnešu ētikas komisija ir norādījusi, ka tiesnesim ir sevi jāatstata no konkrētās lietas izskatīšanas, ja viņš nav spējīgs pieņemt objektīvu nolēmumu lietā vai arī saprātīgam vērotājam no malas varētu rasties šaubas par tiesneša objektivitāti. Tātad šeit mums ir jāraugās ne tik daudz tiesneša acīm, bet šī saprātīgā vērotāja no malas acīm.

Varētu jautāt, vai šobrīd saprātīgam vērotājam no malas liksies, ka viņa lietu objektīvāk izskatīs tiesnesis, kas ir partijas biedrs? Vai viņam patiešām liksies, ka tas būs objektīvāk? Visticamāk, ka nē.

Vai šobrīd saprātīgam vērotājam no malas liksies, ka tiesneša piederība pie kādas politiskās partijas neietekmē taisnīgas tiesas spriešanu? Vai šobrīd šāda pārliecība radīsies? Visticamāk, ka nē.

Vai šobrīd saprātīgam vērotājam no malas liksies, ka tiesneša piederība pie kādas politiskās partijas nesamazinās jau tā ne visai augsto tiesas varas autoritāti? Visticamāk, ka nē.

Un visbeidzot. Vai tiešām iespēja katram tiesnesim būt politiskās partijas biedram novērsīs šo, kā pieteikuma iesniedzējs norādīja, balsošanu par svešajiem? Protams, nē.

Godātā tiesa! Prakse daudzās citās valstīs norāda, ka nav viena konkrēta risinājuma šajā lietā. Pašlaik nav vispārēji panākts tāds vispārējs konsensus, ka tiesneša amata vienlaicīga savienošana ar partijas biedru statusu nerada šaubas par objektivitāti. Tas ir uzsvērts arī Venēcijas komisijas 2009. gadā pieņemtajā dokumentā.

Jāsaka tā, ka šis nosacījums nav tāds no 1991. gada atradies Tiesu varas likumā un nekad nav vērtēts no kādiem starptautiskiem ekspertiem. Es gribu norādīt uz 2002. gadā notikušu attīstību, kad toreizējās tieslietu ministres Ingrīdas Labuckas vadībā tika izstrādāts jauns likums, kas reglamentē tiesu varu. Šobrīd daļa no tā ir pieņemta kā grozījumi spēkā esošajā likumā, bet arī jaunajā likumā, man liekas, 66. pantā bija skaidri un nepārprotami paredzēts, ka tiesnesis nevar būt politisko partiju biedrs. Par šo likumprojektu ir saņemts gan Venēcijas komisijas atzinums bez iebildumiem par 66. pantu, gan Pasaules bankas atzinums bez iebildumiem par šo 66. panta fiksēto tiesnešu piederību pie politiskajām partijām. Tas ir 2002. gads. Šie Venēcijas komisijas atzinumi ir publiski pieejami, es par to vakar vēlreiz pārliecinājos. Ir Venēcijas komisijas mājaslapā internetā. Tādējādi, mūsaprāt, katra valsts izvērtējot tās situāciju un iekāpjot šajās saprātīga vērotāja kurpēs var lemt un noteikt šādu ierobežojumu.

Vienlaikus tas gan nenozīmē, ka tiesnesis to var noteikt vienreiz un uz visiem laikiem. Laikiem mainoties, un ievērojot to, ka tas vispirms ir pašu Tiesnešu ētikas kodeksa jautājums, var nonākt teorētiski arī pie cita secinājuma.

Cik es saprotu, tad pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka tas laiks jau ir tagad. Saeima uzskata, ka tas laiks tagad nav. Līdz ar to atliek, ka vienīgais efektīvais līdzeklis, kas to var šobrīd novērst, kas var novērst jebkuras aizdomas par tiesu varas politizāciju un atsevišķu politisko partiju ietekmi uz tiesnešu lēmumiem, ir aizliegums tiesnesim piederēt pie partijām, politiskajām organizācijām.

Un visbeidzot. Šeit jau uzdodot jautājumus notika diskusija par to, vai var konstatēt, no kura brīža tad pieteikuma iesniedzējam ir radies šis tiesību aizskārums. Apstrīdētā norma pieņemta 1992. gadā. Pieteikuma iesniedzējs par tiesnesi ir apstiprināts 2007. gada 13. decembrī.

Saeima piekrīt pieteikuma iesniedzēja viedoklim, ka viņam nav jāpārkāpj apstrīdētā norma, lai varētu iesniegt konstitucionālo sūdzību. Tāda nav likumdevēja

nostādne. Tomēr Saeima uzskata, ka pieteikuma iesniedzējam atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.2. panta ceturtās daļas otrajam teikumam ir jāpierāda pamattiesību aizskārums brīdis. Un nevar būt tāda situācija, ka, manuprāt, par to šobrīd ir, es teiktu, tādas acīmredzamas šaubas.

Neizslēdzot teorētisku iespēju, ka pie noteiktiem apstākļiem var būt tā, ka aizskārums tiek konstatēts tajā pašā dienā, kad pabeigta konstitucionālās sūdzības teksta rakstīšana, pielikts pēdējais punkts, tomēr atsevišķi, manuprāt, būtu noskaidrojams, vai šis aizskārums nav radies agrāk. Šobrīd mums pastāv šaubas, vai šis aizskārums patiešām radās tikai 4. jūlijā. Manuprāt, aizskāruma rašanās ir priekšnoteikums, kas var pamudināt gatavot konstitucionālo sūdzību, nevis pabeigt tekstu un pielikt pēdējo punktu.

Tāpat lietā varētu būt nozīme arī Latvijas Administratīvo tiesnešu biedrības 2010. gada 10. februāra vēstulei, kurā pieteikuma iesniedzējs kā biedrības valdes priekšsēdētājs izklāsta viedokli par tiesnešu līdzdalību politiskajos procesos. Šis viedoklis lielā mērā sasaucas. Ne pilnīgi, bet sasaucas. Daļēji sasaucas ar tiesneša iesniegtās konstitucionālās sūdzības argumentāciju.

Ņemot vērā iepriekšminēto, lūdzam vispirms izvērtēt tiesvedības turpināšanas iespējamību, jo pagaidām, manuprāt, pastāv neskaidrība par šo aizskāruma rašanās brīdi. Savukārt, ja tiesvedība tiek turpināta, Saeima uzskata, ka likuma "Par tiesu varu" 86. panta trešā daļa ir atbilstoša Satversmes 102. pantam.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies.

Vai tiesnešiem būtu jautājumi Saeimas pārstāvim? Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Godājamo Saeimas pārstāvi, būtu jums jautājums par aizskāruma problemātiku. Vai tomēr nevarētu būt tāda situācija, ka šis aizskārums tomēr ir pastāvīgs un tad kādā jaukā dienā, piemēram, pabeidzot konstitucionālo sūdzību, viņš tā kā tiek fiksēts. Un tas sešu mēnešu termiņš tad rit no šī brīža. Vai jūs tomēr uzskatāt, ka aizskārums ir kaut kāds viens konkrēts brīdis laika skalā, kurš nevar tā kā pastāvīgi turpināties?

G. Kusiņš.

Es varu piekrist, ka var būt dažādas situācijas, ka šis aizskārums var, kā saka, lēnām sasniegt savu pilnību. Tajā pašā laikā es gribu vērst Satversmes tiesas uzmanību uz to, ka Satversmes tiesas likumā tieši šī lieta ir noteikta kā obligāts noteikums, kas būtu jākonstatē. Pie šajā lietā izklāstītajiem faktiem mums rodas pamatotas šaubas, vai patiešām tas ir radies tikai 4. jūlijā, vai tas nav radies iepriekš. Mūsaprāt, tas ir radies iepriekš. Vismaz pastāv... Saprātīgs vērotājs no malas varētu nākt arī pie šāda secinājuma.

G. Kūtris.

Vēl būtu jautājumi? Lūdzu!

K. Balodis.

Man būtu jautājums par apstrīdētajā normā minētā jēdziena “politiskā organizācija” saturu. Nedaudz savādākā griezumā es jau to jautāju pieteikuma iesniedzējam. Ko nozīmē šis “citas politiskās organizācijas”?

G. Kusiņš.

Šis pants... šī apstrīdētā norma tika iekļauta tad, kad vēl nebija spēkā šobrīd spēkā esošais likums “Par partijām un politiskajām organizācijām”. Ja jūs palūkosieties uz šobrīd spēkā esošo likumu, tie ir lietoti kā daļēji pārklājušies termini. Tātad kādreiz deviņdesmito gadu sākumā, cik es atceros, tad tiešām bija tāda vēlme, ka atsevišķas partijas negribēja savu sevi par partijām, bet gribēja sevi saukt par politiskajām organizācijām. Lai izvairītos no šī vārda “partija”, kas toreiz deviņdesmito gadu sākumā radīja tādu nevēlamu asociāciju ar Komunistisko partiju. Šinī gadījumā, atbildot konkrēti uz jūsu jautājumu, tas aptvertu gan vienu, gan otru, jo šobrīd likums “Par politiskajām partijām” paredz vienādu kārtību, kādā šādas organizācijas tiek veidotas.

K. Balodis.

Tātad jūs uzskatāt, ka šie jēdzieni ir sinonīmi, tāpat kā pieteikuma iesniedzējs?

G. Kusiņš.

Var tikt izveidota arī tāda institūcija, kas tiek saukta par politisko organizāciju. Jā.

K. Balodis.

Bet Latvijā, piemēram, ir tādi gadījumi, kad biedrības pārtop ar laiku politiskajās partijās. Vismaz pāris šādu piemēru mums ir. Sanāk, ka biedrība ir tāda kā politiskās partijas priekšstadija. Vai tiesnesis varētu būt biedrs šādā biedrībā?

G. Kusiņš.

Neapšaubāmi. Bet šinī gadījumā ir svarīgi, ar kādu statusu šī organizācija fiksēta reģistrā. Vai tā ir fiksēta kā partija un politiska organizācija, vai, teiksim, kā biedrība, arodbiedrība vai vēl kaut kādā citā statusā. Tātad šo lietu reglamentē likums “Par partijām un politiskajām organizācijām”.

G. Kūtris.

Man ir jautājums saistībā ar jūsu runā beigās uzsvērtu pamatjautājumu par aizskāruma rašanās brīdi. Jūs esat likumdevēja pārstāvis. Sakiet, lūdzu, vai jūsu izpratnē šī norma nozīmē, ka aizskāruma rašanās brīdis ir jāpierāda ar kādu dokumentu? Vai tas varētu būt arī ar cilvēka prātā ienākušū domu, ka šajā brīdī mani tas ierobežo?

G. Kusiņš.

Es varu jums tikai piekrist, ka tas var būt arī ar cilvēka prātā ienākušu domu, ka mani tas ir ierobežo. Es tikai izteicu šaubas, ka šī doma ienāk prātā tajā brīdī, kad jūs pieliekat punktu pēdējo. Es pieļauju, ka šī doma ienāk prātā, pirms jūs ķeraties pie konstitucionālas sūdzības rakstīšanas.

G. Kūtris.

Bet radošam cilvēkam tā varētu būt arī vienā dienā.

G. Kusiņš.

Es teicu, ka mēs nenoliedzam, ka tas tā varētu būt, ka var uzrakstīt konstitucionālo sūdzību arī vienā dienā. Taču mums kā likumdevējam rodas šaubas, vai šis datums patiešām ir 4. jūlijs, ņemot vērā, ka līdzīga rakstura dokuments, par kuru, acīmredzot šī, kā jūs teicāt, doma ir iešāvusies prātā, ir bijis iesniegts Satversmes tiesā arī iepriekš.

G. Kūtris.

Vai tiesnešiem vēl ir kādi jautājumi? Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Jā, ir jautājumi par to, ko jūs jau minējāt arī savā atbildes rakstā. Proti, par to, ka ja nebūtu apstrīdētās normas, vienalga, pastāvētu ētikas kanoni, kas liegtu tiesnesim būt politiskajā partijā. Kāds, pēc jūsu domām, ir Tiesneša ētikas kodeksa kanonu juridiskais spēks un vai, nepastāvot apstrīdētajai normai, drīkstētu turpināt ierobežot tiesnešu pamattiesības ar šo ētikas normu palīdzību?

G. Kusiņš.

Es domāju, ka lai atbildētu uz šo jūsu jautājumu, būtu jādzird Satversmes tiesas viedoklis, vai tas atbilst vai tas neatbilst. Bet tīri teorētiski pieļaujot situāciju, ja Satversmes tiesa piekristu pieteikuma iesniedzēja pārstāvim un pateiktu, ka šī ierobežojuma apmērs ir nesaderīgs ar Satversmes pantu, tad, manuprāt, rastos tāda situācija, ka tiesnešiem būtu jādomā, kā savā starpā ievērojot Satversmes tiesas spriedumā izteiktās atziņas precizēt šo Tiesnešu ētikas kodeksu. Manuprāt, nevarētu būt tāda situācija, ka Tiesnešu ētikas kodekss saturētu normas, kas ir atzītas par antikonstitucionālām... ko Satversmes tiesa nepārprotami ir atzinusi par antikonstitucionālām. Tajā pašā laikā es gribu teikt, ka tas ir tāds teorētisks pieņēmums, kas var tikt precizēts un konkrēti finalizēts tikai tad, kad Satversmes tiesa ir izteikusi gala viedokli. Tas iemesls ir tāpēc, ka 5. kanons un tajā lietotā terminoloģija ir samērā lakoniska. Savukārt pieteikuma iesniedzēja pārstāvis piedāvā risinājumu, kas ir nedaudz detalizētāks. Tātad, ja mēs sakām, ka būtu jāprecizē, tad ir jautājums, kādā apmērā būtu jāprecizē. Un arī tas ir tikai tāds pieņēmums, ka tas būtu jāprecizē, ja Satversmes tiesa atzītu, ka tas neatbilst Satversmei.

K. Balodis.

Man vēl būtu jautājums par jūsu viedokli, kas pausts arī atbildes rakstā, proti, par to, ka tiesnesis, izmantojot savas Satversmes 101. pantā noteiktās pamattiesības piedalīties valsts un pašvaldību darbā, varētu tā kompensēt sev šo 102. pantā noteikto ierobežojumu. Jūs varētu nedaudz pamatot šo teoriju, kā tad ar vienu pamattiesību īstenošanu kaut kādā veidā ir iespējams tā kā aizstāt citu pamattiesību neesamību?

G. Kusiņš.

Es atvainojos... es, iespējams, esmu pārprasts. Tas nav domāts, ka var kompensēt kaut ko vienu. Mēs tikai vēlējāmies norādīt, ka tās ir papildu tiesības, kas var tikt izmantotas šī paša mērķa sasniegšanā, lai izteiktu kaut kādu tiesību politisku nostādni.

K. Balodis.

Man būtu jautājums arī samērīguma principa kontekstā. Vai likumdevējs ir apsvēris iespēju vērtēt... noteikt tiesnešiem mazāku biedrošanās brīvības ierobežojumu nekā to paredz apstrīdētā norma? Vai jūs uzskatāt varbūt, ka šāda vērtēšana vispār nav vajadzīga un nav iespējama?

G. Kusiņš.

Es varbūt... tas varbūt nedaudz atkāpsies sākumā no jūsu uzdotā jautājuma. Bet es divos vārdos varbūt izstāstīšu par to procedūru, kādā notiek atbildes raksta sagatavošana un pozīcijas formulēšana.

Protams, ka tas nenotiek, ka visa Saeima sanāk uz sēdi un tad, kā saka... netiek analizēts, ka ir saņemts šāds pieteikums. Taču par katru šādu pieteikumu tiek informēta attiecīgā atbildīgā komisija un ar atbildīgās komisijas deputātiem notiek konsultācijas, vai ir iespējama normas grozīšana, vai šeit patiešām nav kaut kāds acīmredzams Satversmes pārkāpums. Un ja tiek uzskatīts, ka šeit nav neatbilstības Satversmei, tad Saeima gatavo Saeimas atbildes rakstu, kurā tad viņa beigās norāda, ka neuzskata, ka ir kādas pretrunas ar Satversmi.

Līdz ar to konkrēti atbildot uz jūsu jautājumu... Ir notikušas neoficiālas konsultācijas, protams, ar Saeimas deputātiem par to, vai šī norma pašreiz ir neatbilstoša Satversmes 102. pantam. Vai to var vērtēt pēc tam? Kā es jau norādīju, teorētiski, laikam ritot, pie jebkuras lietas var atgriezties un diskutēt. Bet, ja mēs runājam par šo brīdi, tad konsultācijas ir notikušas un uz šo brīdi Saeima uzskata, ka šī apstrīdētā norma atbilst 102. pantam.

K. Balodis.

Man būtu jautājums par to, kā jūs uzskatāt, cik lielā mērā par to... kā jūs uzskatāt, cik lielā mērā tiesnesis var publiski paust savus uzskatus par likumdošanas un tiesību politiskajiem jautājumiem, kā arī izteikt publiski politiska rakstura vērtējumus par citiem jautājumiem, kas neietilpst, protams, viņa tiesvedībā esošajās lietās.

G. Kusiņš.

Jā, paldies. Šis patiešām ir tāds svarīgs jautājums šīs lietas sakarā. Un es saprotu, ka arī pieteikuma iesniedzēja norādītais piemērs liecina, ka šādi viedokļi var tikt izteikti. Es domāju, ka šeit nevar novilkt kaut kādu tādu savādāku robežšķirtni, kā tikai to, vai tas rada šaubas par tiesneša spēju pieņemt tālāku objektīvu spriedumu, vai nerada šaubas par iespēju pieņemt objektīvu spriedumu. Tiesnesis neizbēgami ir ar kaut kādiem uzskatiem. Šie uzskati var būt apolitiski, šie uzskati var būt arī ļoti politiski. Un, manuprāt, mēģināt novilkt šeit kaut kādu savādāku līniju, kā šobrīd ir novilkts Tiesnešu ētikas kodeksā, ir neiespējami.

K. Balodis.

Tad man vēl būtu daži jautājumi saistībā ar jūsu minētajām tiesnešu tiesībām būt par deputāta kandidātu, nezaudējot amatu. Jūs atbildes rakstā norādāt, ka spēkā esošie vēlēšanu likumi un konstitucionālās tradīcijas neparedz deputāta amata kandidātam obligātu pienākumu būt tās politiskās partijas vai partiju apvienības biedram, no kuras saraksta viņš kandidē. Kas tās ir par konstitucionālajām tradīcijām? Tās ir kādas īpaši Latvijai raksturīgas vai...?

G. Kusiņš.

Līdzšinējā prakse liecina par to, ka... pie kam, tā ir noturīga prakse... visu Saeimu laikā pēc neatkarības atjaunošana, ka ne visi deputāti, kas ir partiju sarakstos, ir attiecīgo partiju biedri. Tādā nozīmē mēs varam konstatēt, ka ir stabila tradīcija, ka partijas iekļauj savos sarakstos arī tādas personas, kas nav attiecīgās politiskās partijas biedri. Un mūsu atbildes rakstā bija norādīts arī viens no piemēriem... piemēram, līdzšinējais Valsts prezidents bija Zaļo un Zemnieku savienības sarakstā, bet nebija šīs partijas biedrs.

K. Balodis.

Tā... Un šajā pašā sakarā man būtu jautājums par Eiropas Parlamenta vēlēšanām. Kāds tur ir normatīvais regulējums? Vai šobrīd tiesnesis var būt par Eiropas Parlamenta vēlēšanu kandidātu, nezaudējot amatu?

G. Kusiņš.

Man jāatvainojas... es no galvas nevarēšu precīzi atbildēt uz šo jautājumu.

K. Balodis.

Un vēl viens jautājums man būtu par tiesneša amata kandidātiem. Vai arī uz viņiem ir attiecināms apstrīdētajā normā noteiktais ierobežojums?

G. Kusiņš.

Apstrīdētajā normā uz viņiem nav attiecināts šis ierobežojums. Taču šāda paša apjoma ierobežojums ir Tiesnešu ētikas kodeksa 5. kanona pirmajā punktā.

K. Balodis.

Paldies

G. Kūtris.

Vai tiesnešiem būtu jautājumi? Pieteikuma iesniedzējam būtu kādi jautājumi?

J. Neimanis.

Jā, man ir jautājums. Jūs minējāt, ka tādā politisko partiju biedru sarakstā neesot vispārpieejama informācija, bet vai jums ir zināma Politisko partiju likuma 27. panta 6. daļa.

G. Kusiņš.

Ir zināma, jā...

J. Neimanis.

... kur ir noteikts, ka biedru saraksts ir pieejams... vispārpieejama informācija.

G. Kusiņš.

Jā, bet tā nav vispārpieejama informācija tādā ziņā, ka jūs varat, teiksim, partijas mājaslapā atnākt un ieraudzīt, cik konkrētajā partijā... kā jūs teicāt, tādas mazskaitlīgas gan viņas ir, bet cik tur to biedru ir.

J. Neimanis.

Labi. Otrs jautājums. Vai noraidījuma institūta izmantošanai ir svarīga informācija par politiskās partijas piederību?

G. Kusiņš.

Šīs lietas ietvaros, neapšaubāmi. Ja tiesnesis būs politiskās partijas biedrs un ja šī lieta būs cieši saistīta ar kādas citas politiskās partijas iespējamo nostāju šajā jautājumā, tad es domāju, ka... ja ir šaubas jeb nav skaidrs, vai tiesnesis A ir partijas B biedrs, tad kādai citai partijai, kurai ir kaut kāds strīds tiesā, būtu jānoskaidro, vai tiesnesis nav šīs pašas partijas biedrs un līdz ar to, lai nevarētu rasties šaubas par tiesneša objektivitāti.

J. Neimanis.

Nu bet jautājums... vai ir daudz tādu gadījumu, ka politiskās partijas tiesātos un... kur tas būtu aktuāli.

G. Kusiņš.

Nē, nu es jau norādīju... ka atsevišķās kategorijās...

J. Neimanis.

Jūs minējāt valsts noslēpumu lietas... vēlēšanu lietas... Nu, faktiski, vēlēšanu lietās tas būtu gandrīz vai lielākai daļai partiju...

G. Kusiņš.

Es domāju, ka varētu būt arī tas, kas ir saistīts ar valsts noslēpumu... gan vispārējās jurisdikcijas lietās, gan arī tādās diezgan izplatītās lietās... ņemot vērā... ar uzturēšanās atļauju vai vēl kaut kādiem citiem specifiskiem apstākļiem saistītās lietas...

J. Neimanis.

Kas būtu saistāmas ar politisko partiju piederību...

G. Kusiņš.

Jā... Nu es domāju, ka ja partijai A būtu uzskati, ka, teiksim, personas no Kongo nav cienīgas dzīvot Latvijā, tad es domāju, ka tas varētu būt diezgan nozīmīgs apstāklis tai personai, kas ieceļo no Kongo, lai viņa zinātu, vai tiesnesim ir pietiekošs objektivitātes kritērijs, lai izskatītu šo lietu.

J. Neimanis.

Kā ir... vai jūs piekrītat ASV tiesas secinājumam, ka vienkārša politiskās partijas piederība un savukārt pretēji... lietas dalībnieku partijas piederībai... ka šī saistība priekš noraidīšanas vien ir pārāk attāla, difūza...? Jeb jūs uzskatāt, ka tas ir ļoti cieši?

G. Kusiņš.

Es gribētu atbildēt tā, ka man liekas, ka citu valstu prakses piemērošana ir jāvērtē tik tālu, cik tālu... Tiesiskais regulējums, kas ir citās valstīs, ir radies nevis arī kaut kādā vienā dienā, bet ņemot vērā attiecīgās valsts vēsturi, izpratni par vērtībām un konkrētās politiskās tradīcijas. Es, piemēram, būdams Amerikā kā novērotājs no Latvijas novērot vēlēšanu procesu, biju ļoti pārsteigts, ka vēlēšanu iecirknī ir divi tiesneši: viens tiesnesis — demokrāts un otrs tiesnesis — republikānis. Manā izpratnē tas bija kaut kas tāds ļoti... Viņiem tas... šinī gadījumā tas bija vienā no štatiem, kurā ir pieļauta šāda lieta.

Bet to, ko es gribēju teikt... man liekas, ka nevar pārcelt tādus juridiskus transplantus no vienas valsts uz otru valsti un pateikt: ziniet, mums vajag tā, kā ir Vācijā vai mums vajag tā, kā ir kādā Amerikas štatā. Es pieļauju, ka Amerikas štatā tas ir vispārēji akceptēts. Es pieļauju, ka ir valstis, kur vispār ir akceptēta, teiksim, eitanāzija, vēl kaut kādas citas lietas... Pārcelt vienu regulējumu uz citu valsti — tas būtu vienkārši pārāk mehāniski.

J. Neimanis.

Jā, bet man ir, teiksim, tieši tāds zīmīgs jautājums... Vēl jo vairāk, ja tā ir Amerika, kur ir uzkrītošs dalījums republikāņos un demokrātos un šī savstarpējā neuzticēšanās, kā jūs minējāt... ja tur tiesa pasaka, ka vienkārša piederība pie politiskās partijas lietas dalībniekam, ir pārāk difūza saistībā ar tiesneša piederību, kas būtu par pamatu noraidījumam, vai gadījumā, kur nav šāda izteikta dalījuma, teiksim, labajos un ne tik labajos... demokrātiskajos un ne tik demokrātiskajos... tā tad

divpolāra situācija, tad vai tā nav atšķirīgāka vēl jo vairāk, ka šī saistība ir pārāk attāla?

G. Kusiņš.

Redziet, es domāju, ka tas ir atkarīgs no katras partijas vēstures un tā statusa konkrētajā sabiedrībā. Partijas statuss Amerikā... es domāju, ka jūs piekritīsiet, ka krasi atšķiras no partiju statusa Latvijā. Un tāpēc mehāniski pārcelt, ka viņiem šis statuss būs tikai tāds kā difūzs un pieņemt, ka arī mums tas būs tikai difūzs, manuprāt, ir tāds nu ļoti pārsteidzīgs un tāds...

J. Neimanis.

Nē, es tikai domāju par loģisku secinājumu. Ja reiz tur tajos apstākļos šis secinājums ir izdarīts, ka vienkārša piederība ir pārāk attāla noraidījuma pieteikšanai, ka tur nepastāv šī baža, ka, kam jūs minējāt, ka nepārtraukti tiks pieteikti noraidījumi, tad vai apstākļos, kādi Latvijā ir pilnīgi atšķirīgi, kā jūs piekritāt, tam vēl jo vairāk nav nozīme, ka tik dēļ tā vien nav pamata pieteikt noraidījumu.

G. Kusiņš.

Es domāju, ka atbildi uz šo jautājumu jūs varat atrast lietas materiālos Ikstena kunga viedoklī, kas ir, ka partijas šobrīd tā *a priori* tiek saistītas ar kaut ko sliktu. Un līdz ar to... man liekas, ka tas piedāvātais... ja drīkst tādu salīdzinājumu, tad mēs piedāvājam, kā saka, narkomānu ārstēt ar mazām devām narkotiku. Patiesībā, ja tā slimība ir tāda un uztvere par partijām ir tāda, tad, ja mēs pieļausim vēl, ka tiesneši ir politisko partiju biedri, man ir šaubas, vai tas atrisinās šīs pašas problēmas būtību.

J. Neimanis.

Tad jūs minējāt par to, ka atbildot uz tiesneša jautājumu, ka tā tad tiesnesis jau šobrīd var būt tādā kvazi politiskā biedrībā, kas ir deklarējusi vēlmi startēt kā politiska partija tuvākajās Saeimas vēlēšanās. Tātad tur viņš var būt par biedru. Vai šādos apstākļos tad organizācijas juridiskajam statusam ir nozīme, vai viņš ir biedrībā, kvazi politiskā biedrībā vai partijā? Ja likumdevējs aizsargāja kā šo sabiedrības interesi pret sliktu partiju iespaidu uz tiesu, un tā tad kādēļ likumdevējs neaizsargātu no šādas darbības arī dalījumus biedrībās?

G. Kusiņš.

Es gribu vēlreiz atkārtot to tēzi, ko es jau teicu pašā sākumā, ka patiesībā šī tēze ir no pašu tiesnešu pieņemta lēmuma attiecībā uz politiskajām partijām.

J. Neimanis.

Jā, bet...

G. Kusiņš.

Ja jūs domājat, ka ir iespējams kaut kā sadalīt, tad es vēlreiz vēlos norādīt, ka Latvijā tomēr šis dalījums nav tāds neskaidrs un izplūdis. Pārējās biedrības ir tomēr

stingri nodalītas no politiskajām partijām un organizācijām. Tās tiek atsevišķi reģistrētas, tikai politiskās partijas var iesniegt kandidātu sarakstu. Jā... es nevarētu piekrist, ka tas dalījums ir tāds neskaidrs.

J. Neimanis.

Bet jautājums ir — vai tieši organizācijas juridiskajam statusam ir izšķiroša nozīme objektivitātes nodrošināšanā.

G. Kusiņš.

Es varētu jums piekrist, ka tieši šim statusam dažkārt varētu nebūt nozīme, jo es domāju, ka tiesnešu objektivitāte varētu būt apšaubīta arī tajos gadījumos, ja tiesnesis iestātos biedrībā, kuras mērķi būtu... nu, man negribētos teikt... līdzīgi, kā politiskajai partijai vai vēl kaut kādi... ekstrēmāki vai vēl kādi...

J. Neimanis.

Piemēram, vides aizsardzība...

G. Kusiņš.

Bet man šķiet, ka šis ir pašu tiesnešu noteikts ierobežojums. Pašu tiesnešu noteikts ierobežojums, ka tieši politiskā partija ir tā identifikācijas zīme, kas saprātīgam vērotājam no malas var radīt šo šaubu ēnu.

J. Neimanis.

Jūs jau minējāt, ka tiesnesis tāpat var iesaistīties arī politisku viedokļu izteikšanā citādi... vai tādā gadījumā arī tas nav pamats tiesnesim atstatīties vai pieteikt noraidījumu, kas ietekmētu tāpat tiesas spriešanas efektivitāti?

G. Kusiņš.

Es jums varētu piekrist, ka šinī gadījumā tā ir iespēja. Bet es tikai vēlējos norādīt, ka, piemēram, pat ja kādā lietā Saeimai būtu vēlme pieteikt noraidījumu kādam no Satversmes tiesas tiesnešiem, šādas iespējas nebūtu. Un es varu atgādināt šajā tiesas sēdes telpā notikušo diskusiju, ka vienā no pirmajām tiesas sēdēm pieteikuma iesniedzēja pārstāvis mēģināja pieteikt noraidījumu Satversmes tiesas tiesnesim, jo tiesnesis, būdams kā deputāts, bija balsojis par šo likumu "par". Un līdz ar to nu... tas tika izmantots kā arguments. Taču šobrīd Satversmes tiesas likums nepieļauj šāda noraidījuma pieteikšanu. Līdz ar to tas jūsu minētais piemērs... nu, manuprāt, paliek bez atbildes. Mēs nevaram izmodelēt tagad šo situāciju līdz galam...

J. Neimanis.

Bet vai tas, ka tiesnesis balsojot par likumprojektu "par", ir pietiekams pamats apšaubīt tiesneša objektivitāti vēlāk? Tajā brīdī, kad viņš ir tiesnesis, viņš tiesās tiesneša amatā, tāpat tiek... valsts jau prezumē, ka viņš ir tik spēcīga personība, kas spēj nošķirt ētisko no neētiskā, no interešu kolīzijas un...

G. Kusiņš.

Es gan politisko partiju viedokļus... n, o nepolitisko partiju... nevilktu tādu svītru kā ētisko no neētiskā... Tās tomēr ir divas dažādas klasifikācijas. Man pašam liekas, ka jūsu minētais piemērs arī norāda, ka ja tiesnesis pirms tam ir bijis politisko partiju biedrs un bija vairāki šādi politisko partiju biedri, kas tika ievēlēti par Satversmes tiesas tiesnešiem, viņi ievēro šo Tiesnešu ētikas kanonā noteikto... vairs nebija politisko partiju biedri... un tas, protams, radīja iespēju pieteikt noraidījumus sākotnēji, līdz kamēr tika izdarīts grozījums Satversmes tiesas likumā, tajā pašā laikā pašam tiesnesim arī ir iespēja šādas lietas izvērtēt. Attiecībā uz Satversmes tiesas sastāvu es tikai vēlējos vērst jūsu uzmanību uz to, ka šeit jau viskrasāk izpaužas tas, ka, ja tiesneši būtu politisko partiju biedri, tad vienkārši nav cita tiesas sastāva, kam šo izskatīt.

J. Neimanis.

Nu un faktiski... jā... tā tad vairāk jautājumu šobrīd nav.

G. Kūtris.

Paldies.

Tiesnešiem ir radušies kādi jautājumi? Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Man radās jautājums Saeimas pārstāvim. Kā jūs uzskatāt, ja apstrīdētā norma būtu Latvijā attaisnojama šobrīd, vai nākotnē varētu rasties tāda situācija, ka pēkšņi šai normai vairs nebūtu attaisnojuma, teiksim, attīstoties mūsu demokrātiski tiesiskajai valstij nepieciešamība pēc šīs normas zustu? Vai jūs uzskatāt tomēr, ka tā norma ir tāda tiesas neatkarības garantija... kas ir iecirsta akmenī un ko izkustināt nu nekādi nedrīkstētu.

G. Kusiņš.

No divām daļām sastāvēs mana atbilde. Man liekas, ka šis jautājums patiesībā vairāk ir uzdodams tiesu varas pārstāvjiem, jo ne jau likumdevējs bija tas, kas nāca pie tiesu varas pārstāvjiem un teica, zini, mums ir šāda ideja, vai jūs tai piekristat. Šī bija tiesu varas pārstāvju formulēta doma, ko pārņēma likumā "Par tiesu varu". Līdz ar to uz to jautājumu varbūt varēs atbildēt kāda no pieaicinātajām personām.

Otrkārt. Nu redziet... dzīve māca, ka iespējams ir gandrīz viss. Un prognozēt, kas notiks tālāk, nu ir ļoti grūti un to var prognozēt tikai ar zināmu tādu nosacītības piegaršu. Pat ar tādu ļoti bagātu iztēli apveltīts cilvēks, protams, varētu iedomāties, ka Latvijā uzreiz visi sastāsies politiskās partijās un politisko partiju prestižs pieaugs un ka tas notiks tuvākajā pārskatāmā nākotnē. Es neizslēdzu, ka tas tā varētu būt. Es vienkārši gribu teikt, ka šī politisko partiju zemā popularitāte, lai neteiktu citiem vārdiem, ir diezgan raksturīga nu jau ilgāku laika periodu un man ir grūti teikt, ka tas mainīsies kaut kādā vienā divās dienās. Teorētiski, protams. Ja piederība politiskajām partijām vairs netiktu uztverta kā kaut kas nepieņemams, es domāju, ka tas varētu noteikti arī tikt pārskatīts. Taču es gribu teikt, ka tām vispirms ir jābūt izmaiņām

sabiedrībā, kas tad vēlāk atspoguļojas kā normatīvo aktu vai nu Tiesnešu ētikas kodeksa attiecīgo kanonu pantu precizējumi vai kā, teiksim, Tieslietu padomes vēršanās pie likumdevēja institūcijas ar lūgumu grozīt šo regulējumu.

K. Balodis.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies. Pieteikuma iesniedzējam būtu jautājumi?

J. Neimanis.

Jā, man divi jautājumi. Pirmais jautājums. Kā jūs vērtējat to, ka ilgu laiku, līdz pat finanšu krīzes sākumam, Latvijā tiesas sastāvā varēja būt... tātad spriest tiesu personas, kas ir politisko partiju biedri, tātad, tiesas piesēdētāji.

G. Kusiņš.

Tiesas piesēdētāji nebija pilnīgi visu kategoriju lietās.

J. Neimanis.

Nu, visu nē... bet daļā... pietiekoši lielā daļā bija. Vai sabiedrībai radās kāds slikts priekšstats par tiesas objektivitāti tajā laikā?

G. Kusiņš.

Es nevarēšu norestaurēt tagad, kādas domas, kādas bija par tiesas piesēdētājiem. Katrā ziņā šī institūta likvidācija liecina par to, ka tas netika atzīts par tādu veiksmīgu risinājumu.

J. Neimanis.

Nu, labi. Un pēdējais jautājums. Tātad tiesnešu dienests ir salīdzināms ar civildienestu. Tātad abi divi ir valsts dienesti. Civildienestā ir atļauts ierēdņiem būt par politiskās partijas biedru, aprobežojoties ar nosacījumu, ka ierēdnim ir pienākums būt politiski neitrālam. Vai šis nav tāds pats līdzīgs risinājums, ko varētu attiecināt arī uz tiesnešiem?

G. Kusiņš.

Es domāju, ka tie ir divi dienesti... jā... Bet viņu būtība ir tik atšķirīga, ka es nevaru vilkt šādas mehāniskas paralēles starp vienu un otru. Nebūt ne. Es domāju, ka... vairākos... šajos Bangaloras principos un citur ir atzīts, ka tomēr tiesu vara ir kaut kas īpašs un atšķirīgs, ka tur ir nepieciešams, lai sabiedrībai būtu uzticība tiesu varas neatkarībai. Līdz ar to... nu, pat ja sabiedrība uzskata, ka teiksim, ierēdniecība ir saistīta ar politiskajām partijām vai vēl kaut kā citādi, tad tomēr mums personas vēršas par šādu ierēdņu lēmumu nepamatoto būtību tiesā un sagaida no tiesas šo patiesību. Kāda tad būtu jēga, ja no viena partijas biedra, mēs vēršamies pie cita tās partijas biedra...

J. Neimanis.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies.

Tiesnešiem jautājumu vairāk nav? Paldies Saeimas pārstāvim.

Lietas dalībnieki ir uzklausi.

Tiesa izsludina pārtraukumu līdz plkst. 13.30.

(Pārtraukums)

G. Kūtris.

Lietas dalībnieki ir uzklausi.

Varam pāriet pie pieaicināto personu uzklausišanas.

Šodienas tiesas sēdes sākumā gan iepazīstinot ar pieaicinātajām personām, gan arī tiesnešu ziņojumā tika piedāvāta noteikta pieaicināto personu secība. Tiesa arī piedāvā šādā secībā uzklausi pieaicinātās personas, proti, sākt ar Augstākās tiesas priekšsēdētāja viedokļa uzklausišanu, Tieslietu ministrijas, tiesībsarga, Tiesnešu biedrības, Tiesnešu ētikas komisiju... tālāk seko zinātnes pārstāvji un advokatūra.

Vai lietas dalībniekiem ir kāds cits viedoklis par pieaicināto personu uzklausišanas secību? Pieteikuma iesniedzējam? Nav. Saeimas pārstāvim? Arī nav.

Tad šādā secībā arī tiesa aicinās.

Un kā pirmo mēs vēlamies uzklausi Augstākās tiesas priekšsēdētāja Ivara Bičkoviča viedokli konkrēto apstrīdēto normu sakarībā.

Lūdzu, jūsu viedoklis, Augstākās tiesas... Vai tas būs arī Tieslietu padomes viedoklis?...

I. Bičkovičs.

Labdien! Jā... es centīšos nepieļaut personības dubultošanos, bet nu pēc amata vismazāk acīmredzot es te runāšu kā privātpersona, jo acīmredzot tas, kas ir svarīgi zināt šajā situācijā... par daudzkārt pieminēto tiesu varas, tiesnešu viedokli... un viņu sajūtas vai izpratni par šobrīd šo te likumā noteikto tiesību ierobežojuma esamību vai neesamību.

Līdzīgi kā kolēģis no Saeimas teica jeb raksturoja šīs situācijas tādu pirmreizīgumu, arī man, manuprāt, iznāk līdzīgi sajūties kā advokātam, nostājoties apsūdzības pusē, vai kaut kā tā...

Patiesību sakot, es varētu daudz ko nerunāt un pilnībā pievienoties likumdevēja pārstāvja priekšpusdienā paustajiem argumentiem. Tā nu tas šoreiz ir. Jo jūsu ziņā, protams, ir izšķirt šos te procesuālos jautājumus, ir vai nav reāls tiesību aizskārums, kad viņš ir sācies. Vienīgā lieta, ka, manuprāt, runājot par kolēģa Neimaņa pieteikumu, viscaur būtu jālieto vienskaitļa pirmās personas vietniekvārdi, jo, manuprāt, galīgi nav pamata runāt par daudzskaitlību un runāt trešajā personā par kaut kādām citām personām, par tiesnešiem un tiesnešu korpusu.

Tā kā man ir viss pamats paust cerības, ka kolēģis, gatavojot šo pieteikumu kā konstitucionālo sūdzību, ir ļoti pārdomāti izvērtējis savu konkrēto vēlmi startēt politikā, startēt kādā noteiktā partijā. Te daudz šodien runāja par sajūtām, par... tādām, it kā nejuridiskām lietām... Tad es varētu teikt, ka patiesību sakot, tiesneši ar zināmām bažām sagaida šīs lietas izskatīšanu nevis sagaidot pieteikuma apmierināšanu, bet tieši otrādi, jo līdz šim ierobežojums darboties politikas lauciņā, sastāvēt partijā, tika uzskatīts nevis kā, es runāju par, manuprāt, absolūto vairākumu... katrā ziņā man nav zināms neviens kolēģis, kurš paustu pretēju pozīciju... Šis ierobežojums tika un tiek uzskatīts kā sava veida nodrošinājums gan sabiedrībai uzskatīt tiesu neatkarību šādā aspektā un arī pašas tiesas spēju būt neatkarīgai attiecībā pret iespējamām, nu, tā sakot, kaut kādām iedarbībām no politiskās vides puses.

Pilnīga patiesība un varu apstiprināt arī no savas puses, jo diezgan aktīvi visā tajā savā laikā esmu ņēmis dalību. Jautājums par tiesnešu darbošanos jeb nepieļaujamību darboties politiskajās partijās ir absolūti viennozīmīgi pašu tiesnešu iniciēts un arī uzturēts, lolots, es tā teiktu, un līdz pat šodienai aizstāvēts.

Te jau tika piesaukti vairāki šie fakti. Nu tāds juridiski pirmais atzīmējamais acīmredzot būtu šis deviņdesmitā gada numur viens Augstākās tiesas plēnuma lēmums. Protams, kāds to var sasaitīt ar iespējamām komunistu iedarbībām un draudiem, bet, patiesību sakot, manuprāt, tas nebūt nebija tā. Par to varētu varbūt arī Zemrībo kungs vairāk runāt. Katrā ziņā tur netika piesaukti konkrēti politisku virzienu nosaukumi vai politisku partiju kaut kādi raksturojumi. Tur vienkārši plēnuma lēmums tika pieņemts par tiesnešu neatkarības principa savienojamību ar piederību politiskajām partijām vai sabiedriski politiskajām organizācijām.

Nākamā tāda juridiski atzīmējamā lieta, acīmredzot, patiešām bija šis te 1991. gada nogalē pieņemtais likums "Par tiesu varu", kura izstrādēs savukārt aktīvu dalību arī ņēma, protams, tiesneši un cienījamais Gvido Zemrībo kungs bija šīs izstrādes darba grupas vadītājs un varēs arī te nedaudz noraksturot šo situāciju.

Pēc tam, kad jau sen, protams, nebija nekādas komunistu ietekmes uz Latvijas tiesu sistēmu, 1997. gadā pašu tiesnešu iniciēts tika pieņemts kopējā konferencē Tiesnešu ētikas kodekss, kurš līdz šai dienai šajā kanonā numur 5, kurš arī vairākkārt jau šeit šodien piesaukts, nekad nav bijusi apšaubīta viņa lietderība, nekad neviens nav mēģinājis virzīt jautājumu par šī kanona izslēgšanu vai kaut kādā veidā nu izmaiņu. Ir gan bijuši daži signāli, bet ne no tiesnešu vides, bet no izpildvaras puses tāds atgādinājums, vai tik jums nav par apgrūtinājumu šāds ierobežojums, uz ko mēs, es domāju, gan Tiesnešu biedrība, gan tiesnešu vide kā tāda, vienmēr ir teikusi, ka par mums neraizējieties, ar mums viss ir kārtībā un mēs nejutāties nekādā veidā apdalīti.

Pilnīga taisnība, ka mēs arī aktīvi darbojāmies 2001., 2002. — šī te jaunā likuma, kas saucās "Par tiesu iekārtu", izstrādē, kur nevienam neradās ne mazākās šaubas par šīs te ierobežojošās normas nepieciešamību. Nu, faktiski, līdz šim te brīdim. Un tā tas ir darbojies un nekad mums nav bijušas nekādas, godīgi sakot... bija zināma neizpratne un samulsums, ieraugot dienas gaismā šo te kolēģa pieteikumu.

Līdz ar to arī kas attiecas uz diskusijām, iespējamām viedokļa aptaujām Augstākajā tiesā un Tieslietu padomē, šīs diskusijas bija tādas ļoti īsas faktiski un

nebija īsti, ar ko diskutēt, jo nebija jau opozīcijas, tā sakot. Jo visi pauda... es pat paņēmu līdzī, piemēram, Tieslietu padomes protokolu, konkrētās sēdes protokolu... nebija mums oponentu. Un tas bija visiem pašsaprotams jautājums. Kolēģis Kūtris atturējās no balsojuma, jo tas pienākas pēc amata, bet lēmums tika gatavots absolūti vienbalsīgi par to, ka nekādā gadījumā mēs neatbalstām šī ierobežojuma atcelšanu. Tieši tādā pašā veidā tika aptaujāta Augstākā tiesa. Nu, izņemot tād kolēģi Neimani, kuram acīmredzami ir pretējs viedoklis, bet katrā ziņā man nav informācijas par citiem kaut kādiem viedokļiem.

Negribu atkārtoties, jo, kā jau es teicu, šie te aspekti par samērīgumu, par sabiedrības attieksmi, par uzticamību, tie visi ir absolūti pareizi. Šodienas Latvijas situācijā ir īpaši dažas lietas, kas varbūt neizskanēja, tomēr būtu jāņem vērā bez visiem šiem reitingiem, bez sabiedrības palāvības nepietiekamās tiesu sistēmai tāda lieta, kā rajonu un apgabaltiesu organizatoriskā pakļautība izpildvarai. Un arī šeit mēs varam zīmēt zināmas prognozes, kā varētu izskatīties, piemēram, pie tām vai pie citām partijām piederīgu, piemēram, tiesu priekšsēdētāju sadarbība ar attiecīgas politiskās partijas nominētu tieslietu ministru. Kā tas tā darbotos?... Laikam gan tur varētu diezgan visādas interesantas situācijas veidot. Un tā kā nu tas arī būtu tāds viens aspekts.

Mēs, protams, pamazām cenšamies attālināties. Es te daudzskaitlī runāju, ne par sevi personīgi. Es runāju, teiksim, par Tieslietu padomi. Cenšamies šīs funkcijas pārņemt, bet šobrīd tā situācija ir tāda, kāda viņa ir.

Par to, kā ietekmē, piemēram, iespējamā politizēšanās no sabiedrības redzesloka, nu, mēs redzam arī pavisam uzskatāmos svaigos piemēros, ko sabiedrība domā pat situācijā, kad juridiski tas vispār nav iespējams... Bet, kad mēs virzām kaut kādas augstas amatpersonas, vadošās amatpersonas apstiprināšanai amatā, nu, piemēram, man bija pienākums virzīt ģenerālprokuroru... pirmais, kas tiek darīts, tiek pausti minējumi, kādā krāsā viņš ir jākrāso un no kuras partijas tik viņš gadījumā nav. Un tad mēs varam iedomāties... un ar visu to... tad ar visām šādām un tādām zīlēšanām es arī, godīgi sakot, visādā ziņā tas tikai liecina par to situāciju, ka iekļaušanās kaut kādās politiskās darbībās un aktivitātēs katrā ziņā ne tikai nevairo tiesu uzticamību, bet es domāju, ka pilnīgi otrādi, šajā šodienas situācijā tas noteikti kaitēs.

Nu tas tā kā būtu laikam tā ļoti īsi viss. Vēl daži vārdi par Tieslietu padomi. Es domāju, ka nav vērts uzskaitīt amatpersonas, kuras ir Tieslietu padomē un kuras tād, atbalstot Tieslietu padomes viedokli, faktiski pauda bažas arī par savu lauciņa iespējamo politizēšanu. Piemēram, ģenerālprokurors pauda bažas... Ja mēs sākam cilāt jautājumu par tiesnešu iespējamo darbošanos politikā, tad turpat nākamais jautājums varētu būt arī jautājums par prokuroriem. Un tas, protams, ir no viņa viedokļa arī absolūti nepieļaujams un, godīgi sakot, tiesu vara kā tāda nebūtu politizējama. Un šāds absolūts dominējošais viedoklis arī tika pausts gan no advokātiem, gan no tiesu izpildītājiem, no tiesībsarga... respektīvi, visi tie pārstāvji, kas ietilpst Tieslietu padomē... Un, kā jau es teicu, nebija īsti ar ko diskutēt, jo viedoklis bija absolūti viennozīmīgs.

Tā kā... nu... esmu gatavs atbildēt uz jautājumiem, ja ir kaut kādi.

G. Kūtris.

Paldies.

Man ir divi nelieli jautājumi. Sakiet, lūdzu, vai jums ir zināmi kolēģi tiesneši, kuri būtu izteikuši vēlmi darboties partijā, vai arī veikt... cīnīties par kādu politisko mērķu sasniegšanu ārpus tiesneša statusa?

I. Bičkovičs.

Kā jau es teicu, man tiešām nav... varbūt es neesmu pietiekami informēts. Bet es nezinu nevienu kolēģi, izņemot kolēģi Neimani. Vēl ir mums kolēģe Briķe, kura tika pieminēta. Nu... es domāju, tas ir nedaudz atšķirīgs gadījums un kolēģe nekad nav stādījusi jautājumu par šo te ierobežojumu atbrīvošanu. Vienīgais, ko viņa gribēja, viņa gribēja, lai viņa, tā sakot, neriskējot ar amata zaudēšanu, lai viņa varētu ierakstīties listē. Nu, varbūt no vienas puses līdzīgs jautājums, bet pavisam citā aspektā.

Tā kā... nē, man nav zināmi šādi kolēģi.

G. Kūtris.

Sakiet, lūdzu, vai kolēģi ir rosinājuši kādreiz arī tiesnešu konferencē izskatīt par šī Ētikas kodeksa grozīšanu attiecībā uz 5. kanona pirmo daļu?

I. Bičkovičs.

Nav... Man nav šādas informācijas. Es esmu vadījis... Andžānes kundze varbūt šobrīd... bet arī šobrīd es darbojos Tiesnešu biedrības valdē. Mums ir divas biedrības — ir Administratīvo tiesnešu biedrība, kura ir salīdzinoši nesena un ir Tiesnešu biedrība, kuru es vadīju no 1997. gada līdz 2008. gadam. Šobrīd arī Tieslietu padome nodarbojas ar konferenču sasaukšanu, tā kā it kā caur mums arī visi iespējamie darba kārtības projekti virzās, bet šāds jautājums nekad nav bijis iniciēts.

Te varbūt vēl var piezīmēt... Te varbūt arī vairākkārt minējumu vai tādas iespējamās prognozes veidā tika runāts par to, kas būtu, ja gadījumā noņemtu šos ierobežojumus, jo galu galā ir taču Ētikas kodekss. Viņš tiešām ir. Un es tikai gribu vērst uzmanību īstenībā, ka šī 5. kanona pamatuzstādījums, ar ko tas nosaukums ir, ir pietiekami īss un lakonisks: tiesnesis vai tiesneša kandidāts atturas no politiskas darbības un tad ir tikai atšifrējums, kā viņš tur varētu izskatīties. Tā kā... ja gadījumā Satversmes tiesa lemtu, ka juridiski šāds aizliegums varbūt nav korekts vai neatbilst Satversmei, man ir... nu... neteikšu, ka pārliecība, bet es domāju, ka jebkurā gadījumā tiesneši šādu darbošanos politikā neakceptētu uz šodien.

G. Kūtris.

Paldies. Vai tiesnešiem ir jautājumi? Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Godājamais Bičkoviča kungs! Sakiet, lūdzu, vai jūs nepieļaujat, ka tomēr apstrīdētajā normā noteiktais aizliegums varētu būt tāds, kas likumdevējam laiku pa laikam būtu tā kā jāpārvērtē un jāpārskata.

I. Bičkovičs.

Jā, kā jau es teicu, es arī vairākkārt mēģināju uzsvērt un acīmredzot pamatoti abas puses runāja par to, ka jebkuram aizliegumam... nu, viņš nevar būt mūžīgs un nevar būt patstāvīgs un, protams, laiku pa laikam viņš ir aktualizējams. Un pilnīgi pamatoti, ka acīmredzot tādi aizliegumi mums likumdošanā ir sastopami gan uz amata ieņemšanām un visādām citām lietām, un ir jāpārskata. Bet, manuprāt, šis jautājums šobrīd, kā jau te tika piesaukts, gan Venēcijas komisijas atzinums, gan mūsu pašu situācija, galu galā mēs... es nezinu, vai mums ir SKDS vai kādas citas aptaujas. Interesanti, ko sabiedrība teiktu, uzdodot jautājumu — vai jūs gribat, lai tiesneši darbotos politiskajās partijās. Es esmu vairākkārt pārliecināts, ka atbilde būtu noteikti “nē”. Tā kā iespējams, ka šobrīd varētu... bet, manuprāt, ka šī informācija tā kas, mums šobrīd ir nākusi klāt arvien jauna... gan caur šīm te... situācija ar šo te Tieslietu ministrijas pārraudzību pār tiesām... organizatorisko un administratīvo... gan mediju visas publikācijas, gan šis jaunais likumprojekts... Respektīvi, manuprāt, nav pamata teikt, ka šī norma kopš 1991. gada decembra ir aizmirsta un nav kustināta un nav aktualizēta. Tā kā šī situācija, manuprāt, galīgi par to neliecina.

K. Balodis.

Varbūt jūs varētu precizēt, kas bija tie, kas jums ir devuši tos signālus par to, vai tiesneši joprojām samierinās ar šo aizliegumu? Jūs savā runā pieminējāt.

I. Bičkovičs.

Jā, nu mēs... protams, lai es... pirmkārt, es esmu Tiesnešu biedrības valdes loceklis un acīmredzot Andžānes kundze teiks to pašu, šis jautājums ir apspriests tīri juridiski Tiesnešu biedrības valdē. Lai prezentētu Tieslietu padomē Augstākās tiesas pozīciju, man nācās sasaukt Augstākās tiesas struktūrvienību vadītājus, kuriem iepriekš bija dots uzdevums tālād aptaujāt... tas nebija plēnuma lēmums... bet tālād aptaujāt tiesnešus. Tā sakot, man tika noziņota tiesnešu pozīcija. Ikdienā es pietiekami daudz tiekos gan kā vienas institūcijas priekšsēdētājs, gan Tieslietu padomes priekšsēdētājs ar tiesnešiem un tāpēc es saku, ka manā... Iespējams, ka kolēģis var nosaukt viņa kādu domubiedru, bet man tādi nav zināmi.

K. Balodis.

Es gribēju noskaidrot... ārpus tiesu varas, piemēram, vai no likumdevēja vai no izpildvaras puses nav bijušās šādas iniciatīvas vai apjautāšanās vai... jūs ar šo aizliegumu esat mierā...

I. Bičkovičs.

Bija kādu laiku atpakaļ... Tieslietu ministrija... es tagad precīzi pat nenosaukšu... visus šos uzvārdus, tas bija pietiekami sen, manuprāt, tas varēja būt kaut kur deviņdesmito gadu vidū, kad... tā bija tāda aptauja, vai nav pienācis laiks šo normu pārskatīt... nu, apmēram tādā griezumā.

K. Balodis.

Mans nākamais jautājums būtu par apstrīdētajā normā minēto jēdzienu “citas politiskās organizācijas”. No pieteikuma iesniedzēja un Saeimas pārstāvja diskusijas bija redzams, ka nav tādas vienprātības par šā jēdziena saturu. Vai var būt tādas politiskās organizācijas, kas nav partijas? Un kā jūs, piemēram, uzskatāt... pieteikuma iesniedzējs varētu būt biedrs, teiksim, tādā biedrībā, kas reklamējas televīzijā, kā viņš pats teica, kvazi politiskā biedrībā, kas ir deklarējusi savu mērķi, piemēram, pusgada laikā vai līdz nākamajām vēlēšanām pārtapt par politisku partiju? Ko jūs darītu, ja pēkšņi tiesnesis, piemēram, pieteikuma iesniedzējs iestātos šādā partijā... biedrībā, piedošanu...

I. Bičkovičs.

Nu, acīmredzot, vislabāk šodienas auditorijai varētu spēt atbildēt Ētikas komisijas priekšsēdētāja, jo, protams, tāda strikta aizlieguma mēs šodien neatrastu, kā tas regulējams. Bet es atkārtosu to, ko es teicu. Es šādu situāciju vērtētu no šī paša Ētikas kodeksa 5. kanona pirmā teikuma: tiesnesis atturas no politiskas darbības. Un saucam, kā mēs gribam visas šīs darbības — institūcijas, biedrības, dibinājumus... Es personīgi uzskatu, ka ar šādu liegumu man ir ne tikai aizliegts un es arī neesmu pat iedomājies darboties kādā politiskā kustībā, bet es arī atturos no politiska rakstura paziņojumiem, no politiska rakstura kaut kādiem vērtējumiem, jo ar to es saprotu politisku darbību, neatkarīgi no tā, kā mēs nosauksim tās vietas, vai tās izpausmes formas. Un, manuprāt, ka ja mums radīsies kaut kāda tāda situācija, kurā būtu vajadzīgs izvērtējums, acīmredzot, es ļoti ceru, ka Ētikas komisija tiks skaidrībā un dos skaidrojumu konkrētajai situācijai.

Ir, protams, es domāju, ka... bet nu tas nav salīdzināmi... mums ir Makšķerņu biedrība, Mednieku biedrība... ir dažādas biedrības. Un, protams, ne katra šāda biedrība vai kaut kāda iestāšanās par kaut kādu interešu aizstāvību, te izskanēja par dabas draugiem vai vēl par kaut ko... nu, tur tad būtu jāskatās katrā konkrētajā situācijā.

K. Balodis.

Un vēl viens tāds jautājums. Saistībā ar jūsu teikto. Ir, protams, bijis tā ne reizi vien, ka kandidātiem uz amatiem tiesu varā ir piedāvāta dažnedažāda saistība ar konkrētām politiskām partijām. Parasti tas ir bijis nepamatoti. Bet sakiet, ja tomēr šādam kandidātam būtu kaut kāda saikne ar politisko partiju, varbūt tad būtu labāk, ja viņš būtu šīs politiskās partijas biedrs? Būtu transparents un atklātība un nerastos minējumi. Vai tā uz šo jautājumu varētu paskatīties...?

I. Bičkovičs.

Nu... likums it kā pieļauj tādu situāciju, ka viņš, protams, var būt un piederība politiskajai partijai jau nevar būt par šķērslī kandidāta virzīšanai kā tādai. Bet nu, protams, tad ir jāizdara izvēle. Vai nu tu turpini savu politisko karjeru, vai nu tu... tā sakot... nodarbojies ar profesionālu jurisprudenci un veido savu tiesneša karjeru.

Te es varētu piekrist kolēģa paustajam viedoklim par to, ka, protams, mums katram ir tendence mainīties un cilvēki maina savus politiskos uzskatus, maina savu pārlicību... Dzīvē jau nekas nepaliek uz vietas. Tādā ziņā tas ir taisnība.

G. Kūtris.

Vai pieteikuma iesniedzējam būtu jautājumi?

J. Neimanis.

Jā, man ir jautājums. Saeimas pārstāvis minēja, ka tiesnesim kā kasācijas instances tiesnesim ir iespēja sniegt savu tiesību politisko redzējumu lietā un tādā veidā izpausties. Vai jūs uzskatāt, ka tas būtu labāk jeb tomēr ka tiesnesis paliktu politiski neitrāls un savus tiesību politiskos redzējumus arī spriedumā neatspoguļotu?

I. Bičkovičs.

Nu, es uzskatu un pieturos vienmēr pie pozīcijas, ka spriedumā ir jāatspoguļo tikai ar izskatāmo lietu saistītas lietas... fakti, konstatējumi un argumentācija.

J. Neimanis.

Tad vēl man ir jautājums, ko minēja arī tiesnesis Balodis. Tātad, vai nav labāk, ja konkrētās personas politiskie uzskati jeb piederība noteiktam politiskam spēkam ir redzama, ir zināma... nekā tad, ja viņš, teiksim, divas trīs reizes Saeimas vēlēšanās kandidē, pieņemsim, no "Saskaņas centra" saraksta, bet nekad nav tur iestājies un savu saistību noliedz.

I. Bičkovičs.

Pirmais, kas man nāk prātā, ir teikt un vispār apšaubīt šādas personas rīcības ētiskumu un iespējamību varbūt turpināt tiesneša darbu. Ja reiz šī viņa politiskā interese un viņa aktivitāte ir tik lielā mērā acīmredzama, ka viņa faktiski jau kaut kur robežojas... un traucē jau faktiski cilvēku uztvert kā objektīvu un neitrālu personu. Tā ir viena tāda lieta. Es domāju, ka tur kaut kas jau nav kārtībā.

J. Neimanis.

Bet likums pieļauj kandidēt.

I. Bičkovičs.

Nu... kā jau es teicu. Protams, tad mēs atkal varam jautāt cilvēkiem, kas nodarbojas ar ētikas jautājumiem. Es personīgi saskatu šeit jau ētiska rakstura problēmu, ja cilvēks ir aizrāvis tādā mērā ar virzīšanos uz politiku.

J. Neimanis.

Tad vēl jūs minējāt Augstākās tiesas tiesnešu aptauju. Vai tas viedoklis bija viennozīmīgs jeb Administratīvo lietu departamentam atšķīrās viedoklis?

I. Bičkovičs.

Nu es negribu tagad, tā sakot, dzīt ķīļus kolēģu starpā... Bet es teikšu tā... Man par citiem viedokļiem, izņemot jūsu, nav zināms. Par vienu... jūsu... es pat teiktu, tiesneša atsevišķās domas.

J. Neimanis.

Tad sanāk, ka Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētāja...

I. Bičkovičs.

Es teicu to, ko es pateicu. Jūs varat, protams, savā struktūrvienībā detalizētāk noskaidrot un tā...

J. Neimanis.

Un tad ir jautājums. Kā jums šķiet, ja līdz pat tiesu piesēdētāju institūta likvidācijai... Latvijā tiesas piesēdētājs varēja būt politiskās partijas biedrs, vai tas radīja kādu apdraudējumu tiesas spriešanā un objektivitātes priekšstatam sabiedrībā? Krimināllietās it īpaši...

I. Bičkovičs.

Ja runā par sabiedrības uztveri... Tad gribētu teikt, ka piesēdētāji vismazākajā mērā tika asociēti ar tiesas veidolu, respektīvi, juridiski, protams, divi piesēdētāji varēja pārbalsot vienu profesionālu tiesnesi. Bet praktiskajā dzīvē, tie, kas strādāja ar piesēdētājiem, tie ļoti labi saprot, kāda loma bija piesēdētājiem tiesas spriešanā un kā uztvēra, teiksim, kaut vai vizuālo tēlu, uzvešanos vai prasmes vai neprasmes, un kā tas bija samērojams ar to atbildību, kāda gūlās vienmēr uz šo te, kaut vai vidū sēdošo vienu profesionālo tiesnesi.

G. Kūtris.

Paldies. Saeimas pārstāvim ir jautājumi?

G. Kusiņš.

Paldies. Nav jautājumu.

Vai tiesnešiem ir kādi jautājumi? Nav. Paldies, Bičkoviča kungs.

Aicinām Tieslietu ministrijas Tiesu sistēmas politikas departamenta juriskonsultu Ulđi Dreimani. Jūs paudīsiet Tieslietu ministrijas viedokli. Lūdzu!

U. Dreimanis.

Tieslietu ministrijas viedoklis Satversmes tiesai ir zināms jau nosūtītajā dokumentā un es viņu nepārstāstīšu. Pieskaršos varbūt dažām lietām, kas nav minētas tajā viedoklī.

Viena no tām ir, ka šī te norma — aizliegums tiesnesim piederēt pie politiskajām partijām — tika vērtēta divi tūkstošo gadu sākumā, kad tieslietu ministres Ingrīdas Labuckas vadībā tika izstrādāts Tiesu varas likums, kura 66. panta trešajā daļā noteica, ka tiesneša amats nav savienojams ar piederību pie partijām vai

citām politiskajām organizācijām. Par šo te likumprojektu viedokli sniedza Venēcijas komisija, Pasaules banka un ANO attīstības programmas eksperti.

No Pasaules bankas netika saņemti nekādi iebildumi par šīs te normas atbilstību starptautiskajiem standartiem. No Venēcijas komisijas tika saņemts iebildums par to, ka te pantu nosaukums varbūt būtu jāmaina. Un no ANO attīstības programmas tika saņemts, ka šīs te aizliegums atbilst starptautiskajiem principiem. Līdz ar to tāds arī viņš tika atstāts šajā te likumprojektā.

Papildus es vēlētos arī norādīt to, ka Venēcijas komisija pavisam nesen, šī gada 11. februārī, ja nemaldos, ir publicējusi vērtējumu par Serbijas likumu par tiesnešiem, kurā arī ir ietverts šāds te aizliegums un par kuru Venēcijas komisija nav izteikusi nekādus komentārus vai iebildes.

Papildus es vēlētos pieminēt to, ka... Tieslietu ministrija vēlētos uzsvērt to, ka pieteicēja minētie šie te līdzekļi, kādā veidā persona var īstenot šīs te tiesības uz taisnīgu tiesu caur procesuālajiem līdzekļiem, nav pilnīgi un viņi var nedarboties šādu te apsvērumu dēļ. Šīs te tiesneša noraidīšanas un atstatīšanas institūts darbojas tikai konkrētā lietā attiecībā uz konkrētām personām un konkrētu tiesnesi. Bet viņš nenodrošina visas tiesu varas neatkarību sabiedrības vērtējumā. Līdz ar to tiesnesim ne vienmēr ir iespējams izvērtēt visus apstākļus, kas var būt par pamatu, lai sevi atstātu no lietas izskatīšanas vai arī personām noteikt noraidījumu tiesnesim.

Kā jau tika minēts, šie te partiju dalībnieku reģistri nav publiski pieejama informācija. Saskaņā ar Politisko partiju likuma 27. panta pirmo un sesto daļu publiski pieejams ir biedra vārds un uzvārds, kas Tieslietu ministrijas vērtējumā nav pietiekami, lai persona varētu zināt, teiksim, ja rastos arī šāda te aizdoma vai subjektīvs vērtējums par tiesnešu piederību politiskajai partijai. Nebūtu iespējams šo te tiesību īstenot.

Vēl arī tas, ka vairāku kategoriju lietās ir noteikti īsi lietu izskatīšanas termiņi. Līdz ar to personām varētu rasties praktiski sarežģījumi noskaidrot šo te tiesneša iespējamo piederību kādai politiskajai partijai.

Un vēl arī tas, ka personai, lai šādu te informāciju izprasītu no partijas vai no... kas ved šo te politisko reģistru, būtu jābūt zināmai prezumpcijai, ka tiesnesis darbojas šādā te politiskajā organizācijā. Līdz ar to sabiedrības vērtējumā tas būtu kā negatīvs aspekts tiesu varas kopējai uzticībai. Un Tieslietu ministrija tāpēc uzskata, ka apstrīdētā norma ir atbilstoša Satversmei un pievienojas arī iepriekš paustajam uzskatam.

G. Kūtris.

Paldies.

Sakiet, lūdzu, Tieslietu ministrija savulaik neiebilda pret to, ka tiesnesis var būt deputātu kandidātu sarakstā un, teiksim, tikt arī ievēlēts... nu, tad viņš pārtrauc savu tiesneša darbību. Vai tomēr nav tāda līdzīga situācija, ka viņš, kandidējot Saeimas vēlēšanās, intensīvi uzstājas ar politiskām runām un pauž savu viedokli par konkrēto politiskās partijas programmu, un šajā brīdī jūs sakāt, ka nē, ja viņš nekandidē, tad viņš šo viedokli nevar paust un darboties partijas vārdā vai arī rindās.

U. Dreimanis.

Jā... Tiesnesis, saskaņā ar likumu drīkst kandidēt šajā te politiskajā sarakstā. Tomēr arī tiesnesim kandidējot būtu jāpatur prātā šis te ētikas regulējums, kas attiecas uz tiesnesi un visticamāk, šī te tiesneša kandidatūra, viņa izpaustos klusuciešot un neuzstājoties ne ar debatēm, ne ar kāda cita veida publisku atbalstu konkrētai politiskai organizācijai vai partijai.

G. Kūtris.

Sakiet, lūdzu, vai tiesnesis, esot savā amatā, varētu publiski uzstāties un paust politisku viedokli... tiesību politisko viedokli... zem jēdziena tiesību politisko... tas ir konkrēto, piemēram, konstitucionālo tiesību attīstības viedokli?

U. Dreimanis.

Tik lielā mērā, cik to pieļauj tiesneša amats... respektīvi, visticamāk, ka nē. Ārpus darba tiesnesis nedrīkstētu paust kādu viedokli, kas nav saistāms ar tiesneša amatu.

G. Kūtris.

Paldies. Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Es vēl gribētu nedaudz papildināt to priekšsēdētāja jautājumu par to, ka tiesnesis tomēr drīkst būt deputāta kandidāts, protams, viņam ir jāievēro Ētikas kodeksā noteiktie ierobežojumi. Un sakiet... tad jau varbūt tomēr arī varētu modificēt šo apstrīdēto normu... ļaut tiesnesim būt politiskajā partijā, bet apgrūtināt šo dalību tiktāl, ka viņš nevarētu izlietot virkni šo politiskās partijas biedru tiesību. Jo arī pieteikuma iesniedzējs argumentēja, ka, piemēram, kandidēšana uz deputāta amatu savā ziņā ir zināmā mērā saistīta ar atrašanos kādā politiskās partijas sarakstā.

U. Dreimanis.

Tiesnesim, kurš varbūt vēlētos sākt politisko karjeru, tad visdrīzāk būtu jāizvērtē, vai viņš tiešām vēlas palikt tiesneša amatā, vai šādu te politisko karjeru veidot. Jo cilvēks, kļūstot par tiesnesi, rēķinās ar tiem ierobežojumiem, kas viņam būs visu karjeras laiku. Un viens no šiem te ierobežojumiem arī ir šis te ierobežojums atturēties no politiskās darbības vai piederēt pie politiskajām partijām. Līdz ar to...

G. Kūtris.

Pēc būtības ierobežojumi jau var tikt atcelti.

U. Dreimanis.

Protams, tā ir likumdevēja kompetence.

K. Balodis.

Jūs savā viedoklī, ko iesniedzāt rakstveidā, norādāt, ka Latvijas tiesu sistēma ir veidota hierarhiski un tāpēc augstāka līmeņa tiesas priekšsēdētāja dalība politiskajā partijā varētu mazināt sabiedrībā uzticību zemāka līmeņa tiesām un visai tiesu sistēmai. Jūs nevarētu sīkāk pamatot šo apgalvojumu?

U. Dreimans.

Tātad pirmais aspekts būtu tas, ka augstāka līmeņa tiesa, pirmkārt, var atcelt zemākas instances tiesas spriedumu, lai izlemtu to pēc būtības. Tātad tas būtu vērtējams šajā kontekstā. Un otrkārt, tiesas priekšsēdētājs atteiktos gadījumos, lai gan tas nav likumā "Par tiesu varu" teikts, taču arī var reprezentēt tiesu kā iestādi vai tiesu varu var tikt aicināts paust arī kaut kādus... arī diskusijās publiskajos medijos, kā tiesas priekšsēdētājs kādreiz pauž, līdz ar to tas būtu šādā te veidā... ka tiesas priekšsēdētājam nevajadzētu... ne tiesnešiem, ne tiesas priekšsēdētājam nevajadzētu būt saistītiem ar politiku jebkādā veidā.

K. Balodis.

Iepriekš jau šeit tika diskutēti atstatīšanās un noraidīšanas institūti un arī jūs to pieminējāt savā runā. Un tāpēc man ir lūgums jums izskaidrot jūsu viedoklī izteikto apgalvojumu, ka tiesnesim ne vienmēr ir iespējams izvērtēt visus apstākļus, kas var būt par pamatu, lai sevi atstatītu no lietas izskatīšanas.

U. Dreimanis.

Tātad, pirmkārt, tiesnesis nezinās... viņš arī... nav tādas tiesības zināt lietas dalībnieku politisko piederību, kas var nākt kādreiz gaismā tikai vēlāk, respektīvi, šis te... kā jau tika minēts iepriekš, ka var būt dažādi cilvēku politiskie uzskati vai piederība, kas nav zināma un kas arī nebūs tiesnesim zināms... Otrs ir tas, ka tiesnešu vispārējais uzskats par neatkarību... var būt nedaudz tā laīņa būtu augstāka nekā vispār cilvēkam, kurš tiesājas. Respektīvi, cilvēks, kas tiesājas, viņš sagaida ļoti augstu šo te laīņu. Savukārt, tiesnesis var uzskatīt, ka ir pietiekami objektīvs lietas izskatīšanā, tāpēc varbūt noraidījums var tikt arī nepieņemts.

K. Balodis.

Un pēdējais mans jautājums jums būtu. Tas, ko es jau jautāju arī Bičkoviča kungam... jūs tomēr esat izpildvaras pārstāvis. Vai nepieļaujat, ka šis apstrīdētajā normā noteiktais aizliegums laiku pa laikam likumdevējam būtu jāpārskata un jāpārvērtē?

U. Dreimanis.

Tātad šim te droši vien būtu jānāk no pašu tiesnešu... vispirms tai iniciatīvai par to, ka... jo tā ir tiesnešu pieņemta norma un likumdevējs viņu ir iekļāvis kā *post factum* likumā, tad arī šai te iniciatīvai būtu jānāk no tiesnešu vides kā kopīgs tiesnešu viedoklis.

K. Balodis.

Paldies.

G. Kūtris.

Vai pieteikuma iesniedzējam būtu jautājumi?

J. Neimanis.

Viens jautājums. Jūs minējāt arī to pašu konceptu, ko iepriekšējais runātājs minēja un kam arī piekrīt, kā es redzu, daļa tiesas sastāva... ka politiskās partijas biedra statuss ir tāds... šī informācija ir ļoti svarīga, jo tā ir tāds pamats noraidījuma pieteikšanai. Nu, pieņemsim, ka man neizdodas pārliecināt, ka šāda premise automātiski vēl nav pietiekams pamats noraidījuma pieteikšanai. Tādēļ es gribu uzdot jums jautājumu. Ja jūs, piemēram, ejat tiesā un jūs nezināt, vai tiesnesis ir kādas dabas aizsardzības biedrības... pasaules dabas fonda biedrs... jūs taču nesatraucieties par to, vai viņš varētu būt šādas organizācijas dalībnieks un objektīvi... automātiski neobjektīvi izskatītu lietu par būvniecības atļauju vai tamlīdzīgi. Vai, teiksim, pacientu tiesību organizācijas biedrs, veselības tiesību institūta biedrs un tamlīdzīgi... vai viņš spēs objektīvi izskatīt lietu par kompensējamām zālēm un tamlīdzīgi...

U. Dreimanis.

No vienas puses šādam te tiesnesim... viņš būs kompetentāks, viņam būs vairāk informācijas par konkrēto jomu. Bet, no otras puses, nē... visdrīzāk, ka es uzticētos šim te tiesnesim...

J. Neimanis.

Tāds...

G. Kūtris.

Bet tas ir jūsu privātais viedoklis, nevis Tieslietu ministrijas viedoklis.

U. Dreimanis.

Privātais viedoklis.

G. Kūtris.

Saeimas pārstāvim būtu jautājumi?

G. Kusiņš.

Nav jautājumu.

G. Kūtris.

Tiesnešiem? Paldies, Dreimaņa kungs.

Aicinām tiesībsarga pārstāvi... tiesībsarga padomnieku Artūru Kuča kungu. Lūdzu, tiesībsarga viedoklis šajos jautājumos un arī varbūt ne visu vajag atkārtot, kas ir rakstīts Tiesībsarga viedoklī, bet galvenos akcentus. Lūdzu!

A. Kučs.

Augsti godājamie tiesneši! Pieteicēji! Saeimas pārstāvji! Klātesošie!

Es gribētu teikt, ka šī lieta tiešām, kā mēs jau redzējām līdz šim, nav vērtējama viennozīmīgi. Jo, no vienas puses, tās ir tiešām pieteicēja Satversmes 102. pantā garantētās tiesības darboties politiskajās partijās, no otras puses, ir sabiedrības intereses, ja mēs runājam par tiesu neatkarību, objektivitāti.

Un es gribētu teikt, uz to, ka šī lieta arī nav viennozīmīga, pierāda arī Eiropas demokrātisko valstu prakse, jo tā prakse ir pietiekami dažāda, kas, kā arī minēja jau Kusiņa kungs, kas norāda un zināmā mērā paredz, ka katrai valstij tomēr ir iespējas ņemt vērā šo situāciju.

Un tā tad... Tātad no vienas puses, protams, ka tiesības darboties politiskajās partijās, es teiktu, ir fundamentālas personas pamattiesības un valstī, es teiktu, it īpaši Latvijā, kur mums pastāv absolūts aizliegums, ir jābūt ļoti nopietniem argumentiem, kāpēc mēs šādu ierobežojumu pieļaujam.

Un kādi tad varbūt ir tiesībsarga apsvērumi, kāpēc tiesībsargs šinī lietā, kas ir, es teiktu, viena no nedaudzajām, kur tiesībsargs pievienojas Saeimas viedoklim, viņa gala secinājumi ir tādi, ka dotajā laika momentā šī norma tomēr ir samērīga. Un tas varbūt atslēgvārds... es teiktu, ka mēs runājam tieši par pamatapsvērumu... nepieciešamība ir nodrošināt tiesu varas autoritāti un sabiedrības uzticību tiesām, jo arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi vairākkārt, ka tiesām ir īpaša loma demokrātiskā sabiedrībā kā taisnīguma nodrošinātājam. Tādēļ tiesnešiem ir jābaida sabiedrības uzticība, lai veiksmīgi pildītu savus pienākumus. Un, piemēram, ja mēs runājam par to pašu kritiku tiesnešiem vai neslavas celšanu... Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir noteikusi visai augstu līmeni, lai jūs pamatotu kritiku, kas ir, teiksim, vērsta pret tiesnesi. Gluži pretēji tas ir, piemēram, attiecībā uz politiķiem, kur tā līmeņa ir daudz zemāka, jo tiesneši, atšķirībā no politiķiem, viņi nevar atbildēt uz katru tiem izteikto kritiku, viņi nevar iesaistīties politiskajās debatēs, viņiem ir jāievēro zināma atturība, lai nodrošinātu tiesnešu neatkarību un arī objektivitāti sabiedrībā.

Tātad es teiktu, ka tiešām šī te uzticība sabiedrības ir tas atslēgas vārds un arī Bangaloras principos es pateikšu pavisam īsi, ir pausts, ka ja tiesnesis nonāk politiskajā arēnā un piedalās publiskajās debatēs, vai nu paužot viedokli par strīdīgiem jautājumiem, diskutējot sabiedrībā ar publiskām personām, viņu neuztvers tiesas sēdē vairs kā tiesnesi. Tiesnesi neuztvers kā objektīvu, kad viņš izlems strīdus, par kuriem ir izteicis viedokli publiski.

Un ja mēs pievēršamies tieši Latvijas situācijai, kā jau es teicu, tā valsts prakse ir pietiekami dažāda, tad mēs redzam pēc dažādām sociālām aptaujām, ka tā neuzticība, kas ir Latvijas sabiedrībā, ir ārkārtīgi augsta politiskajām partijām. Tātad pēc dažādām aptaujām, tas ir, no 84 līdz 88 procenti iedzīvotāju Latvijā neuzticas politiskajām partijām un ja var prezumēt kā patiesus sociālo aptauju datus, tad tikai Grieķijā ir vēl augstāks neuzticības līmenis politiskajām partijām, kā Latvijā.

Un es te negribētu piekrist varbūt pieteicēja viedoklim, ka mēs runājam par šo tiesnešu objektivitāti tikai šaurā tādā izpratnē. Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir pateikusi, ka mums ir jāskata divi aspekti. Viens ir tiešām tiesneša aizspriedumu trūkums konkrētajā lietā, bet otrs, kā, teiksim, arī sabiedrība vai arī, kā jau parlamenta

pārstāvis teica, vidusmēra vērotājs uztvers tiesnesi. Vai viņam tiešām nebūs šaubu, ka tiesnesis ir kaut kādā veidā neobjektīvs konkrētās lietas izskatīšanā.

Un šeit es varētu minēt kā piemēru lietu Eiropas Cilvēktiesību tiesā Holms pret Zviedriju, kur bija vairāk iesaistīti... tāpat lieta bija par neslavas celšanu, kur pieci no deviņiem zvērinātajiem... kur zvērinātajiem konkrētajā lietā tika izvirzītas prasības tādas pašas kā tiesnešiem... pieci šie te zvērinātie piederēja Sociāldemokrātu partijai. Un arī otrs... atbildētājs lietā arī bija Sociāldemokrātu partijai piederoša izdevniecība. Tāpat lieta bija par neslavas celšanu. Un šis fakts... tiesa atzina... ņemot vērā šos te... lai gan nebija konkrētu pierādījumu, ka kāds no zvērinātajiem būtu subjektīvi ieinteresēts lietas izskatīšanā, šis fakts tomēr, ņemot vērā šo saikni, varēja liecināt par to, ka tiesa varētu... radīja šaubas par tiesas objektivitāti... Un ņemot vērā šos apsvērumus, Eiropas Cilvēktiesību atzina, ka lietā ir konstatējams konvencijas 6. panta pirmās daļas pārkāpums.

Un visbeidzot. Es teiktu, ka ņemot vērā arī tās izmaiņas, ko Saeima ir veikusi, ļaujot tiesnešiem kandidēt šinī gadījumā Saeimas un arī pašvaldības vēlēšanās, arī neesot politiskās partijas biedriem, nu, es nevarētu teikt, ka tas ir pilnībā šo ierobežojumu kaut kā likvidējis, bet, protams, ir pieteicēja tiesības tomēr padarīt šo ierobežojumu... sašaurināt šo ierobežojumu. Un ņemot vērā šos trīs aspektus, pirmkārt, dažādo Eiropas valstu praksi, otrkārt, ņemot vērā Latvijas specifiskos apstākļus sabiedrības, kā jau es teicu, tikai viena valsts Eiropas Savienībā ir, kur vēl lielāka neuzticība politiskajām partijām, sabiedrības zemo uzticamību politiskajām partijām, kā arī indivīdam labvēlīgu grozījumu izdarīšana tiesību aktos...

Pie šiem trim apstākļiem mēs uzskatām, ka pašreizējā laika momentā un te es piekristu tiesneša Baloža kunga viedoklim, ka tas ir jāpārskata šis ierobežojums, bet pašreizējā laika momentā, ka šis ierobežojums ir uzskatāms par nepieciešamu un samērīgu.

G. Kūtris.

Paldies.

Sakiet, lūdzu, vai par samērīgāku nebūtu tāds ierobežojums, ka, teiksim, likums neliedz tiesnesim būt partijas biedram... partijas rindās, bet vienkārši publiski neuzstāties ar politiskām runām.

A. Kučs.

Nu te ir atkal... nu, jā... te mēs varam atkal vērtēt to, ko jau iezīmēja drusciņ Bičkoviča kungs, ka šī te lielā tiešām neuzticība politiskajām partijām... un ja mēs runājam par tiesnesi tīri subjektīvi, viņš, protams... es teiktu, visdrīzāk te nebūs nekādu problēmu ar objektivitāti. Bet jautājums ir atkal, ka tomēr zinot to, ka viņš pieder konkrētai politiskajai partijai, nu... tā informācija... Latvija ir maza valsts un agrāk vai vēlāk tas nonāks publiski politiskajā vidē un arī nav pamata šādu informāciju nepubliskot, nu... es domāju, ka mēs atkal atgriezīsimies pie tā, pat ja viņš neizteiksies publiski, ka tomēr sabiedrības acīs tas var radīt problēmas ļoti daudzās lietās, kur, teiksim, kaut vai Administratīvajai tiesai ir jāskata kāds lēmums par pašvaldību vai par pašvaldības institūciju lēmumiem, vai arī kā tika minēts arī

jautājums par vēlēšanu tiesību apstrīdēšanu... tad, ja viņš nebūs politiski izteicies, pie šīs politiskās kultūras, kas mums šobrīd ir, tiesnesis visdrīzāk tiks asociēts ar šo politisko partiju. Un arī viņa lēmums tiks sasaistīts ar to.

G. Kūtris.

Es atvainojos... Neimaņa kungs, viens jautājums. Es varbūt neprecīzi uzdevu jautājumu Kuča kungam. Jūs jau nedomājat, ka tikai sastāvēšana partijā un sarakstā esamība atrisinātu šo ierobežojumu, jo, cik es sapratu no jūsu runātā tiesas sēdes sākumā, jūs uzskatāt, ka nozīme ir tad, ja varētu aktīvi darboties un īstenot jeb virzīt politisko mērķu sasniegšanu partijas iekšienē. Ne jau tikai būt sarakstā. Aktīva darbošanās vairāk ir domāta.

J. Neimanis.

Nē, mans viedoklis ir... Es neapšaubu un Kuča kunga argumenti attiecas vairāk sākotnēji uz tādu politisko darbību, kas arī tātad ASV tiesas ieskatā ir nepieļaujami... tātad tiesnesis aktīvi politiski uzstājas, piedalās ziedojumu vākšanā, ir kā norādīts minētajā spriedumā, ka ir partijas priekšā, tātad sabiedrībā... asociē tātad... tātad būtībā tiesneša simbols, tiesneša amats tiek izmantots politiskās partijas mērķiem. Tas, ko es norādu, ir samērā šaurs aspekts, tātad dalība politiskā biedrībā, būt kā biedram, piedalīties biedru sapulcēs, pieņemt lēmumus, izteikt priekšlikumus, par kādiem lēmumiem būtu jābalso, taču tā nav politiska darbība presē, televīzijā, mītiņos un tamlīdzīgi. Par to nav strīds.

G. Kūtris.

Paldies par jūsu viedokli.

A. Kučs.

Ja es drīkstu drusciņ uz to, ko pieteicējs minēja... Pēc partiju... tātad Politisko partiju likuma presei ir tiesības būt klāt politisko partiju sēdēs, valdes sēdēs. Te jau faktiski ieskicējās tas jautājums, kā tad mēs to... Bet jebkurā gadījumā tas izies presē. Mēs nevaram aprobežoties ar to, ka tas būs kaut kādā šaurā lokā, jo politisko partiju darbība tomēr ir vērsta uz atklātību. Un presei ir tiesības iepazīties un arī būt klāt.

G. Kūtris.

Paldies. Vai tiesnešiem ir jautājumi? Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Godājamais Kuča kungs! Man būtu jums jautājums par to, vai neuzticēšanās politiskajām partijām, kas vērojama sabiedrībā ... un varbūt mūsu politisko partiju sistēmas tādi trūkumi var kalpot par tādu attaisnojumu un iemeslu cilvēku pamattiesību ierobežošanai?

A. Kučs.

Nu, kā jau es minēju sākumā, tad faktiski... jā, tā Eiropas valstu prakse ir pietiekami dažāda un tāpēc arī varbūt ir jautājums, ka es teiktu, ka šis ir viens no aspektiem, kas tomēr var ietekmēt tā saucamo izvērtējamo brīvību katrai valstij noteikt šos ierobežojumus un pamatot. Pie nosacījuma, ka mums būtu ārkārtīgi augsta uzticamība politiskajām partijām, es domāju, ka tas risinājums šodienas skatījumā ir pilnīgi citādāks. Tas varbūt būtu gods, ka tiesnesis ir, teiksim, arī politiskās partijas biedrs nevis, teiksim, kaut kādā veidā citā mest šo ēnu uz sabiedrību... Tā kā ir ļoti daudzi jautājumi, kuros... var būt valstī šī izvērtējuma brīvība, kas ir saistīta ar katras valsts politisko kultūru, sabiedrības attieksmi, tradīcijām... Un, teiksim, ja mēs runājam par vēlēšanu tiesībām, tad viens šāds precedents ir... kaut vai pilnīgi citādā kontekstā, protams, lieta Eiropas Cilvēktiesību tiesā Ždanoka pret Latviju, kur arī ir tomēr šis te vēsturiskais konteksts un protams, pilnīgi citādā kontekstā... bet bija atkal par apstākli, kāpēc Latvijā ir šāds ierobežojums, kurš arī ir jāpārvērtē laika gaitā... tomēr tika atzīts par samērīgu, kas nebūtu noteikti Vācijas vai Zviedrijas gadījumā atzīts.

K. Balodis.

Savā rakstiskajā viedoklī jūs norādāt, ka tiesnesis var dažādos veidos iesaistīties valsts un pašvaldību lietu risināšanā, arī neesot politiskajā partijā. Un konkrēti atsaucaties uz Satversmes 101. panta pirmo daļu. Vai jūs uzskatāt, ka izmantojot vienā Satversmes pantā noteiktās pamattiesības, varētu tikt aizstāta jeb kompensēta citu pamattiesību neesamība vai tāda ierobežojums?

A. Kučs.

Es uzreiz atbildētu, ka nē. Mēs nevaram runāt par aizstāšanu vai kompensēšanu. Bet, ja mēs paskatāmies, teiksim, kāda tad ir tā būtība cilvēkam darbojoties politiskajā partijā, nu... cik lielā mērā ir arī citi mehānismi, kas arī zināmā mērā, ne pilnībā, bet tomēr ļauj indivīdam šīs tiesības īstenot. Tas būtu tas, ka ir arī citas iespējas, citi mehānismi, kādā veidā šo savu politisko līdzdalību var paust... nu, tas tomēr kaut kādā mērā sašaurina tā ierobežojuma raksturu.

K. Balodis.

Savā viedoklī jūs pieminat arī to, ka tiesneša noraidīšanas un atstatīšanās institūtu piemērošana var nonākt pretrunā ar procesuālās ekonomijas principu. Un ir jautājums, vai tas ir tik nozīmīgi šajā kontekstā, vai tik daudzi tiesneši varētu būt politisko partiju biedri, ja šāds aizliegums mums nepastāvētu un...

A. Kučs.

Tas noteikti nebūs centrālais... bet jāņem ir vērā, ka Latvija ir maza valsts un tomēr mums ir tiesas, kur ir ļoti neliels tiesnešu skaits, ja mēs paskatāmies atsevišķu rajonu tiesas. Un parlamenta pārstāvis ieskicēja, ka ir arī... nu, nevarētu teikt, ka specializētās, bet ir tiesas, kuras skata speciāla rakstura lietas. Un šī problēma lielās valstīs nevarētu būt problēma, bet tomēr mums ir ierobežots tiesnešu skaits, kas

specializējas noteiktās lietās. Vai arī, ja mēs paskatāmies Administratīvo lietu Senātā un... tur principā ir ļoti mazas iespējas kaut kādiem manevriem... ja viņiem ir jāskata lieta, kur tiek apšaubīta vēlēšanu likumība, kādā veidā, teiksim, Senāts var iziet no šīs situācijas.

G. Kūtris.

Tiesnese Branta.

A. Branta.

Man neliels jautājums. Jūs teicāt, ka likumdevējam ik pa laikam vajadzētu pārskatīt šo jautājumu un izspriest, vai ir pienācis tas laiks. Jums liekas, ka likumdevējam būtu jāvērtē, vai ir pienācis laiks, vai tomēr iniciatīvai pārvērtēt un atcelt šos ierobežojumus ir jānāk tomēr no tiem, uz kuriem attiecas šie ierobežojumi... Pret viņu gribu tā teikt...

A. Kučs.

Nē, pret viņu gribu noteikti nevajadzētu būt iniciatīvai. Noteikti vajadzētu nākt no tiesnešiem, bet nu, protams, arī tiesnešu vidū tās domas varētu dalīties. Un ja mēs piekrītam Bičkoviča viedoklim, tad mēs redzam šodien, ka absolūtais vairums tiesnešu neatbalsta šādu viedokli. Bet, protams, ja tiesnešu vidū viedokļi dalās, tad es teiktu, ka arī likumdevējs varētu nākt tomēr tajā gadījumā, kad tiesneši paši nevar nonākt pie kopsaucēja un tomēr arī šajā diskusijā ņemt līdzdalību.

G. Kūtris.

Vai pieteikuma iesniedzējam ir kādi jautājumi?

J. Neimanis.

Jā, man būtu jautājums. Tātad faktiski šeit šajā lietā nav strīda, ka noraidījuma un atstatīšanās institūts izmantojams konkrētā lietā pie konkrētiem apstākļiem un konkrētiem lietas dalībniekiem. Taču tas tikai daļēji kompensē tiesas objektivitātes tēlu sabiedrībā un līdz ar to ir svarīgi, kā to vērtē arī vidusmēra sabiedrības cilvēki. Un tad ir jautājums sekojošs... ka faktiski ir trīs situācijas... Un kā jūs vērtējat, vai tas ir ietekmējis viņus kā vidusmēra vērotājus. Nu, viens kā es jau minēju, ir šie tiesu piesēdētāji. Otrs, ir ierēdņi, kuri var būt politisko partiju biedri, bet viņiem ir pienākums būt politiski neitrāliem. Un trešais, tātad tiesnesis, kurš kandidē vēlēšanās, bet viņa saraksts un viņš netiek ievēlēts parlamentā vai pašvaldībā un viņš turpina darbu, turpina strādāt kā tiesnesis un izspriest lietas. Tātad, vai tas kaut kādā mērā ir ietekmējis šo vidusmēra vērotāju līdz šim?

A. Kučs.

Par piesēdētājiem... man tīri tādā vēsturiskā perspektīvā būs grūti... jo mēs tiešām nepiedzīvojām šo lietu tādā vēsturiskā griezumā... Es vienīgi varu pateikt... ka arī šajā lietā Holms pret Zviedriju, kas parādījās, un ja mēs paskatāmies, tad es domāju, ka Latvijas situācija bija līdzīga iepriekš, ka... un man vēl viens arguments...

kāpēc tiesa nolēma, ka šeit ir pārkāpts Konvencijas 6. panta pirmais punkts, ka šis zvērināto tiesas lēmums viņš nebija pārsūdzams. Latvijā tomēr, ja mēs paskatāmies to situāciju iepriekš, manuprāt, piesēdētāji bija tikai pirmajā instancē un ja es maldos, tad kāds mani var palabot... Un jebkurā gadījumā to lēmumu, ja pastāvēja kādas šaubas, varēja pēc tam pārsūdzēt, ko izskatītu jau profesionāli tiesneši sastāvā, kur piesēdētāju nebija. Tātad šis... pat ja mēs prezumējam, ka piesēdētājiem... varētu rasties jautājums par politisko ietekmi, tad tajā gadījumā šis lēmums, kurā piedalījās piesēdētāji, viņš nebija galīgs. Šobrīd, ja mēs runājam par tiesnešiem, tajā skaitā Augstākās tiesas tiesnešiem, tad daudzos gadījumos šo lēmumu pārsūdzēt vairs nevarēs.

Otrs. Par ierēdņiem. Nu, tur es gribētu piekrist varbūt parlamenta pārstāvim, ka mēs nevaram automātiski tomēr vienādot... ja mēs paskatāmies pēc būtības, pēc funkcijām ierēdņus ar tiesnešiem. Manuprāt, tomēr tā rīcības brīvība, neatkarības garantijas un viss pārējais tomēr atšķirās diezgan ievērojami, ja mēs runājam par ierēdņiem un par tiesnešiem.

Par pēdējo. Pēdējais bija par dalību politiskajās partijās. Par iespēju kandidēt... par iespēju kandidēt politisko partiju sarakstā. Te es varētu piekrist, ka likumdevējs uz tādu vidus ceļu jau tā kā vienu soli ir spēris. Un tajā ziņā varētu jums piekrist, bet no otras puses šāds absolūts aizliegums tiesnesim kandidēt... ņemot vērā to, ka viņš... tā iespēja, ka viņš tiks ievēlēts, ne vienmēr ir pārlicinoša un viņš zaudēs amatu, tas būs ļoti tālejošs aizliegums. Tādā veidā es teiktu, ka tur, protams, pie šāda absolūta aizlieguma šis te kritērijs vērtēt ir daudz lielāks un tādējādi tas būtu grūtāk attaisnojams. No tāda viedokļa... Un arī es teiktu, ka arī kandidējot, protams, viņam ir jāievēro Tiesnešu ētikas kodekss un arī ... kas uzliek pienākumu tāpat atturēties arī no šāda veida darbībām.

G. Kūtris.

Vai Saeimas pārstāvim ir kādi jautājumi? Nav.

G. Kusiņš.

Paldies, nav.

G. Kūtris.

Vai tiesnešiem nav jautājumu? Paldies, Kuča kungs.

Aicinām Latvijas Tiesnešu biedrības prezidenti Ivetu Andžāni. Tiesnešu biedrība kā pieaicinātā persona. Ko Tiesnešu biedrība domā šajā jautājumā.

I. Andžāne.

Faktiski Tiesnešu biedrība neko negribētu piebilst pie savas rakstiskās atbildes, jo mēs apspriedām šo jautājumu valdē un tā kā mēs to savā atbildes vēstulē izstāstījām, pie tā faktiski mēs arī paliekam.

Varbūt papildus vienīgi, ka mēs tiešām ņemām vērā tieši pašreizējo situāciju Latvijā, gan mūsu tiesas kā tiesas iestāžu attīstību un šo te līmeni, tiesu varas, gan arī pašu sabiedrību, kāda mums viņa ir Latvijā.

Un varētu šeit faktiski pievienoties tam, ko sacīja iepriekšējais runātājs Kuča kungs, ka mēs vairāk to vērtējam no tā... nevis kā tiesnesis pats varētu izspriest šo lietu, vai viņam atstatīties vai neatstatīties, bet vairāk to vērtējam no sabiedrības viedokļa, kā sabiedrība kā saprātīgs vērotājs no malas varētu uztvert šādu tiesneša esamību partijā. To mēs faktiski vērtējam.

G. Kūtris.

Tad jūsu pamatviedoklis ir šāds.

I. Andžāne.

Jā.

G. Kūtris.

Vai tiesnešiem ir jautājumi? Vai pieteikuma iesniedzējam ir jautājumi? Saeimas pārstāvim? Nu visiem jūsu viedoklis ir skaidrs. Paldies, Andžānes kundze.

Tiesnešu ētikas komisiju pārstāv priekšsēdētāja vietniece Dzintra Balta. Lūdzu! Tiesnešu ētikas komisijas viedoklis un šodien jau daudzkārt ir piesauktas Ētikas komisijas domas... Lūdzu!

Dz. Balta.

Labdien, godātā tiesa! Lietas dalībnieki, arī pieaicinātie!

Ētikas komisijai jūs nejaudāt rakstveida viedokli, bet, diskutējot šo jautājumu arī Ētikas komisijā, mēs iepazīnāties ar biedrības pausto viedokli un arī tam mēs varētu pievienoties. Un Ētikas komisijas vārdā varbūt izstāstīšu dažas atziņas, par kurām mēs komisijā runājam.

Iespējams, ka ideālā sabiedrībā, kurā patiešām tāpat tiesu varas prestižs un sabiedrības uzticība tiesu varai ir pietiekami augsta, tiek ievēroti šie ētikas standarti visu varu ietvaros savstarpējā saskarsmē un arī ar sabiedrību un medijiem varētu nerasties šī problēma būt tiesnesim partijas biedram. Un es zinu varbūt kolēģu viedokļus, kuri nevis paši grib partijā stāties, bet kuri nesaskata šo problēmu taisni no tā ideālā viedokļa. Prezūmējot, ka ja tiesībām ir jātiecas uz ideālu, ka tad šajā ideālā varētu nepastāvēt šis ierobežojums.

Bet arī Ētikas komisijas viedoklis ir tāds, ka pašreizējos faktiskajos apstākļos tādos, kādi viņi mums ir, ar šo zemo uzticību tiesu varai, šis mērķis saglabāt uzticību tiesu varai vai vismaz nemazināt to, tomēr ir tas svarīgākais. Neatkarīgi no tā, kāds tas mērķis varbūt ir bijis šai normai, Ētikas komisija to nepētīja un tas arī nav zināms Ētikas komisijai. Bet var būt arī tā, ka kādreiz vēsturiski šis mērķis ir bijis cits, bet patreizējos apstākļos izvirzās cits mērķis, kura dēļ normu vajadzētu saglabāt. Un tad Ētikas komisijas ieskatā šis mērķis, kura dēļ vajadzētu šo ierobežojumu saglabāt, ir tieši šis sabiedrības uzticības saglabāšanas mērķis tiesu varai.

Un Satversmē ietvertā šī neatkarība, tas ir princips, kuram ir dažādas tās šķautnes un var vērtēt un arī dažādus mehānismus izstrādāt, kā tās šķautnes nodrošināt. Un viens ir tā objektivitāte jeb taisnīgums, par kuru jūs arī, es saprotu, jau runājat dienas pirmajā daļā. Bet šī atstatīšanās jeb noraidīšana ir tomēr izņēmums. Un

ne tikai Latvijas Tiesnešu ētikas kodekss, bet arī Bangaloras principi 2.3. punkts saka, ka tiesnesim, cik vien iespējams, saprāta robežās jāuzvedas tā, lai līdz minimumam samazinātu tādu gadījumu skaitu, kad ir nepieciešama šī atstatīšanās vai noraidījuma pieņemšana. Un Ētikas komisijas ieskatā, ja tiesnesis nav partijas biedrs, tad šis taisnīgums, šī objektivitāte un šī nepieciešamība atstatīties... nepieciešamība pat neatstatīties tiek nodrošināta veidojot lielāku šī uzticēšanos sabiedrībā, nekā tad, ja viņš ir šīs partijas biedrs, ņemot vērā tieši to zemo uzticēšanos gan tiesu varai, gan arī politiskās varas prestižs, kāds tas pašreiz ir sabiedrībā.

Un, ja partijas biedram varbūt nav tik skaidri tās robežas un ierobežojumi vai kontroles, ko viņš drīkst vai nedrīkst darīt, tad tiesnesim šīs robežas ir. Un, kā jau te arī izskanēja no iepriekš runātā, ir šīs ētikas normas, kas uzliek šos ierobežojumus.

Es speciāli nerunāšu varbūt par 5. kanonu, kurā ir šis ierobežojums, bet, ja mēs paskatītos uz citām normām, tad pat pieņemot situāciju, ka nepastāv šis likumīgais ierobežojums un nav šī 5. kanona, Ētikas komisijas ieskatā varētu pie kaut kādiem konkrētiem apstākļiem arī caur citām normām nonākt pie tā, ka, iespējams, patreizējos faktiskajos apstākļos nevajadzētu būt partijas biedram. Jo, ja mēs paskatāmies uz Ētikas kodeksa 3. kanonu, ka tiesnešu tiešo pienākumu pildīšana ir primārs, salīdzinājumā ar pārējām veiktajām darbībām, 4. kanona 1. punktu, ka tiesnesis organizē arī ārpusstiesas darbību tādā veidā, lai nenonāktu pretrunā ar tiem tiesnešu pienākumiem, proti, neradītu šaubas par to, ka viņš to savu darbu var pildīt objektīvi, ja mēs paskatāmies arī uz Bangaloras principu noteikumiem 2.3., vai 2.1. punktu, ka tiesnesim pašam jāatsakās no piedalīšanās jebkurā prāvā, kur viņš nevar objektīvi pieņemt nolēmumu... Un izejot no šiem Bangloras principa noteikumiem šim taisnīgumam ir ne tikai jābūt tajā konkrētajā lietā, bet tam taisnīgumam un objektivitātei ir jābūt redzamiem. Un caur viena tiesneša vērtējumu tiek vispārināts arī šis taisnīgums uz visu tā kā tiesu varu un visu sistēmu.

Ja tiesnesis ir partijas biedrs... partijai parasti ir mērķis tomēr tālāk vai nu nokļūt līdz izpildvarai vai līdz likumdevējam, un pati šī esamība šajā partijā var tikt uzskatīta par taisnīguma apšaubīšanas pamatu pie konkrētajiem faktiskajiem apstākļiem ar šo zemo uzticību politiskajai varai.

Tātad arī caur citām normām varētu varbūt nonākt pie secinājuma, ka patreiz to nevajadzētu darīt. Jo būtiski ir ne tikai tas, kā tiesnesis pats jūtas neiesaistīts vai objektīvs... Tātad, ja viņš ir ierindas biedrs, neiet publiskās debatēs, nediskutē par skaļiem jautājumiem, bet ja sabiedrība jeb šis vidējais saprātīgais vērotājs šo viņa dalību partijā uztvers kā tādu, kas rada viņa šaubas par objektivitāti, tad nebūs saglabāts no ētikas normām izrietošais princips, ka taisnīguma objektivitātei ir jābūt redzamai.

Un... jā, šeit jau iepriekšējais runātājs... Kuča kungs pieminēja Bangaloras principa komentārus. Tas ir, tātad komentāru 136. punkts, kur bija tās publiskās sarunas aizliegtas... bet šajā komentārā ir ieskicēts, ka tā ir tā tiesnešu būtība būt norobežotam zināmā mērā no tādiem diskutējamiem jautājumiem. Un sabiedrībai ir jābūt šim priekšstatam, ka tiesnesis ir objektīvs, atvērts, līdzsvarots un ar vienlīdzīgu pieeju visiem jautājumiem. Ja viņš ir partijas biedrs, tad jau prezumējums par kaut kādiem jautājumiem viņam nav gluži šī vienlīdzīgā līdzsvarotā pieeja šim

jautājumam, bet viņš, iesaistoties partijā, tomēr arī darbojas saskaņā ar šīs partijas kaut kādu viedokli, partijas programmu un tajā ietvertajām jau kaut kādām atziņām.

Lūk! Un jā... tiesneši var iesaistīties tādu jautājumu risināšanā, kas ir saistīti arī ar kaut kādiem tiesību politiskajiem jautājumiem, bet arī no šiem pašiem Bangaloras principiem un arī to var atvasināt no mūsu ētikas kodeksa, ka to ir labāk darīt institucionāli. Tātad caur biedrībām, caur pašpārvaldes organizācijām. Nav izslēgts, ka var būt arī izņēmumi. Šie paši komentāri min, ka var būt arī kaut kādi īpaši gadījumi, kuros varētu arī par kādu diskutējamu jautājumu paust viedokli. Tur laikam ir minēts piemērs, ka var arī stāvēt mītiņā ar plakātu pret karu... Nu, tātad ir arī izņēmumi. Bet tiesību politiskajos lielajos jautājumos labāk ir paust ar tādu pašpārvaldes institūciju starpniecību, labāk savu viedokli.

Un tāpēc Ētikas komisijas secinājums ir, ka tieši patreizējos faktiskajos apstākļos šis ieguvums, saglabājot jeb nemazinot uzticību tiesu varai būtu tā kā svarīgāks, jo tiesu vara tomēr ir tā, kas garantē jebkuru tiesību ievērošanu un īsteno viņas... tātad jebkura indivīda, arī pamattiesību ievērošanu. Nevar teikt, kurš ir primārs. Nu nav tā, ka indivīda tiesība būtu mazāk svarīga... un tātad uzticība tiesu varai svarīgāka. Bet tomēr pie patreizējiem apstākļiem Ētikas komisijas ieskatā šis ierobežojums ir samērīgs.

G. Kūtris.

Paldies.

Jautājums ir. Ja mēs šodien skatām normu, kas aizliedz tiesnesim piederēt kādai politiskai partijai. Bet, saki, lūdzu, kā no Ētikas komisijas viedokļa... vai tas būtu šobrīd tiesnesim liegts, ja viņš iestājas kādā biedrībā, teiksim, Vides aizsardzības biedrībā... ne politiskās organizācijās, bet Vides biedrībā, pietiekami aktīvi darbojas pret kādu, teiksim, valdošās koalīcijas izvirzīto vides projektu vai neprojektu... salīdzināsim kā "Metro – nē"... Vides aizsardzības klubs, vai kaut kas tamlīdzīgs, kā savulaik virzīja 80. gadu beigās... vai, neesot partijā, tiesnesis drīkstētu darboties biedrībā?

Dz. Balta.

Tagad, ja mēs skatāmies formāli uz normām, viņš varētu biedroties un varētu darboties... Bet, protams, ka mēs varam uzmodelēt arī situāciju, ka, ja viņš darbojas šinī biedrībā un tik aktīvi pauž šo pozīciju, ka tas jau pārkāpj ētikas normas, bet, piemēram, esot biedrs partijā un ierindas biedrs un klusējot viņš nepārkāptu ētikas normas. Bet viņš, protams, pārkāptu aizliegumu... šo aizliegumu pārkāpj, bet tās citas, kuras es minēju, nepārkāpj... tādu situāciju mēs varam uzmodelēt. Bet jebkurā gadījumā viņam ir šis ierobežojums pārāk publiski, pārāk daudz paust šo viedokli, jo ētikas normas tā kā norāda, šie minēti Bangaloras principi, ka nevajadzētu tiesnesim iesaistīties skaļās publiskās diskusijās...

G. Kūtris.

Ne tikai partijās, bet arī citāda veida skaļās diskusijās, kas būtu uz politisku virzību...

Dz. Balta.

Jā... Zināmā mērā būtu saistīts ar kaut kādu politiski risināmu jautājumu. Protams, katrs konkrētais gadījums ir jāvērtē... mēs jau tagad cenšamies vairāk vispārināt, bet tikko būtu konkrēts jautājums un tas nonāktu Ētikas komisijas vērtēšanā, tad mēs censtos vērtēt un mēģinātu uzmodelēt šo saprātīgo vērotāju. Bet... es gan tā kā biju pierakstījusi, bet laikam nepieminēju, ka sabiedrībā, kur šī uzticība ir zema tiesu varai, šis saprātīgais vērotājs ir jāmodelē tomēr kritiskāks... nekā tādā sabiedrībā, kur šī uzticība ir augstāka. Nu tas... tā ūri objektīvi...

G. Kūtris.

Paldies. Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Vai es pareizi jūs saprotu, ka saskaņā ar jūsu uzskatu apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums ir tā kā mazāk svarīgs nekā tiesu varas autoritāte.

Dz. Balta.

Negribētos te lietot vārdus “mazāk svarīgs vai vairāk svarīgs”... Bet vienkārši... šī tiesu varas autoritāte un uzticība tiesu varai... Ja tiesu vara ir tā, kurai ir jāgarantē visu tiesību ievērošana... nu viņai būtu jābūt objektīvai konkrētajā sabiedrībā, šajā sabiedrībā... un arī sabiedrībai būtu tā kā jātic tam un jāredz tas. Ja šajā brīdī sabiedrībā tā uzticība politikajai varai ir tāda, ka pat jebkura saistība, pat neesot partijā jau sabiedrības ieskatā rada šaubas par tiesnešu objektivitāti, nu... tad esamība partijā tomēr to vēl vairāk mazinātu.

K. Balodis.

Un vēl viens jautājums man būtu. Vai Tiesnešu ētikas kodeksā var noteikt ētikas jomā tiesnesim augstāku standartu, augstākas prasības nekā vispārīgās prasības, kas paredzētas Tiesu varas likumā.

Dz. Balta.

Teorētiski jā. Jo... ir tāpat tā teorijas atziņa, ka tiesības ir ētikas minimums... no kā izriet, ka ētikas normas varētu būt vairāk saistošas. Vai tas katrā konkrētajā gadījumā tā ir vajadzīgs vai nav, nu... tas ir lemjams... Un tiesneši Ētikas kodeksu ir pieņēmuši tādu, kāds viņš ir, savā konferencē.

G. Kūtris.

Vai tiesnešiem būtu vēl jautājumi? Pieteikuma iesniedzējam būtu jautājums?

J. Neimanis.

Man ir jautājums. Jūs minējāt, ka šis saprātīgais vērotājs ir noskaidrojams konkrētā lietā. Tad faktiski sanāk, ka katrā konkrētā tiesvedības jautājumā pret konkrētu lietas dalībnieku arī tiktu vērtēta tiesneša objektivitāte.

Dz. Balta.

Ne tik daudz konkrētajā lietā... Bet, saprātīgo vērotāju modelējot, būtu jāpieņem, ka viņam ir pietiekami daudz... saprātīgais vērotājs tāds, kuram varētu būt pietiekami daudz tā objektīvā informācija par konkrēto gadījumu... tāds būtu tas saprātīgais vērotājs... Nu, fikciju modelēt vienmēr ir sarežģīti.

J. Neimanis.

Nu bet faktiski visvairāk informācijas konkrētajā gadījumā ir tam, kurš tajā lietā ir iekšā.

Dz. Balta.

Jā.

J. Neimanis.

Un pārējiem... teiksim, sabiedrībai ārpus konkrētas lietas... tā informācija var balstīties uz dažādām subjektīvām sajūtām, informācijas drumslām. Līdz ar to arī viņš vairs nav... teiksim, pilnvērtīgi ņemams vērā kā saprātīgs vērotājs.

Dz. Balta.

Nu, jā... tieši tāpēc ir tik sarežģīti uzmodelēt to saprātīgo vērotāju. Te ir jāmēģina atsijāt to subjektīvismu. Tikai, nu... ja vispārējā noskaņa sabiedrībā ir tāda, kāda viņa ir, konkrētajā jautājumā tad viņu neņem vērā nebūtu pareizi.

J. Neimanis.

Nu, jā, bet tad jautājums... ja mēs runājam par vispārējo noskaņu sabiedrībā, tad jautājums... Ja tā noskaņa ir tāda, kādu šeit pieaicinātās personas un atbildētāji zīmē, tad vai Latvija ir demokrātiska valsts. Ja pati sabiedrība uzskata, ka politiskas partijas, kas ir valsts funkcionēšanas pamatā, ir kaut kas slikts, nu... vai tā ir pareiza premise.

Dz. Balta.

Tā pilnīgi noteikti nav pareiza premise, bet tā ir realitāte. Jo sabiedrība var uztver kā kaut ko svešu... es esmu es un vara — tas ir kaut kas cits. Tā ir tā nelaime. Tieši tāpēc arī Ētikas komisijas ieskatā... ja mēs noņemam to ierobežojumu, mēs tā kā vēl vairāk to atsvešinātību tomēr... šajā brīdī vēl vairāk radām. Mums ir jāstrādā un jāpārlicina par to, ka tā nav. Un tad, kad būs tā ideālā situācija, tad mēs iegūsim vairāk uzticību, tad mēs varētu teikt, ka nevajag mums to ierobežojumu.

J. Neimanis.

Bet tad rodas retorisks jautājums. Faktiski... ja sabiedrības grupa... kādai sabiedrības grupai... es nedomāju, ka visai sabiedrībai, saprātīgi vērojošai sabiedrībai es domāju, ka šeit problēmu nav... bet atsevišķai sabiedrības grupai, ja šis uzskats par piedalīšanos politiskajā partijā ir pats par sevi kaut kas slikts... tā tad ētiski

nepieņemams un tas ir netīrs un tā... tad vai pārējai sabiedrībai ir pienākums pakārtoties šim te viedoklim?

Dz. Balta.

Noteikti nav pienākums pakārtoties. Bet to viedokli ir jāveido un diez vai noņemot patreiz to ierobežojumu, mēs tā kā vērstu to uz labu... Tā kā Ētikas komisijai par to ir šaubas. Mēs nešaubāties par to, ka ideālā variantā tas būtu labi.

J. Neimanis.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies. Saeimas pārstāvim būtu jautājumi?

G. Kusiņš.

Jā. Viens īss jautājums. Cik es saprotu... jūs arī savā mājaslapā šajos viedokļos jūs izmantojat gan pašu formulētus jautājumus, kas palīdzētu... gan arī es atradu tur tos jautājumus, kurus, atsaucoties uz "Providus" pētījumu izstrādātiem... līdz ar to mēģināsim atkal tā teorētisku situāciju... Vai šobrīd, jūsuprāt, saprātīgam vērotājam no malas liksies, ka tiesneša piederība pie partijas palielinās tiesu varas autoritāti? Pilnīgi abstrakti. Vai saprātīgam vērotājam no malas liksies... jā, tiesnesis ir politiskajā partijā, tas pavairo tiesu varas autoritāti.

Dz. Balta.

Manuprāt, nē. Bet, ja jūs uzreiz prasīsiet pamatojumu, kāpēc... Būs grūti atbildēt. Bet pirmā intuitīvā sajūta ir, ka nē. Tikai šādā pagriezienā mēs Ētikas komisijā to neesam apsprieduši... nu tas tā...

G. Kusiņš.

Nu, droši vien, tā kā Amerikā... ka pirmā atbilde ir vislabākā atbilde priekš klausītāja...

G. Kūtris.

Paldies. Tienesiem jautājumi? Tiesnese Branta,

A. Branta.

Man nav jautājums konkrēti pieaicinātajai personai, bet Neimaņa kungam. Es jūs pareizi sapratu...? Jūs taču, uzstājoties pašā sākumā, arī atzināt, ka tur, kur ir citāds modelis kā Latvijā, tur sabiedrība ir audzināta kopš Otrā pasaules kara beigām... šeit tas nav noticis. Tad jūs tā kā neapstrīdat, ka mūsu sabiedrība vēl nav izaugusi līdz tam, lai tiesnesis būtu partijas biedrs.

J. Neimanis.

Katrā gadījumā... Nu, runājot ar Vācijas tiesnešiem par šo jautājumu... tātad tas, ko viņi ieskicēja, ka tieši šāds pieļāvums tika vērsti uz to, lai nekad nebūtu iespējama Hitlera otrreizēja nākšana pie varas... Un tas tika akcentēts, lai cilvēki būtu piederīgi un darbotos politiskajā organizācijā. Problēma ir tā... man ir tāda diezgan nožēlojama situācija. Tātad, no vienas puses, ir sabiedrības saprātīgā vērotāja viedoklis, kā minēja Kusiņa kungs, kurš teiktu, ka tas graus tiesu varas autoritāti, no otras puses es... tas, kas atspoguļojās pieteikumā... ir, ka šīs tiesības būt politiskajā partijā un klātienē ietekmēt tās lēmumus, ir daļa no demokrātiskas valsts funkcionēšanas. Es pilnīgi piekrītu, ka, ja mēs skatāmies Skandināvijas virzienā, mums katram ir šis subjektīvais uzskats, ka Skandināvija, tas ir īpašs demokrātijas šūpulis... īpašas tradīcijas...

A. Branta.

Vai jūs tagad arī nenonākat sev pretrunā ar to, ka jūs sakāt, ka ietekmēt partijas politiku... Tad sakāt... ar to, ko jūs uzskatāt, ka tiesnesis būs partijas biedrs... kā jūs varat ietekmēt, ja jūs faktiski pārvēršat šo te piederību partijai kā tādu... vienkārši par klubu, kuru jūs apmeklēsiet no darba brīvā laikā. Nekādos pasākumos jūs piedalīties netaisāties, tikai klusiņām sēdēt sapulcē? Kādā veidā tad jūs ietekmēsiet to, ko jūs gribat ietekmēt?

J. Neimanis.

Faktiski ir pilnīgi skaidrs, ka 582 tiesneši nekad nebūs partijas biedri. Un līdz ar to nu... nezinu, kādi 50 vai 20, vai 1... neko kardināli Latvijas valstī nevar izmainīt. Nu, tas ir pilnīgi skaidrs. Šeit nevajadzētu ar tiesnešu skaitu projicēt iespaidu uz lēmumu pieņemšanu. Jautājums ir par to, vai šis ierobežojums šai profesijas grupai ir pietiekami attaisnots tādā mērā, ka vai tas apdraudējums, kas varētu būt, par ko mēs šeit runājam, ir nopietni ņemams un tādā pārsvarā iepretim tam, ka mēs ļaujam cilvēkam piedalīties aktīvā... sabiedriski politiskā aktīvā darbībā.

Atceraties geju un lesbiešu gājienu. Sākumā bija kaut kādi nu... nezinu, kādi padsmi cilvēki, kas kaut ko mēģināja... un sabiedrības saprātīgs vērotājs bija negatīvi noskaņots pret šo, tajā pašā laikā laikam ejot saprātīgs vērotājs arī ir negatīvi noskaņots, bet kopumā juridiski tiesā tas ir akceptēts. Varbūt nav pareizs salīdzinājums... piekrītu... nav salīdzināmas situācijas, bet nu... runa ir par kaut kādu...

Dz. Balta.

Es varbūt atļausos pateikt, ka jebkurā demokrātiskā sabiedrībā notiek šī attīstība. Un pareizi jau ir, ka mēs esam jauna demokrātija un tas viss notiek lēnām. Varbūt ir labi, ka mums ir tāds kolēģis, kas šo diskusiju raisa. Tiesneši ir konservatīva vide, kuri varbūt tā kā lēnām uz kādiem jauninājumiem iet, bet varbūt pēc laika mēs nonāksim, ka mums vajag atcelt arī šo 5. kanonu un paši lūgsim likumdevējam to darīt. Bet nu jums būs tas grūtais uzdevums izšķirt, kā tas ir pašreiz.

G. Kūtris.

Neimaņa kungs, vai jūs uzskatāt, ka šis ierobežojums, ko tiesneši ir demokrātiski noteikuši paši sev, ir pretrunā ar demokrātiskas valsts būtību? Vai atsevišķi vienam vai diviem tiesnešiem būtu obligāti jābūt tiesībām darboties partijā, ja kopējais tiesnešu vairākums saka, ka tas mūsu kopīgi realizētajai varai ir risks.

J. Neimanis.

Es domāju, ka... manā izpratnē tas ir pārspīlējums.

G. Kūtris.

Paldies. Vai Ētikas komisijas pārstāvei ir kādi jautājumi no jūsu puses?

J. Neimanis.

Nē.

G. Kūtris.

Vai Saeimas pārstāvim ir jautājumi?

G. Kusiņš.

Nē.

G. Kūtris.

Paldies jums.

Dz. Balta.

Paldies.

G. Kūtris.

Aicinām Biznesa augstskolas “Turība” profesoru, juridisko zinātņu doktoru Aivaru Endziņu. Lūdzu! Arī jums bija rakstveidā iesniegts viedoklis, varbūt īsumā jūsu domas par šo ierobežojumu. Lūdzu!

A. Endziņš.

Augsti godātā tiesa!

Es jau savu viedokli esmu izteicis rakstveidā. Tas jums ir pieejami. Arī lietas dalībniekiem tā ir pieejama.

Es gribētu vērst godātās tiesas uzmanību uz šo kardinālo jautājumu — tiesnesis un politiskā pārliecība, piederība pie partijām vai kaut kas tamlīdzīgs.

Varbūt es sākšu ar to, ka es izteikšu pieņēmumu. Ja 2007. gadā, kad cienījamais Neimaņa kungs kļuva par tiesnesi un kad par viņu aizklāti balsoja Saeimā... ja viņš būtu deklarējis, ka viņš ir aktīvs, teiksim, kādā no tajā laikā opozīcijā esošajām partijām, es stingri šaubos, ka jūs šodien būtu senators.

Konkrēti piemēri. Tajā laikā vēl, kad es vēl biju arī deputāts, tad bija tiešiem pārbaudes laiks, līdz viņi tiek apstiprināti bez termiņa ierobežojuma. Bija divi

konkrēti gadījumi saistībā ar Daugavpili, kad diviem tiesnešiem beidzās šis termiņš, kad tiek viņi virzīti uz apstiprināšanu amatā bez termiņa ierobežojuma, toreizējais Tieslietu ministrijas... bija Juridiskās komisijas pozitīvs atzinums, Tieslietu ministrijas pozitīvs atzinums un ar to iepazīstināja Tieslietu ministrijas toreizējais parlamentārais sekretārs un arī deputāts Dzintars Rasnačs... šo oficiālo... un es tagad runāšu kā deputāts... Saistībā bija ar toreizējā Daugavpils mēra statusu, kur tika apstrīdēts, ka viņš ir nepamatoti ievēlēts, jo sākotnēji Pašvaldību vēlēšanu likumā nebija piederība pie šīm aizliegtajām organizācijām saistībā, ka nevar kandidēt, nevar pieteikt par kandidātu. Pēc tam likums tika grozīts. Un lietas būtība bija tāda, ka tiesnesim bija jāskata šī lieta, viņš sevi atstatīja motivējot ar to, ka viņš pats ir personīgi balsojis par Vidavski. Otram tiesnesim tāda pati motivācija. Lieta tika atdota uz citu rajonu no Daugavpils. Kāds bija balsojums? Aizklāti balsojot viņi netika apstiprināti bez termiņa ierobežošanas.

Tā ir arī viena no tām pozīcijām, kas jau šeit pieminētajos Venēcijas komisijas atzinumos ir daudzkārt minēts saistībā arī ar tiesu varas neatkarību, ka ir šī kritika attiecībā uz tām postsociālistiskajām valstīm, kur tiesneši tiek apstiprināti vai iecelti amatā parlamenta līmenī, ka tas draud ar politizāciju.

Un stādīsimies priekšā... kā parasti, vai tā ir civillieta vai kriminālieta... vienmēr kāds ir uzvarētājs, kāds ir zaudētājs. Kam parasti tiek pievērsta uzmanība? Parasti tiek intervēta, teiksim, civillietā, zaudējusī puse vai, teiksim, krimināllietā atkal, atkarībā kāds šis spriedums ir bijis, un tad vienmēr tiek izteikta šī negatīvā attieksme, ka vai nu tāpēc, ka tiesnesis ir nopirkts... tiek apstrīdēta argumentācija un tā tālāk. Un izskan jau tas. Un tas arī rada šo būtībā tiesu varas negatīvo auru, kāda pastāv. Un stādīsimies priekšā... ja tagad ir tagad ir tā, ka tiesnesis ir aktīvs politiskās partijas biedrs, nerunāsim jau par šo situāciju, kamēr vēl tiesneša korpus veidojas... it kā viņš ir pakļauts tikai likumam. Bet šī te darīšana arī ar politiķiem, kur šī politiskā kultūra arī vēl ir vēl tik augstā līmenī, ka viņu varētu tikai šādā veidā pēdīnās likt...

Es atceros ļoti labi Venēcijas komisijas plenārsēdē, ka tika iesniegti atzinumam tiesu reformas Gruzijā, tas ir drīz vien pēc tam, kad par prezidentu kļuva Saakašvili, un toreizējais tieslietu ministra vietnieks savā runā motivācijā, ka vajag tiesnešus, kuri ir lojāli... kam jūs domājat? likumam? Nē, viņš uzsvēra — prezidentam... Kad es uzdevu jautājumu, vai es jūs pareizi sapratu... Jā, pareizi sapratāt... Galvenā šī reformas būtība, lai viņš atbilstu un būtu lojāls prezidentam. Tātad šinī gadījumā, kas... lai būtu tagad lojāli tām politiskajām partijām, kuras ir pārstāvētas Saeimā? Tas mainās. Arī pie tam, uz katrām vēlēšanām mums parādās jauns politiskais spēks. Acīmredzot, jau arī uz nākamajām Saeimas vēlēšanām jau birst šie asni, parādīsies kaut kādas jaunas politiskās partijas.

Tiesnesis kandidē. Tiesnesis var kandidēt, jā. Arī iepriekš varēja kandidēt. Bet tikai tad bija Saeimas vēlēšanu likumā ierobežojums, ka tiesnesim mēneša laikā pēc tam, kad saraksts ir reģistrēts, viņam ir jāatstāj savs amats. Bet atkal pie mūsu sistēmas... kas atbrīvo no amata tiesnesi? Saeima. Tas ir vasaras pārtraukums. Praktiski nav... Saistībā ar to pašu Briķi. Tagad vairāk šāda norma, ka mēneša laikā jāatstāj, nav. Ir tikai tajā gadījumā, ja ir ievēlēts, tad ir skaidrs, ka nav savienojamas lietas — tiesnesis un, teiksim, deputāts.

Manuprāt, šeit ir katrai personai jāizšķirās. Ja mani atmiņa neviļ, tad, teiksim, Itālijas vēlēšanu likums pasaka tā: ja persona, kura ir armijas cilvēks, bruņotajos spēkos, ja viņš kandidē, viņam pirms tam ir jāatvaļinās un neveiksmes gadījumā viņam vairāk nav tiesības atgriezties atpakaļ bruņotajos spēkos. Ja tas ir valsts civildienesta ierēdnis, viņam tāpat ir jāatvaļinās no dienesta un atgriezties civildienestā viņš var neveiksmes gadījumā tikai gadu pēc vēlēšanām. Tātad, te ir arī šī izvēle un motivācija, ko cilvēks, galu galā, grib darīt.

Un arī tieši šī aspekta dēļ. Kad tiek veidots tiesnešu korpus, tad šī politiskā piederība un it sevišķi varbūt arī vēl aktivitāte, līdz tu kļūsti par tiesnesi, var nospēlēt ļoti negatīvu lomu.

Es neesmu pret to, ka šis aizliegums būtu atceļams. Bet vai šodien? Tas ir jautājums, ko tiesnesis Baloža kungs jau uzdeva vairākām pieaicinātām personām. Jā, acīmredzot tālākā nākotnē pie šāda jautājuma var atgriezties. Bet šodien, manuprāt, tas ir pilnībā samērojams šāds ieraksts likumā "Par tiesu varu". Pie tam, jāsaka, ka šis tika ierakstīts vēl 1992. gada 15. decembrī. Man bija gods tajā laikā būt Augstākās padomes deputātam un tā laika Likumdošanas jautājumu komisijas priekšsēdētājam, kur strādājām tieši pie šī likumprojekta. Viss ir pareizi.

Arī šeit jau pieminēja Tieslietu ministrijas pārstāvis, ka ne tikai saistībā ar 2002. gadu par likumprojektu, kas bija toreizējās ministres Ingrīdas Labuckas vadībā izstrādāts, kur bija ekspertu atzinumi. Notika arī Rīgā starptautiska konference, kur tika diskutēts par šiem jautājumiem. Nekādu iebildumu nebija. Un ne tikai saistībā ar Serbiju, ko šeit pieminēja. Es esmu šīs Venēcijas komisijas loceklis un arī Tieslietu apakškomisijas loceklis, kurā regulāri tiek izskatīti likumprojekti par tādām vai citādām izmaiņām tiesu sistēmā. Un tas skar ne tikai Serbiju, tas skar ļoti daudzas citas valstis, kur šāds aizliegums pastāv.

Tas būtu īsumā viss.

G. Kūtris.

Paldies

Endziņa kungs, spriežot pēc jūsu viedokļa, rakstveidā iesniegtā viedokļa, šāds aizliegums dažās valstīs ir konstitucionāli pat nostiprināts. Ir tā?

A. Endziņš.

Jā. Bulgārijas konstitūcijā... tas ir gan attiecībā uz Konstitucionālās tiesas tiesnešiem, kuri nevar būt ne tikai partiju biedri, bet arī arodbiedrību biedri. Pat tādā veidā ir fiksēts.

G. Kūtris.

Tiesnešiem jautājumi? Tiesnesis Balodis. Lūdzu!

K. Balodis.

Godājamais Endziņa kungs! Man būtu viens jautājums jums saistībā ar to, ka jūs esat viena no nedaudzajām pieaicinātajām personām, kas ir aplūkojusi arī starptautisko praksi. Un saki, vai jums ir zināms kāds gadījums, kur tajā valstīs, kur

ir līdzīgi ierobežojumi tiesnešiem atrasties politiskajās partijās kā Latvijā, ka tur būtu bijuši mēģinājumi šo aizliegumu pārskatīt?

A. Endziņš.

Katrā gadījumā man tādas informācijas nav.

G. Kūtris.

Vai vēl būtu jautājumi? Pieteikuma iesniedzējam? Saeimas pārstāvim? Nav. Paldies, Endziņa kungs.

Aicinām zvērināto advokātu Gvido Zemrībo kungu un vienlaicīgi viņš ir arī bijušais Latvijas Augstākās tiesas priekšsēdētājs tad, kad tika pieņemts gan minētais plēnuma lēmums Nr. 1, gan arī Tiesu iekārtas likums. Lūdzu, jūsu viedoklis par šo normās ietvertu ierobežojumu.

G. Zemrībo.

Tieši tā, godājamais priekšsēdētāja kungs!

Es varbūt varu atgādināt, ka likuma "Par tiesu varu" izstrādāšanā jūs arī ņemāt dalību. Bet tas nenozīmē, ka es izsaku jums noraidījumu.

Godājamā tiesa! Pirmkārt, es arī uzrakstīju rakstveidā savu viedokli. Tādēļ es nezinu, vai tagad man būtu vērts to visu atkārtot, kas tur ir uzrakstīts.

G. Kūtris.

Tā kā lietas dalībnieki, protams, arī ir šo jūsu rakstveida viedokli ir lasījuši, varbūt tieši no šīs dienas tiesas sēdē dzirdētiem kādiem momentiem īpaši jūs gribētu ko uzsvērt, vai arī no šā viedokļa galvenās atziņas.

G. Zemrībo.

Nu, otrkārt, es gribētu teikt, ka šis tas pienāca klāt vēl tad, kad es jau biju šo viedokli uzrakstījis.

Un, treškārt, ir tas, ko es dzirdēju šodien šajā tiesas sēdē.

Nu, pirmām kārtām, gan tas, kas ir uzrakstīts tajā konstitucionālajā sūdzībā, gan arī jāsaka, ka... es jau pēc viedokļa sastādīšanas iepazīnos ar komentāru Satversmes 6. nodaļas, kas saucās "Tiesa", komentāru, kura autore ir arī mums visiem labi zināmā senatore Briede... Un jāsaka, ka gan konstitucionālajā sūdzībā, gan arī šajā komentārā izskan tāda doma... mans viedoklis tiek citēts runājot par to, ka, lūk, mēs vērsāmies savā laikā pret to, ka tiesneši nevar būt Komunistiskās partijas biedri. Tiešām, tāds fakts ir. Un jāsaka, ka tas bija unikāls gadījums varbūt visā padomju tiesu vēsturē, ja tā var teikt, jo Augstākā tiesa izmantoja savas likumdošanas iniciatīvas tiesības un mēs tajā laikā sagatavojām grozījumu projektu likumā "Par Latvijas PSR tiesu iekārtu" un ar tādu... atklāti sakot, es noformulēju šo grozījumu projektu un plēnuma lēmuma projektu, un bija Augstākās padomes sesija kārtējā, kurā tad es nācu klajā ar šo priekšlikumu un, atklāti sakot, man pat par lielu pārsteigumu šis mūsu priekšlikums tika ar deputātu balsu vairākumu pieņemts. Kaut gan tā bija Augstākā padome, kura bija ievēlēta 1985. gadā nevis tā, kas deklarēja Latvijas

neatkarību. Nu, protams, tas izsauca lielu neapmierinātību partijas funkcionāru vidū un tā tālāk.

Taču tas ir pavisam cits jautājums. Un jāsaka, ka tajā sakarā arī tas, kur es tieku citēts, jo tas bija vienā citā sakarā ar vienu tiesas lietu, kur... tas nav noslēpums, sakarā ar Lujāna lietu... Mani izsauca toreiz pie toreizējā partijas Centrālās komitejas otrā sekretāra un gribēja mani piespiest noprotēt šo spriedumu un, kad tas neizdevās, tad šķiroties šis otrais sekretārs, kas bija Maskavas ieceltais sekretārs, viņš teica tādu frāzi, ka, lūk, tiesneši ir pakļauti likumam, bet arī partijas disciplīnai. Nu, tas bija ne tikai vēlējums, tas bija drīzāk ne visai slēpts drauds.

Nu, lūk... taču pavisam cita situācija ir attiecībā jau uz... vispirms ar šo plēnuma lēmumu. Nu, es te savā viedoklī apstāstīju šo vēsturi. Nu, jāsaka, ka nejauši šis dokuments... es runāju par ANO tiesas neatkarības šo ģenerālo deklarāciju, ko bija pieņēmusi ANO ģenerālā asambleja un kur bija likti pamati šo tiesību... tiesu neatkarības pamatprincipi tika izstrādāti un apstiprināti. Un jau vēlāk jau 1990. gada 4. maijā reizē ar deklarāciju par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu Augstākā padome pieņēma arī deklarāciju par Latvijas Republikas pievienošanas starptautisko tiesību dokumentiem cilvēktiesību jautājumos un 26. punktā tur arī bija atsauce, lūk, uz šo ANO deklarāciju.

Nu... un par cik tāda situācija bija, likums "Par tiesu iekārtu"... padomju likums jau nedarbojās faktiski... jauna likuma mums nebija, tad pirmais, ko mēs mēģinājām, mēs, lūk, šos pamatprincipus, pamatidejas izklāstījām šajā plēnuma lēmumā. Un arī viens no punktiem bija arī, lūk, tas, ka šis tiesnesis nevar būt partijas biedrs.

Nākošais solis tātad jau ir tas, ka 1990. gadā tika izveidota šī darba grupa, kura izstrādāja likumu "Par tiesu varu" un tad mēs arī ķērāmies pie darba un likums tika pieņemts 1992. gada 15. decembrī.

Jāsaka, ka mēs toreiz izskatījām veselu kompleksu visdažādāko jautājumu. Tas jau nebija centrālais jautājums, protams.

Pie tam, viens no jautājumiem bija tāds, ka kā ieeļ tiesnesi, kādā veidā tiesnesis kļūst par tiesnesi. Un bija divi ceļi. Viens bija tas, ka tā kā bija pirms okupācijas, ka tiesnesi ieeļ uz mūžu, otrs variants — ka tiesnesi ievēl. Padomju laikā, kā jūs zināt, ievēlēja, tās bija padomju vēlēšanas, *sui generis*, tā sakot, bet tajās pašās Amerikas Savienotajās Valstīs tiesnešus arī ievēl. Un jāsaka, ka domas bija... man pašam bija diezgan grūti izšķirties, jo, no vienas puses šķita tā, ka... es kādreiz Kanādas juristiem jautājumu, saki, ir tiesnesis, viņš nav alkoholiķis, viņš nav kukuļņēmējs, bet viņš ir vienkārši gados jau vecs, nolietojies... viņš neseko likumdošanai... nu, tā maigi izsakoties, viņš ir dumjš. Es teicu tiem kanādiešiem, nu es nezinu, vai jūsu valstī tādi tiesneši ir, mums tādi gadās kādreiz... Bet tur bija daži advokāti, kas teica, o, jā, cik tik vajag... Vai nu tas tā ir vai nav, es nezinu... katrā ziņā tas bija tas viens drauds, kāpēc man bija zināmas šaubas, vai tā ir tiešām garantija, ka šo tiesnesi, kurš, teiksim, 30 gadu vecumā kļuvis par tiesnesi, ka viņš 70 gadu vecumā vēl ir pienācīgā formā...

Otrs moments, lūk, šī ievēlēšana. Un ievēlēšana... Amerikā ir štati, kur tiesnešus ievēl. Bet kas man visvairāk radīja šaubas šajā ziņā? Tas, ka ja ir vēlēšanas,

tad tas pats amerikānis... viņš jau vēlēs nevis tiesnesi pēc profesionālām īpašībām, bet gan tāpēc, ka viņš ir republikānis un par republikāņiem balso viņa tēvs un vectēvs. Bet man tomēr gribas... tāpat kā, teiksim, ja man ir jāizvēlās ārstu, es jau neizvēlos viņu pēc partijas piederības, bet gan to labāko profesionāli, kuram es uzticos. Tāpat arī tiesnesis ir tas, kuram ir jāuzticas. Viņam ir jāpelna sabiedrības uzticība.

Galu galā mēs nosvērāties pie šī vecā principa, vienlaikus tomēr nosakot tādu pārbaudes periodu, teiksim, lai uzreiz pirmo reizi nebūtu uz visu mūžu, lai vismaz varētu paskatīties, ko tas cilvēks spēj darīt. Tāpēc no šī viedokļa arī atkrita tas jautājums vispār par to, vai viņš var pie partijas piederēt jeb nē. Ja būtu vēlēšanas, tad, protams, viņam būtu tiesības piederēt pie tās vai citas politiskās partijas.

Tas ir viens no argumentiem arī, kādēļ mēs aizgājām tieši pa šo ceļu.

Nu un līdz ar to mums arī likās, ka... un es esmu pārliecināts arī šodien, ka tiesnesim tomēr nevajadzētu būt un ka viņš faktiski nevar būt partijas biedrs.

Nu, kas attiecas uz konkrēto situāciju un konkrēto lietu... Te tika uzdots vairākkārt jau jautājums par to, it kā tiesnešiem ir tiesības, bet no otras puses atkal tiesību ierobežojums... Jā, tā ir profesija, kura no vienas puses piešķir tiesnesim... es pat teikšu, ka ne tikai tiesības, bet privilēģijas... imunitāte, virkne sociālo garantiju... bet tajā pašā laikā jums ir arī kaut kas jāziedo. Ja jūs gribat būt par balerīnu, lai jums visa publika aplaudē un tā tālāk, jūs baudiet sabiedrības uzmanību, tad jums ir jārēķinās, ka jūs visu mūžu neēdīsiet putukrējuma torti... Un šī putukrējuma torte zināmā mērā ir tas, kas tiesnesim ir jāziedo.

Un es domāju, ka konkrētajā gadījumā Neimaņa kungs, stājoties darbā par tiesnesi, ļoti labi zinājāt... viņš ir pazīstams mācītbspēks universitātē, ja nemaldos, jūs jau tajā laikā bijāt zinātņu doktors, ja... lūk, tā tad domāt, ka jūs tajā brīdī neapzinājāties, ko jūs darāt, uz ko jūs ejat... es domāju, ka jūs to ļoti labi sapratāt. Tātad tā ir profesija, un ja jūs gribējāt izraudzīties politiķa karjeru... lūdzu, neviens jums to neliedza... Tikai bija jārēķinās ar to, ka kamēr jūs būsiet tiesnesis, pa šo ceļu jūs iet nevarēsiet. It sevišķi, ņemot vērā to, ka jūs esat tiesnesis nevis kaut kādā rajona tiesā, kur ir jāizšķir, teiksim, vai tur Jānis ielika Pēterim pa labo aci vai pa kreiso aci... bet jūs esat Administratīvās tiesas tiesnesis. Es atceros, kā veidojās administratīvās tiesas... ka bija administratīvo tiesu gadadiena, kad viens no šī likuma autoriem teica, ka beidzot mēs dzīvojam tiesiskā valstī... Kāda tad ir šīs Administratīvās tiesas jēga? Jēga ir tāda, ka tas mazais cilvēciņš, kuras tiesības ir aizskartas, viņš iet uz tiesu meklēt taisnību, jo viņa pretinieks ir šis monstros, šis valsts aparāts. Viņš cer, ka tur viņš saņems taisnīgu risinājumu. Un tad, kad viņš uzzina, ka aiz tiesas galda sēž tieslietu ministra... viņš apstrīd Tieslietu ministrijas rīcību... un sēž tieslietu ministra partijas biedrs un spriedums ir viņam nelabvēlīgs, kaut gan viņš varbūt ir juridiski simtprocentīgi korekts... ko viņš domās par to? Skaidrs, ka viņš domās vienu — vārna vārnam acī neknābs. Skaidrs.

Lūk, tāpēc es domāju, ka it sevišķi Administratīvajā tiesā strādājot tas sevišķi būtiski ir, ka tas tiesnesis nevar piederēt pie kaut kādas politiskās partijas.

Te jau tika minēts arī tas jautājums, ka tiesneši... Administratīvā tiesa vērtē vēlēšanu rezultātus. Nu, iedomājieties situāciju. Viens tiesnesis pieder pie "Vienotības", otrs ir "Saskaņas centrs" un trešais pārstāv, teiksim, nu... Nepilsoņu

biedrību. Un tagad šis kompots, ko sauc par tiesas sastāvu, tagad lemj jautājumu par to, vai pareizi ir šie vēlēšanu rezultāti vai nav.

Es pavisam nesen, tā nejauši rakājoties savā bibliotēkā, atradu “Jurista Vārdu”, tas ir 2011. gada 27. septembris, Nr. 39, starp citu, uz vāka ir Uldis Ķinis... Un, lūk, te ir publicēts Augstākās tiesas senāta Administratīvo lietu departamenta spriedums 2011. gada 22. septembrī, Nr. SKA-311... skatīja Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā, priekšsēdētāja senatore Kakste, senators Neimanis, senatore Skultāne... un virsraksts ir tāds: “Politisko organizāciju (partiju) atbildība par likumā noteikto to finansēšanas noteikumu pārkāpumu”. Nu, kā jūs domājat, ja tiesnesis tagad, kurš pieder pie partijas... kaut arī ne tās, par kuru iet strīds šajā lietā... bet pie jebkuras politiskās partijas, viņš taču katrā ziņā ir tā vai citādi ieinteresēts, lai tā vai citādi būtu šie formulējumi tādi, kas nebūs vismaz nelabvēlīgi arī viņa partijai. Citādi viņam ir grūti, teiksim, kā viņš varēs pēc tam saviem partijas biedriem acīs skatīties...

Es jau nerunāju par to, ka, lūk, ka mēs jau zinām šo partijas... Te pacēlās runa it kā par to, ka neesot partijas disciplīna... Piedodiet, jebkurā partijā ir disciplīna. Paskatieties, kas notiek, teiksim, nu mūsu parlamentā... tas, ka paceļ šo īkšķi augšā vai īkšķi uz leju... Kas tas ir? Tā nav partijas disciplīna? Anglijas parlamentā ir pat speciāls amatpersonas, tā saucamās *wips*, kas nodarbojas... seko, vai tie deputāti... savā laikā tad, kad jābalso, ir uz vietas vai nav...

Diemžēl, par cik es nepiederu pie partijām un es dzīvoju brīvā valstī, un es varu kritizēt arī to, kas notiek Saeimā, es gribu teikt, ka, man, piemēram absolūti nav saprotams, kā var izdarīt grozījumus Saeimas kārtības rullī un ievest to atklāto balsošanu attiecībā uz amatpersonām. Bija pat mēģinājums... es biju Juridiskās komisijas sēdē, kur pat bija mēģinājums noteikt, ka Prezidentu ievēlēs atklātā balsošanā. Kāpēc? Tāpēc, lai partijas vadība varētu kontrolēt, kā partijas biedrs balso. Nu, piedodiet... vēlēšanas... tās taču ir demokrātiskas tiesības, kur katram ir tiesības ievēlēt to, ko viņš vēlas

Lūk, tas ir tas drauds, kas apdraud tiesneša neatkarību. Un tāpēc mana svētā pārlicība ir, ka mēs to izdarījām pareizi un to nekādā gadījumā nevajadzētu saistīt ar cīņu pret Komunistiskās partijas ietekmi.

Bez tam, gatavojoties šai sēdei, es nejauši konstatēju vēl vienu tādu interesantu vēsturisku faktu. Tajā minētajā komentārā, Satversmes komentārā, kurā gāja runa, lūk, tieši par šo jautājumu attiecībā par piederību politiskajām partijām, tur bija minēts, ka, lūk, savā laikā Satversmes sapulcē tur divi deputāti — Bergs izteica vienu viedokli, cits deputāts savukārt izteica citu viedokli... nu, komentāra autore tā arī nepateica savu pozīciju. Tikai es gribētu teikt, ka ir viens, manuprāt, svarīgāks fakts, ka 1920. gada 20. decembrī Senāts, tā laika Senāts, atzina par nepielaižamu, ka senatori vai senāta virsprokurors uzstājas Satversmes sapulcē partiju vārdā. Un jāsaka, ka tajā laikā atšķirīgu viedokli puda senāta virsprokurors Voldemārs Zāmuels. Un tajos avotos, kurus es pārlasīju, tur ir citēts tā virsprokurora viedoklis... viņš teica tā: “tur, kur valsts iekārta pilnīgi nodibinājusies, nav vēlams pielaist tiesu darbinieku līdzdalību politiskajās partijās”. Un tālāk viņš piebilda, par cik viņš bija tur diezgan aktīvi uzstājies.... “bet attiecībā uz Latviju, kur valsts pamati tikai tagad likti un veidoti, visiem jāpiedalās šīs valsts uzbūves darbā un it sevišķi juristiem, kuriem tāpēc

jāpiedalās politiskajās partijās un Satversmes sapulcēs”. Tātad, kā jūs redzat, šeit viedoklis ir gluži pretējs. Tur 1920. gadā, kad veidojās Latvijas valsts, tas vēl bija pieļaujams, bet tur, kur valsts iekārta ir pilnīgi nodibinājusies, tur tas ir izslēgts.

Tā kā mums ir arī tādas vēsturiskas tradīcijas...

Nu, nedaudz šeit gāja runa par Amerikas Savienotajām Valstīm. Nu man tur arī šis tas ir bijis... kontakti ar Ameriku... un daudz kas man šajā valstī ļoti patīk, tajā skaitā, piemēram, zvērināto tiesu... mums kādreiz pat bija domā zvērināto tiesu ievest Latvijā vai, pareizāk sakot, nodibināt to, kas Latvijā laikiem nebija ierakstīts Satversmē, ka Latvijā ir zvērināto tiesa... Un es arī biju liecinieks... piedodiet, ne liecinieks juridiskā nozīmē, bet man viens amerikāņu kolēģis Bostonas Federālajā tiesā nosēdināja sev blakus un es redzēju, ka tiek formēts šis zvērināto korpuss, ar kādu rūpību tas tiek darīts, lai izslēgtu jebkuras aizdomas par šī zvērinātā iespējamo neobjektivitāti. Šīm aizdomām, šīm... kā Neimaņa kungs teica, šiem aizspriedumiem... jo, tiklīdz kaut kāds aizspriedums minimāli izskanēja, tā momentā šis kandidāts tika noraidīts. Pat prezumējamaais aizspriedums... Tur bija lieta, kurā trīs zeļļi bija mēģinājuši... bija aplaupījuši banku. Atnāca viena kandidāte uz zvērināto posteni... viņiem izdod 75 šos zvērinātos uzvārdus kompjūters, tāda kupla nēģeriete atnāca, viņai tiesnesis jautā: kur jūs strādājat? Viņa saka: bankā. Ar to pietiek, jautājums ir atrisināts. Ne tajā bankā, kura ir aplaupīta, bet bankā. Tātad viņai varētu būt negatīva attieksme pret laupītājiem.

Nu, lūk... runājot par Ameriku... es saku, ka man daudz kas patīk, bet tajā pašā laikā tās attiecības starp tiesnešiem un partijām ir daudz, par ko Ameriku var kritizēt. Un ir vispār labi zināmi fakti. Piemēram, gadījums, kādā veidā Bušs juniors kļūva par prezidentu. Objektīvi pēc absolūta elektorālu balsu skaita vajadzēja Goram kļūt par prezidentu nevis Bušam. Viss izšķīrās vienā štatā, Floridas štatā, kurā vajadzēja pārskaitīt šīs te balsis. Vietējie bija apmierināti, jo tur štata gubernators arī bija republikānis, Buša brālis un viņi bija apmierināti ar to rezultātu. Demokrāti apstrīdēja. Lieta nonāca līdz ASV Augstākajai tiesai un vairums tiesneši, kurus savā laikā bija iecēluši republikāņu prezidenti, nobalsoja par to, ka balsis netiek pārskaitītas.

Cits gadījums no Amerikas. Mēs visi ļoti labi zinām Klintonu. Mēs zinām to epizodi ar Moniku. Un sakarā ar to viņš... savā laikā dodams liecību zem zvēresta, viņš meloja, kas tika konstatēts. Un pēc Amerikas konstitūcijas tika ierosināts impīčmenta process. Izmeklēšanas funkcijas veica pārstāvju palāta, tiesas funkcijas — Senāts, kuram bija jānobalso par to, vainīgs vai nav vainīgs. Tas, ka viņš bija pārkāpis zvērestu, bija acīmredzams, bet, lai savāktu šo kvalificēto balsu vairākumu, balsu pietrūka, jo demokrāti balsoja par Klintonu un pret impīčmentu.

Tā kā, lūk, šīs saistības starp partijām un starp tiesnešiem... tajā gadījumā senatori pildīja tiesnešu funkcijas... Es domāju, ka Amerika tajā ziņā nav paraugs labākais. Un ja konkrētajā lietā var būt tur ir kaut kādā tiesas spriedumā arī izteiktas kaut kādas atziņas, tad, pirmkārt, ir jāzina, kurš štats tas ir un kāda ir šī štata likumdošana.

Un es jūtu, ka es laikiem jau pārāk garlaikoju jūs... Te varbūt vēl pāris momentu, par kuriem varbūt vēl bija vērts runāt.

Te pacēlās jautājums par to, vai tiesnesis var paust savu politisko nostāju. Tāds man bija jautājums uzdots. Nu, pirmām kārtām, es gribētu teikt, ka šeit būtu vispirms jāatrisina jautājums, ko mēs saprotam ar “politisko nostāju”. Jo ar vārdu “politika” mēs saprotam ārpolitiku un iekšpolitiku. Es savā atzinumā jau minēju vienu konkrētu gadījumu, kas bija saistīts ar mani... tajā laikā, kad es biju Augstākās tiesas priekšsēdētājs. 1994. gada 10. janvārī Rīgā notika incidents. Bija viens tāds pašvaldības valdes priekšsēdētājs... tāds ļoti ekscentrisks, viņš nelikumīgi aizturēja divus Krievijas armijas ģenerāļus. Bija liels politisks skandāls. Šim incidentam sekoja Krievijas ļoti ass demaršs. Un Krievijas armijas Ziemeļrietumu grupas komandieris, tajā laikā Krievijas armija atradās vēl Latvijā, viņš izdeva pavēli, ka karavīriem ir dots rīkojums: ja notiek pret Krievijas armijas objektiem prettiesiskas darbības, uz to jāatbild ar iznīcinošu uguni. Un tad es nācu klajā ar paziņojumu, kurā brīdināju Krievijas pusi, ka par Krievijas karavīru izdarītiem noziegumiem viņiem būs jāatbild pēc Latvijas likumiem un viņus tiesās nevis Krievijas kara tribunāls, bet Latvijas tiesas. Es domāju, ka šim paziņojumam bija ne tikai juridisks raksturs, bet arī ārpolitisks raksturs. Tā kā teiksim, it sevišķi, ja tas attiecas uz ārpolitiskiem jautājumiem, nu... arī starptautiskos forumos... es domāju, ka tiesnešiem nav liegtas tiesības izteikties šajā sakarā.

Kas attiecas uz iekšpolitiku... tad šeit arī var būt dažādas nianšes. Tikai nu viens ir skaidrs, ka, ja tu esi tiesnesis, tad vispirms desmit reizes padomā, pirms tu runā, vai tev arī nebūs gadījumi, kad tu pateiksi vienu, un pēc brīža tev būs jāspriež šī lieta. Tas ir tas kanons, kurš nav ierakstīts varbūt, bet kas tiešām ir jāņem vērā.

Nu... un te es vēl varētu šo to pateikt, bet es domāju, ka laikam tas būs pagaidām arī acīmredzot viss.

Nu, jā... varētu vēl turpināt, bet principā pamatjautājumi ir tie, kurus es gribēju pateikt.

Paldies

G. Kūtris.

Paldies.

Vai tiesnešiem ir kādi jautājumi? Tiesnesis Balodis. Lūdzu!

K. Balodis.

Man būtu, godājamais Zemrībo kungs, viens jautājums. Jūs minējāt to, ka tiesnesim ir arī vairākas priekšrocības un privilēģijas. Vai uzskatāt, ka šāda privilēģiju esamība var tikt likta svaru kausos ar pamattiesību ierobežošanu?

G. Zemrībo.

Es personīgi uzskatu, ka katra profesija ir raksturīga ar zināmām tādām īpašībām, ar zināmām prasībām pret šīs profesijas pārstāvjiem... nu, pirmkārt, lai būtu tiesnesis, ir jābūt juristam, jābūt viņam... zināmu laika periodu viņš ir mācījies... Tas rada zināmus priekšnosacījumus, lai viņš kļūtu... iegūtu šo amatu. Otrkārt, likums noteicis šīs privilēģijas tāpēc, lai nodrošinātu viņu veiksmīgi strādāt. Tajā pašā laikā

viņam ir arī jāatsakās no kaut kādām tiesībām, lai viņš arī varētu veiksmīgi strādāt, lai viņš būtu objektīvs. Lūk, tas ir tas drauds, par kuru jau es teicu.

Ja šis tiesnesis ir valdošās politiskās partijas pārstāvis un viņš skatīs šo lietu saistītu, teiksim, pret tieslietu ministru.... ja viņš, piemēram, būs kāds Kristīgās partijas biedrs un viņam būs jāizskata tagad lietas saistībā ar geju it kā esošām tiesībām uz laulības reģistrēšanu un uz bērnu adoptēšanu... Vai viņš varēs objektīvi to lietu izskatīt? Tā kā viņam ir jāatsakās no zināmām tiesībām. Tā ir šīs profesijas garantija, pirmām kārtām. Un otrām kārtām, tā ir garantija ne tikai viņam. Tas jau varbūt ir ne tik svarīgi. Bet garantija sabiedrībai, ka šī lieta tiks izspriesta objektīvi. Un tā ir sabiedrības prasība.

G. Kūtris.

Paldies. Vai tiesnešiem ir vēl jautājumi? Nav. Pieteikuma iesniedzējam?

J. Neimanis.

Man ir viens jautājums. Es ļoti labi saprotu jūsu pozīciju. Jautājums ir tāds: kas ir labāk, ja, piemēram, tiesnesis pārstāv... viņam ir simpātiskas nacionālas vērtības un tātad viņam ir jāskata Tieslietu ministrijas lēmumu tiesiskums. Pirmkārt, vai vispār ir pamats tikai tamdēļ, ka tiesnesim ir simpātiskas nacionālas vērtības, uzskatīt, ka viņam ir aizspriedumi konkrētajā lietā un viņš spriedīs par labu Tieslietu ministrijai, kura ir Nacionālās apvienības pārzinā, un otrkārt, vai... ja viņš šos uzskatus nedemonstrē tādā ziņā, ka viņš saka, ka es esmu Nacionālās apvienības biedrs... vai no tā sabiedrība iegūst vairāk, ja viņš izskata šo lietu pret Tieslietu ministrijas lēmumu tiesiskumu.

G. Zemrībo.

Jūs laikam lāgā neizpratāt manu ideju. Es nerunāju par simpātijām, kaut gan te ir nopietns drauds. Jūs runājat par to, ka jums ir simpātijas pret nacionālām vērtībām... Bet ja tam tiesnesim ir gluži otrādi? Viņam ir pretējas jūtas pret šīm nacionālajām vērtībām, viņš pieder pie politiskas partijas, kurai ir gluži pretējs viedoklis. Ko tad?

G. Kūtris.

Vai svarīgi ir piederēt formāli pie partijas pēc saraksta, vai iekšēji vienalga darīt...

J. Neimanis.

Jā... ja viņš neparāda to, teiksim, kādai partijai viņš pieder un nedod iespēju lietas dalībniekiem tad izteikties... vai šajā gadījumā lietas dalībnieki tad saskata kādus konkrētus apstākļus neobjektivitātei?

G. Zemrībo.

Nē, nu mēs jau nevaram izslēgt jebkādas situācijas. Bet es saprotu, ka mūsu šodien izskatāmās lietas būtība jau ir tāda: vai jūs oficiāli varētu būt partijas biedrs vai nē. Tas ir tas izskatīšanas priekšmets, ko mēs šodien lemjam.

J. Neimanis.

Jā. Un šajā sakarā tad ir jautājums: vai šis ierobežojums, ka nevari oficiāli izpaust savu nostāju, piederību politiskajai organizācijai, vai tas ir tas rezultāts, kas ir labāks iepretim otram, ka tu vari.

G. Zemrībo.

Redziet, ja es pareizi sapratu, tad mums visu laiku rodas tāda atšķirība dažādās niansēs. Jūs runājat par to, kādas ir manas iekšējās simpātijas, ja? Protams, ka man... neviens tiesnesis nedzīvo stikla skapī. Dabīgi, ka man ir zināma attieksme pret tiem pašiem gejiem varbūt... man ir viena attieksme, jums varbūt ir citāda... man ir, teiksim, attieksme arī pret moderno mākslu... es uzskatu, ka pie Mākslas akadēmijas tas monstros, kas stāv, man viņš... Bet tas ir mans viedoklis, cits varbūt uzskata, ka tas ir brīnišķīgi un tā tālāk... dabīgi, ka tiesnesim ir savs viedoklis. Bet jūs saprotat... un tā vismaz mani mācīja un tā es strādājot par tiesnesi... Tad, kad es iegāju apsūdzēto istabā, tad visu to es atstāju aiz durvīm ārpusē.

J. Neimanis.

Par to nav strīda. Es domāju, ka ikviens tiesnesis tā rīkotos.

Bet šajā lietā mēs vērtējam to, vai šis aizliegums nodrošina šī labuma sasniegšanu. Vai nav drīzāk... vai šo labumu nevar sasniegt tādā veidā, ka ir skaidri zināms, vai tiesnesis ir... kādas ir viņa partijas simpātijas un tad pie konkrētiem apstākļiem vērtēt viņa neobjektivitāti. Jo tas Amerikas tiesas spriedums, uz ko es atsaucos, tur arī bija ētikas noteikumos šis te aizliegums un Viskonsīnas štatā tātad apelācijas instances tiesa atzina... sākotnēji tā zemākā tiesa un pēc tam apelācijas tiesa atzina, ka šis aizliegums ir pārmērīgs, jo šī te neobjektivitāte ir vērtējama katrā konkrētajā gadījumā. Un, piemēram, tas sabiedrības viedoklis, kas šeit bieži vien izskan, ka sabiedrība uzskata... kā jūs arī minējāt, ka vārna vārnam acīs nekņābs... Bet jūs arī tajā pašā laikā minējāt, ka Amerikā šī situācija... tiesnešu neatkarība, ir kardināli savādāka kā Latvijā, kur polarizēta šī demokrātu un republikāņu... Un ja tur tiesa var pateikt, ka hm... mēs uz šo sabiedrības viedokli tik ļoti neskatāmies, kā uz konkrētiem lietas apstākļiem, jo principā mēs jau varētu jebkuru situāciju noreducēt līdz tam, kā vērtēs sabiedrībā...

G. Kūtris.

Jautājums kāds tad būtu? Tātad jūs gribētu uzdot, vai Zemrībo kungs uzskata, vai nebūtu labāk, ja atklāti zināms, pie kuras partijas tiesnesis pieder, nekā ja viņš klusi simpatizē un vēl sliktāk varbūt tas ir.

J. Neimanis.

Tieši tā.

G. Zemrībo.

Nu, es jau... man liekas, ka es jau principā uz šo jautājumu atbildēju. Tikai es gribēju teikt, ka ja mēs runājam par Ameriku, tad nekur nevienā valstī tik strikti varas dalīšana nav izteikta, kā tieši ASV konstitūcijā. Tur viens ir... 1. pants ir veltīts likumdošanas varai, otrs — izpildvarai un trešais — tiesu varai. Un tiesu varas tiesnesis nekādā gadījumā nevar, teiksim, pretendēt un kļūt par senatoru vai pārstāvju palātas deputātu... tas nav savienojams viņam, tādēļ ir jāatsakās no sava tiesneša darba, viņš nevar būt vienlaikus tur un tur. Padomju laikā bija tā, ka es biju Augstākās tiesas priekšsēdētājs un kā pielikums pie mana amata bija arī deputāta mandāts, bet nu tā ir cita sistēma.

G. Kūtris.

Vai Saeimas pārstāvim būtu kāds jautājums?

G. Kusiņš.

Nav jautājumu.

G. Kūtris.

Tiesnešiem? Paldies, Zemrībo kungs.

Un no klātesošajām pieaicinātajām personām tiek uzklausīts zvērināts advokāts Lauris Liepa. Lūdzu, jūs arī esat sniedzis rakstveida viedokli lietas materiālos. Tas ir lietas dalībniekiem zināms. Varbūt no šīsdienas aktualitātes ir kāds cits viedoklis.

L. Liepa.

Paldies.

Godātais tiesas priekšsēdētāj, godātie kolēģi!

Ir ārkārtīgi grūti runāt šodien pēdējam, jo faktiski viss no tā, ko es esmu minējis savā viedoklī, lielā mērā jau ir apskatīts. Gan procesa dalībnieku paustajos apsvērumos, gan arī tagad viedokļu paudēju atzinumos. Tajā pat laikā seši jautājumi, ko man uzdeva Satversmes tiesa. Kārtības labad pavisam īsi uz katru no tiem es sniegšu koncentrētas atbildes.

Pirmais jautājums par to, kāds varētu būt kolēģa Neimaņa apstrīdētās Tiesu varas likuma normas mērķis. Tajā es saskatīju trīs iemeslus, kāpēc šis konstitucionālās politiskās brīvības ierobežojums ir likumdevējam licies relevant, pieņemot Tiesu varas likumu. Pirmkārt, tāpat šīs normas mērķis ir nodrošināt Satversmes 92. panta pirmajā teikumā noteiktās katras personas tiesības aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Kā tas ir zināms no Satversmes tiesas ilgstošas prakses, tiesneša neitralitāte, tajā skaitā arī attiecībā uz politiskajiem uzskatiem, šeit tas ir mans piebildums, ir būtisks priekšnoteikums šī tiesību principa īstenošanai. Un tiesneša neitralitāte nozīmē, ka tā ir ne tikai tā saucamā subjektīvā neitralitāte, ka

tiesnesis pats uzskata, ka objektīvi var skatīt lietas apstākļus, bet tā ir arī jau šeit procesā vairākkārt pieminētā objektīvā neitralitāte, kuru nosaka ar tā saucamo neatkarīgā saprātīgā novērotāja testu. Tātad tas izpaužas kā procesa dalībnieka pārlicība par to, ka pirms lietas izskatīšanas tiesnesim nav aizspriedumu un nav noformētas nostājas strīda jautājumā, par ko atšķiras tiesas procesa dalībnieka viedoklis.

Manā ieskatā politiskā partija vai cita politiski programmatiska organizācija tiek radīta, lai apvienotu indivīdus ar līdzīgiem politiskiem uzskatiem noteiktu politisku mērķu sasniegšanai. Partijai parasti ir vienota programmatiska nostādne visos sabiedrībai nozīmīgos jautājumos un tātad no politiskās zinātnes ir skaidri zināms, ka no šādas nostājas neievērošanas vai pretējas attieksmes paušanas jebkuru partijas biedru, tajā skaitā arī tiesnesi, var no partijas izslēgt vai disciplināri var sodīt.

Otrkārt, pie šī paša pirmā argumenta par neitralitātes un objektivitātes nodrošināšanu, runājot par saprātīgā vērotāja testu, tas arī jau ir šeit teikts, bet tas ir ļoti svarīgi, ka... un šeit zināmā mērā kā praktizējošs advokāts paužot arī savā ziņā klientu viedokļus, es varētu sacīt, ka tas sākotnējais respekts pret tiesu savā ziņā ir pretatsvērts, tātad līdzsvarots ar zināmu piesardzību un uzmanību un zināmu kritisku vērtējumu pret tiesneša, sastāva dalībnieka, objektivitāti. Tiesnesis, kurš būs politiskajā partijā, neizbēgami asociējas ar attiecīgās politiskās partijas vai organizācijas nostāju visos tajos partijas programmā un institūciju un vadītāju viedokļos, tajos paustajos jautājumos, kuros šie jautājumi varētu attiekties uz lietā izskatāmās problēmas vērtējumu. Līdz ar to procesa dalībnieki neizbēgami pieņems, ka tiesnesis nav neitrāls. Vēl vairāk. Tiesnesi uzskatīs par ieinteresētu pieņemt partijas nostājai, savas partijas nostājai, atbilstošus lēmumus daudzos sabiedrisko nozīmīgos jautājumos.

Otrkārt. Tātad par normas mērķi runājot. Jau vairākkārt ir šeit norādīts, ka ļoti būtisks apsvērums, ja mēs skatāmies no valsts tiesību skatupunkta, ka tiek īstenots valsts varas dalīšanas princips, jo ir jānošķir tiesnesis no politisko partiju īstenotā likumdošanas procesa un politisko pārstāvju, politisko partiju pārstāvju realizētās līdzdalības izpildvaras orgānos.

Eiropas tiesnešu konsultatīvā padome savā atzinumā Nr.3 par tiesnešu profesionālās darbības, īpaši ētikas principiem un noteikumiem, par nesavienojamo rīcību un neitralitāti ir atzinusi, ka tiesnešu līdzdalība politikā rada vairākas būtiskas problēmas. Un padome līdz ar to ir rekomendējusi tiesnešiem atturēties no publiskas politiskās darbības.

Tātad manā ieskatā ir jānošķir tiesneša profesionālais uzdevums, primārais uzdevums un funkcija — tiesību vērtēšana un tiesību piemērošana — no aktīva politisko uzskatu paudēja, politiskās partijas biedra uzdevuma — tiesību politiskās ietekmes, potenciāla likumdevēja vai potenciāla izpildvaras institūciju pārstāvja darbības.

Tātad tas bija par valsts varas dalīšanas aspektu.

Un, treškārt, pēdējais arguments pie šī pirmā jautājuma, kāds ir normas mērķis. Tam arī pieskārs tātad mans ļoti godātais profesors Endziņš šeit, bet tas neizskanēja pamata debatēs starp strīda dalībniekiem, kas, manuprāt, tomēr ir ļoti

nozīmīgs un relevants īpaši Latvijā. Proti, šī norma aizsargā tiesnesi pret tiesneša amatā iecelšanas un apstiprināšanas procesa politizāciju.

Satversmes tiesa vairākās lietās, un es esmu arī jau minējis savā rakstveida viedoklī konkrēto lietu, kurā es izceļu šo citātu, ka cilvēktiesību efektīva īstenošana nav iespējama, ja tiesneši nav neatkarīgi un Satversmes tiesa tātad šajā 2010. gada 18. janvāra lietā ir arī izcēlusi vairākus kritērijus, kas ir neatkarīgas tiesas standarta nostiprināšanā noteikti, tajā skaitā Satversmes tiesa ir minējusi kārtību, kādā attiecīgas institūcijas locekļi tiek iecelti amatā un garantijas pret tiesnešu... ārējo ietekmi uz tiesnešiem.

Tāpat Satversmes tiesa arī 2004. gada 5. novembra lietā ir secinājusi, ka reglamentējot tiesnešu apstiprināšanas kārtību Satversmes 84. panta mērķis ir īstenot varas dalīšanas principu un tādējādi nodrošināt neatkarīgas tiesu varas pastāvēšanu.

Ja mēs skatāmies uz tiesnešu amatā iecelšanas kārtību, tad Latvijā to reglamentē likums "Par tiesu varu", kurš paredz, ka rajonu (pilsētas) tiesnesi pēc Tieslietu ministra, *nota bene*, mans pasvītrojums, ministra priekšlikuma, ieceļ amatā Saeima. Savukārt tātad pēc trim gadiem amatā nostrādātajiem, Saeima, pēc atkal jau tieslietu ministra priekšlikuma, apstiprina bez pilnvaru termiņa ierobežojuma, vai arī atkal tātad ieceļ amatā uz diviem gadiem. Pēc atkārtota pilnvaru termiņa izbeigšanās tātad tiesnesi Saeima atkal pēc tieslietu ministra priekšlikuma apstiprina bez pilnvaru ierobežojuma.

Savukārt Augstākās tiesas priekšsēdētāju... kandidātu izvirza Ministru kabinets un amatā apstiprina Saeima uz septiņu gadu ilgu termiņu.

Mēs secinām, ka, izbeidzoties šim pagaidu termiņam, kurā tiesnesis...

G. Kūtris.

Augstākās tiesas priekšsēdētāju Augstākās tiesas plēnums izvirza... pēc Tiesu varas likuma redakcijas...

L. Liepa.

Es atvainojos... jā... to es lūgtu ignorēt.

Bet tātad, mans gala secinājums ir tāds, ka izbeidzoties tātad šim te sākotnēji terminētajam laika posmam, tie apsvērumi, kādus Saeima ņem vērā, vērtējot tiesnešu pārvēlēšanas iespējamību, lielā mērā netiek balstīti tikai uz Tiesnešu kvalifikācijas kolēģijas rekomendāciju, bet uz Tieslietu ministrijas rekomendāciju. Vēl jo vairāk, nedz likumā, nedz arī Saeimas kārtības rullī nav noteikta standarta, kas būtu noformulēti kā kritēriji, kas savā veidā ramificētu, tātad ierobežotu vai noteiktu Saeimas rīcības brīvību. Un šeit sēdē minētais... paskaidrojums minētais piemērs, kā tiesnešu apstiprināšana, kas diemžēl nav vienīgais Latvijas likumdevēja praksē, parāda, ka Saeima nesniedz nedz kādus argumentus, nedz arī tai ir pienākums sniegt argumentus kāda tiesneša apstiprināšanai vai noraidīšanai, neskatoties uz labvēlīgu profesionālo kolēģijas vērtējumu.

Eiropas Padomes Ministru komiteja savā rekomendācijā Nr. R(94)12 par tiesnešu neatkarību, efektivitāti un lomu ir tātad norādījusi, cita starpā šeit tikai tas nozīmīgākais citāts, ka ja tiesību normas atļauj, ka valdība ieceļ amatā tiesnešus, tad

vajadzētu būt garantijām, ka tiesnešu iecelšana... iecelšanas amatā procedūra praksē ir caurspīdīga un neatkarīga un ka nekādi citi iemesli, kā tikai objektīvi kritēriji, nav ietekmējuši lēmuma pieņemēju. Tāpat arī Venēcijas komisija 2010. gada 16. marta ziņojumā par tiesu varas neatkarību, cita starpā, norādot ieteikumus attiecībā uz tiesnešu iecelšanas kārtību, norāda, ka pastāv risks, ka politiski apsvērumi gūst virsroku pār kandidātu objektīviem nopelniem.

Nu un gala secinājums tād pie šī te manis saskatītā trešā iemesla jeb trešā mērķa normas pieņemšanā ir tāds, ka Latvijā tiesneša amatā iecelšanas kārtība ietekmētu politisko partiju pārstāvi gan caur Tieslietu ministrijas institūciju, gan arī kā Saeimas deputāti un ir secināms, ka tiesnešu līdzdalība politiskajā partijā varētu atstāt ietekmi uz lēmumu pieņemēju izvēli un nosvērtos vai nu par labu vai, tieši pretēji, par sliktu noteiktas partijas pārstāvja apstiprināšanai tiesneša amatā, ignorējot tiesneša personiskās un profesionālās īpašības.

Līdz ar to es arī varu secināt... mana atbilde uz otro tiesas uzdoto jautājumu, vai norma nodrošina mērķa efektīvu sasniegšanu, manā skatījumā ir pozitīva.

Atbildot uz jautājumu, vai gadījumā apstrīdētās normas mērķis, kura atbilstību ir atzinis arī manis godātais sūdzības iesniedzējs šajā procesā, tād vai tas jau nav šis mērķis nodrošināts ar Satversmes 83. panta tiesnešu neatkarības principa prasību, kā arī ar iespējām izmantot tiesnešu noraidīšanas vai atstatīšanās institūtu. Nākas norādīt, ka Satversmes 83. pants pilnībā neaptver apstrīdētās normas reglamentētos jautājumus un nenovērš negatīvo ietekmi, kas rastos apstrīdētās normas atcelšanas gadījumā. Pirmkārt, jau apstrīdētajā normā noteiktais aizliegums visiem tiesnešiem, kas būtu politisko partiju vai organizāciju dalībnieki, tād tas nozīmē, ka faktiski tad būtu tāds masveida ierobežojums un visiem politisko partiju dalībniekiem nāktos apsvērt katrā konkrētajā gadījumā, kurā attiecīgajai partijai ir formulēts viedoklis, partijas nostāja par vienu vai citu jautājumu, par ko lieta būtu skatīta, ja gribētu absolūti pieiet šai lietai, tad novērtēt, kā neitrālais novērotājs, varētu teikt, skatītos uz tiesnešu iespēju neitrāli objektīvi šo lietu vērtēt. Un zināmā mērā mēs nonāktu pie tās pretrunas, kuru jau izvirzīja šeit arī Tiesnešu ētikas komisijas pārstāve, tiesnese Dzintra Balta, mēs nonāktu pretrunā ar vispār atzītu prasību pēc iespējas samazināt to gadījumu skaitu, ka tiesneša nostāja vai stāvoklis *a priori* liedz skatīt tiesnesim lietu vai noteiktu pat lietu kategoriju, kā tas varētu arī ar kolēģa Neimaņa pieminēto piemēru ar Zaļās partijas biedru. Piemēram, būvatļauju gadījumos vai dzīvnieku tiesību aizsardzības gadījumos, piemēram.

Vai šī norma ir samērīga? Protams, tas ir diezgan nozīmīgs jautājums, jo šo samērīguma aspektu... tam mēs varētu veltīt diezgan daudz laika. Es vēlētos šeit koncentrēties tikai uz vienu kritēriju vērtējot, vai šis ierobežojums, kas patiešām ir būtisks politisko tiesību ierobežojums — ir vai nav samērīgs, es gribētu pievērst uzmanību tam, ka tiesneši ir vienprātīgi vienojušies un nobalsojuši par to, ka tie labprāt ierobežo savas tiesības. Uz šo faktoru norādīja teju visi runātāji šajā lietā, proti, pieņemot Ētikas kodeksu, tiesnešu kopsapulcē ir panākts konsensus, ir panākta vienošanās, kurā tiesneši ir norādījuši, ka tie labprāt ierobežo savas tiesības, 1995. gada 20. aprīlī pieņemot šādu ierobežojumu. Varētu atkal jau runāt par to, kas ir primārais un vai Ētikas kodekss seko likumdevējam, vai ir otrādāks process.

Vēsturiski, kā mēs tikko dzirdējām, tātad process ir sācies ar tiesnešu pašu iniciatīvu, tā ir bijusi laušanās, būtībā, pie likumdevēja. Un likumdevējs šo iekšējo normatīvo aktu, šo iekšējo apņemšanos ir fiksējis, formulējis ārējā normatīvajā aktā. Tātad, kā es to saskatu, primāri šis ir ētisks pašierobežojošs noteikums, ko profesija labprātīgi ir uzņēmusies, kas ir vispār raksturīgi ētikas normām, ko savukārt likumdevējs labprāt ir iekļāvis demonstrējot sabiedrībai kā imperatīvu prasību jau ārējā normatīvajā aktā. Un tātad līdz ar to šeit es arī piemērotu to vērtējumu, kas ir vispār atzīts tiesnešu deontoloģijā, proti, ka tiesneša pienākums, tiesneša statuss sabiedrībā, tiesneša pozīcija un funkcijas, ko tiesnesis veic, uzliek neizbēgami tādu nastu, tādas smagus pienākumus, kuri parastam iedzīvotājam, parastam ierindas juristam galu galā varētu likties nesamērīgi smagi. Tātad šajā gadījumā es uzskatu, ka šis politiskās darbības ierobežojums ir samērīgs, līdzsvarojot ar tiem pienākumiem, kas tiesnesim ir.

Un noslēgumā atbildot uz jautājumu, vai tiesnesis var paust savu politisko nostāju tikai būdams politiskās partijas biedrs... atbilde ir — nē. Tātad tiesnesim ir daudzi citi instrumenti, kā to darīt. Pieņemsim piemēru ar Jūrmalas aizsardzības biedrību... Mums diemžēl nav biedrībā neviena tiesneša, taču darbība šādā biedrībā nekādā veidā nav ierobežota no likumdevēja. Tad rodas cita rakstura jautājumi, vai tiesnesis, kurš būtu aktīvs sabiedriskas organizācijas biedrs, varētu vai nevarētu skatīt jautājumus, kas ir saistīti ar... kā tas tika pozicionēts, piemēram, ar Jūrmalas apbūves problemātiku... Tādā gadījumā, mēs, protams, nonāktu zināmā pretrunā ar Tiesnešu ētikas kanona 4. kanona prasībām, kas norāda, ka tiesnesim būtu pēc iespējas jāizvairās no sevis pozicionēšanas konfliktsituācijās, kurā tas būtu spiests atteikties no veselas virknes lietu izskatīšanas.

Bet kopumā noslēgumā pie šī jautājuma varētu sacīt tā, ka nav šaubu, ka tiesneši ir vērtīgs un nozīmīgs katras valsts intelektuālās elites papildinājums. Vai tam ir jābūt aktīvam politiskās dzīves papildinājumam...? Ja jā, tad, protams, kādā formā? Un šī forma, manā skatījumā varētu būt caur pilsonisko iniciatīvu, kas ar likumu nav ierobežota. Ir ierobežota partejiskā iniciatīva, bet personas politiskā darbība ir gan ar aktīvo vēlēšanu tiesību izmantošanu, gan arī, tajā skaitā, ar līdzdalību politiskajā debatē. Neapšaubāmi, iespējami pieļaujami tiesnešiem, turklāt Eiropas tiesnešu Konsultatīvā padome savā atzinumā ar numuru 3 ir secinājusi... ir atzinusi, ka tiesnešiem ir jāļauj piedalīties tādās debatēs, kas skar nacionālo tiesu varas politiku un mēs varam secināt, ka tiesnesim nav liegts paust savu personisko nostāju, tajā skaitā par politiskajiem jautājumiem. Es pat uzskatu, ka sabiedrība sagaidītu arī tiesnešu iesaistīšanos tieslietu un likumdošanas jautājumu risināšanā, kas noteikti nav liegts arī pat neesot politiskajās partijās.

Liels paldies.

G. Kūtris.

Paldies. Vai tiesnešiem ir jautājumi? Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Man būtu viens jautājums. Godājamais Liepas kungs! Sakiet, lūdzu, vai jūs apstrīdētajā normā noteikto pamattiesību ierobežojumu uzskatāt par tādu obligātu un nepieciešamu varas dalīšanas principa izpausmi?

L. Liepa.

Es uzskatu, ka tas ir viens no priekšnoteikumiem varas dalīšanas principa stiprināšanai, jo tād Latvijā, kur politiskais process notiek parlamentāras demokrātijas ietvaros, un ņemot vērā vēlēšanu iekārtu, tād veids, kādā veidojas likumdevējs un tālāk jau tiek izvēlēta izpildvara, lielā mērā saistās ar līdzdalību politiskajās partijās. Es uzskatītu, ka tā ir varbūt ne gluži eksistenciāli nepieciešama, taču neapšaubāmi, stiprinoša varas dalīšanas principa sastāvdaļa.

K. Balodis.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies Vai tiesnešiem ir vēl kādi jautājumi? Nav. Vai pieteikuma iesniedzējam ir kādi jautājumi?

J. Neimanis.

Jā, man ir jautājums... Viens jautājums par to... Jūs minējāt, ka partija noformē tiesnešu nostāju. Bet vai šo nostāju var noformēt konkrētā lietā, pret konkrētiem lietas dalībniekiem? Tas ir būtībā šis jautājums. Nenoliedzami, ka dalība kaut kādos procesos, tikšanās ar noteiktiem cilvēkiem, mūsu draugu loks... noformē mūsu nostāju kādos jautājumos... izlasītās grāmatas un redzētais dzīvē... Bet kāpēc ir šāds priekšstats vai pieņēmums, ka politiskā organizācija noformēs tiesnešu nostāju konkrētajā lietā?

L. Liepa.

Paldies par jautājumu.

Jūsu uzmanīgā, vai teiksim tā... skeptiskā attieksme pret jēdzienu "partijas disciplīna" arī kontekstā ar šo jautājumu lika man kādu mirkli jau domāt par šo aspektu un es atzīstu, ka tād kas ir partijas nostāja vai kas ir partijas programma... Tā ir partijas biedru kopīgi pieņemta nostāja. Tas nozīmē, ka te ir zināmā mērā arī tiesnešu ietekme uz šo partijas politiku.

Taču ir jāatzīst, ka politiska procesa ietvaros darbojas pavisam vienkāršs tāds demokrātiskā vairākuma princips, kas nozīmē, ka partijas vairākums diktē noteikumus tiem, kuri faktiski paliek mazākumā savā viedoklī. Tād gribētu uzsvērt, ka ja es esmu politiskas organizācijas dalībnieks, tad man ir jāakceptē situācija, ka man var nākties arī, teiksim, ja es nepārlicinu vairākumu savu partijas biedru, man var nākties samierināties ar jautājumiem, kuri ir pretēji manai tā brīža nostājai.

Mums ir bijuši vairāki gadījumi, piemēram, kur ministri ir spiesti atkāpties tāpēc, ka partija diktē šo prasību atkāpties un iziet no koalīcijas zināmu apsvērumu

dēļ, ministri personiski pauž nožēlu un personiski pauž savu gribu palikt strādāt valdībā, daži pat, var teikt, pāriet citā partijā... Bet, ja mēs skatītos konsekventi, tad, protams, partijas biedram ir jāievēro partijas nostāja. Šeit zināmā mērā ir tā atšķirība no sabiedriskās organizācijas, kurā tā iekšējo viedokļu demokrātija ir brīvāka atšķirībā no politiskās organizācijas, kura tomēr ir precīza un programmatiska.

J. Neimanis.

Bet tad jau ir saistība tāda... Vai politisko partiju programmās būs jautājumi... vai ir jautājumi, kas ir tik konkrēti un precīzi, ka tie ietekmē konkrēto lietu. Un vai šādā gadījumā tad tiesnesis nevar teikt, ka pag', no vienas puses es tātad esmu padots likumam... ja es tiešām jūtu, ka es nevaru ievērot savu padotību likumam, un pastāv šie aizspriedumi, subjektīvisms, tad es atstatos. Tikai tādā gadījumā. Vai mēs varam pieņemt, ka šie ikdienišķie tiesību jautājumi krustosies ar politiskās partijas programmatiskajiem jautājumiem?

L. Liepa.

Jā, paldies par jautājumu.

Lielākajā daļā gadījumu es piekrītu, ka visticamāk, nē... Visticamāk, tātad tās ir nostājas, jo attīstītāks ir demokrātiskais process, jo, iespējams, šādu strīdīgu jautājumu kļūst mazāk. Un tomēr šādi jautājumi var būt. Jūs pieminējāt, manuprāt, ļoti labu piemēru par vides aizsardzības jautājumiem. Piemēram, Zaļās partijas biedrs... kurš administratīvajā procesā vērtē būvatļaujas. Es redzu šeit neizbēgami problēmsituāciju. Ja es esmu būvnieks, attīstītājs, celtnieks, kurš dodas apstrīdēt savas pašvaldības atteikumu sniegt būvatļauju dabas rezervātā bufera zonā, un es zinu, ka tiesnesis ir Zaļās partijas biedrs... pirmā lieta, ko es darīšu, es lūgšu, lai mans advokāts iet un apstrīd, vai šis tiesnesis var skatīt šo lietu, jo mana skepse sacīs, ka visticamāk, ka šis cilvēks vēlēšies, cik iespējams, mazināt apbūves ietekmi uz rezervātu. Piemēram. Vai arī, šeit jau Saeimas pārstāvja minētais piemērs, kurā tātad ir apstrīdēti vēlēšanu rezultāti Administratīvajā Senātā. Šajā gadījumā es baidos, kā saka šahā... ka ir situācija, ka tev pat īsti vairs nav gājienu. Ja tu atstatīsi sevi, tu esi politiskajā partijā... tad var palikt situācija, kurā šis jautājums ir ārpus risinājuma. Un savukārt, ja tu pieņemsi risinājumu un lai kāds risinājums tas arī nebūtu, apmierināt vai noraidīt pieteikumu, jebkurā gadījumā tiks uzsvērts, vai tiks uzskatīts no malas, ka šis nav objektīvs risinājums. Tātad es gribētu sacīt, ka pietiek tur ar vienu pašu šādu iespējamību, lai sacītu, ka šāds risks pastāv.

Un, jā... taisnība... varētu atstatīties tiesnesis, vai arī izskatīt noraidījumu un pieņemt noraidījumu, taču tādā gadījumā mēs, var teikt, izmantotu nepareizo līdzekli, jo tad tas nozīmē, ka mums *a priori* būtu jāreķinās, ka katram politiskās partijas biedram, kas ir tiesā, uzreiz jau automātiski būtu jā sastāda melnais saraksts ar lietām vai jautājumiem, piemēram, eitanāzija, aborti un tā tālāk... kuros tas vispār nedrīkstētu piedalīties kā tiesnesis. Līdz ar to viņa profesionālā tiesneša darbība subordinētos... pakārtotos viņa politiskajai pārliecībai un politiskajai partejiskajai darbībai, kas, protams, nav akceptējama manā skatījumā.

G. Kūtris.

Vai vēl būtu jautājumi? Paldies. Vai Saeimas pārstāvim ir jautājumi?

G. Kusiņš.

Nav jautājumi.

G. Kūtris.

Tiesneši, vai jums ir radies kāds jautājums? Nav. Paldies, Liepas kungs

Šodien tiesa ir uzklusējusi tās pieaicinātās personas, kas bija ieradušās. Divas personas, kas attaisnojošu iemeslu dēļ nav, tiesas sēžu sekretāram lūdzu nodrošināt ierašanos uz nākamo tiesas sēdi... gan Ikstena kungam, gan Pastillas kungam.

Tiesa, iepriekš apspriežoties, ierosinātu jautājumu par nākamo tiesas sēdi nākamajā trešdienā, tas ir, 10. aprīlī. Vai lietas dalībniekiem ir iespējams... pulksten 10.00 sākam... Jā, paldies...

Līdz ar to šodien lietas izskatīšanā tiek izsludināts pārtraukums.

Tiesas sēdes pārtraukums līdz nākamajai trešdienai, 10. aprīlim, plkst. 10.00.

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2013. gada 3. aprīlī

turpinājums

2013. gada 10. aprīlī

Sēdi vada Satversmes tiesas priekšsēdētājs Gunārs Kūtris.

G. Kūtris.

Labrīt! Lūdzu, sēdieties!

Turpinām tiesas sēdi. Tiek izskatīta lieta Nr. 2012-16-01 *“Par likuma “Par tiesu varu” 86. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 102. pantam”*.

Lietas gaitā ir noklausītas pieaicinātās personas, bet vēl divas pieaicinātas personas pagājušajā reizē nebija ieradušās. Šobrīd es skatos, ka zālē ir un mēs laikam varam turpināt ar pieaicināto personu noklausīšanos.

Tā... mums rindas kārtībā bija plānots... bija panākta vienošanās, ka mēs uzklusēsim kā nākamo Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Politikas zinātnes nodaļas vadītāju profesoru Jāni Ikstenu.

Lūgums personas dokumentu uzrādīt tiesas sēžu sekretārei.. lai pārlicinātos, ka tā tas tiešām ir. Paldies.

Ikstena kungs, lūdzu, nāciet tuvāk pie mikroфона, lai var ierakstīt tiesas zālē notiekošo. Jums jau ir pēc būtības skaidrs lietā izvērtējamais jautājums — apstrīdētās normas par liegumu tiesnešiem sastāvēt politiskajās organizācijās un politiskajās

partijās. Jūsu viedoklis par šo ierobežojumu. Vai tas atbilst Satversmē noteiktajam, vai nē, kā jūs uzskatāt... Lūdzu!

J. Ikstens.

Es nevaru sniegt juridisku kvalifikāciju tam, protams. Es varu uz šo problēmu raudzīties kā uz politiskā procesa fenomenu. Un savā viedoklī, kas Satversmes tiesai ir arī iesniegts, es arī mēģināju aprakstīt, kādēļ man šķiet, ka... nu, tā ļoti tieši atbildot uz jautājumu, kādēļ tiesnešu dalība politiskajās partijās varētu nebūt vēlama, jo tiesnesim jebkura līmeņa tiesā, tā viņa galvenā vērtība, ja tā varētu teikt, ir viedokļa, sprieduma neatkarība, ko savukārt sagaida sabiedrība, jo tas, teiksim, rada sabiedrības paļaušanos, paļāvību uz tiesu kā institūciju. Līdz ar to... šeit es neiestigšu garās pārdomās par institucionalizāciju un tādām lietām, bet tāpat tas ir kaut kas tāds, kas ir ļoti būtisks tieši strīda atrisināšanas laikā. Tāpat, lai ne tikai tiktu konkrētais strīds izskatīts, bet arī lai kādā ilgākā laikā veidotos sabiedrības paļāvība uz tiesu. Un tas ir tas, kas arī garantē vēl kādu tiesas kā institūcijas ilgtspēju un tas arī ir tāpat tiesu neatkarības principā iekausēts.

Dalība politiskajās partijās šo var apdraudēt. Es nesaku, ka tas padara neiespējamu, bet tas var apdraudēt. Es, protams, neesmu tik naivs, lai iedomātos, ka, ja cilvēks ir politiskajā partijā, bet viņš ir ietekmējams un ja viņš nav, tad viņš ir absolūti bezpartejisks. Nu, tā tas diemžēl nav, jo katram no mums ir kaut kādi politiskie uzskati un jautājums ir tikai par to, cik... ja mums tas ir jāslēpj, tad cik meistarīgi mēs to izdarām. Bet politiskā partija arī kā institūcija, ir, pirmkārt, domubiedru grupa, otrkārt, tā ir domubiedru grupa, kas ir radīta konkrētam mērķim, cīņai par varu. Partijai nav būtiskāku, tā teikt, uzdevumu, kā cīnīties par varu, iegūt pārstāvību... iegūt varu un pēc tam īstenot savas intereses, savu biedru, savu atbalstītāju intereses. Šajā procesā partijas ne tikai sagaida, bet bieži vien arī pagērē savu biedru... nu, tā teikt, darbību noteiktu mērķu vārdā. Tāpat, ja mēs kaut ko izlemjam, tad mēs tā arī rīkojamies. Un, ja kāds tam nepiekrīt, tad viņš var vai nu, tā teikt, to ignorēt, bet nedarboties pret partiju, vai arī tad iet kopā ar straumi.

Un līdz ar to... tāpat, ja arī tiesnesis ir kādas partijas biedrs, nu tad viņam ir saistoši šīs partijas lēmumi. Ja viņš šos lēmumus nepilda, tad a — viņu var izslēgt no politiskās partijas, kas varbūt cilvēkam ir tāds psiholoģisks trieciens, vai arī, ja viņš ir kādā politiskajā partijā, un ja viņa, teiksim, profesionālā nākotne ir atkarīga no vēlētājiem priekšstāvjiem, faktiski, savas partijas biedriem, kā, piemēram, Saeimā... Tāpat, ja viņš ir jāapstiprina kādā amatā, ko dara Saeima un ja viņš kādā brīdī ir izrādījis nepakļāvību partijas lēmumiem, nu, tad mēs varam iedomāties, kā tur varētu būt dažādas negaidītas, tā teikt, sižeta līnijas.

Līdz ar to... ā, un kas vēl ir ļoti būtiski. Vēl ļoti būtiski ir tas, ka atsevišķos gadījumos šie tiesneši var nonākt ļoti tiešā interešu konfliktā gadījumos, kad ir administratīvā procesa kārtībā jālemj īstenībā par politiskām lietām. To es esmu arī pieminējis šajā te viedoklī. Un tad šāda te dalība politiskajās partijās būtu pavisam nelāga, jo tur varētu rasties ļoti pamatoti jautājumi... pat, ja cilvēkam nav konkrētā lieta jāskata, vai viņš, zinot to, kāds ir sabiedrības priekšstats par tiesām, tāpat, vai tur nav kaut kāda slēptā ietekme... ka nu kāds partijas biedrs tur iet stāstīt savam

kolēģim, zini, vajag to lietu kaut kā pabīdīt uz vienu vai uz otru pusi... Un tas viss, manuprāt, apdraud vai rada riskus nevajadzīgus tiesu reputācijai un tādēļ man šķistu, ka tāad līdzdalība politiskajā procesā, kas, protams, tiesnešiem nav nekādā veidā aizliedzama, viņa ir īstenojama arī citos veidos, izņemot dalību politiskajā partijā.

Tas būtu viss.

G. Kūtris.

Jautājumi. Sakiet, lūdzu... pagājušajā reizē vairākas reizes vairākas pieaicinātās personas uzsvēra jēdzienu, ka tiesa... tiesas objektivitāte tiek vērtēta no neatkarīga jeb saprātīga malā stāvētāja... no novērotāja. Vai, jūsuprāt, tiesneša sastāvēšana kādā partijā, varētu radīt šaubas saprātīgam novērotājam, ka tiesnesis var nebūt objektīvs... kaut gan īstenībā mums nav pierādījumu, ka viņš, būdams partijas biedrs, ir, teiksim, neobjektīvs.

J. Ikstens.

Kas ir “saprātīgs novērotājs”?

G. Kūtris.

Tas ir normāls, loģiski domājošs cilvēks no malas.

J. Ikstens.

Ja šis loģiskais normāli domājošais rīcībspējīgais pilsonis ir Latvijas pilsonis vidējais, tad es... nu tam, protams, ir vajadzīga kaut kāda sabiedriskās domas aptauja... es šobrīd izsaku savus, tā teikt, spriedumus, balstoties uz kaut kādiem iepriekšējiem pētījumiem, kas ir bijuši. Es teiktu, ka dalība politiskajās partijās vidusmēra pilsonim radītu priekšstatu, ka tur kaut kas līdz galam nav tīrs. Paskatieties, kāds ir, teiksim, partiju kā institūciju vērtējums. Tur ir atbalsts politiskajām partijām... tādā izpratnē, ka tas tiek praktiski vērtēts kā kaut kas pozitīvs... tas ir ap desmit procentiem... Un tad tā ir ilgstoša tendence... eirobarometra datos tas ir redzams. Nu, faktiski cilvēks neuzticas politiskajām partijām. Un līdz ar to, ja kāds iestājas politiskajā partijā, tad tas ir jau sava veida zīmogs. Tādam vidusmēra cilvēkam viņa domāšanā partija — tas ir zagļi, korumpanti... es nelietošu citus vārdus šeit.

G. Kūtris.

Otrs jautājums ir saistīts ar jēdzienu “politiskā organizācija”. Mēs vairāk runājam par dalību partijā. Bet apstrīdētā norma sevī ietver arī liegumu būt politiskās organizācijas biedram. Sakiet, lūdzu, vai, teiksim, no... ne tīri no juridiskā, bet no politoloģijas viedokļa politiska organizācija, tā varētu būt kaut kāda arī internetā izsludinātā biedrība vai nē... vai tai ir kaut kāds tāds strikts jau rādītājs, kura organizācija skaitās politiska vai nepolitiska.

J. Ikstens.

Ja es pareizi saprotu organizācijas jēdzienu, tad tur tomēr ir nepieciešama zināma formalizācijas pakāpe, kas nozīmētu šīs organizācijas reģistrāciju Uzņēmumu reģistrā. Ja tā ir kaut kādā... es nezinu, pilsoņu iniciatīva darīt kaut ko... Tā, visticamāk, vairs nebūtu uzskatāma par organizāciju tādā likuma izpratnē, vismaz cik es varu tā...

G. Kūtris.

Tātad, pieņemsim, ka ir oficiāli dibināta biedrība... kaut kāda organizācija... atbilstoši... Vai tā... kurā brīdī tā kļūst par politisku un kurā brīdī tā ir nepolitiska?

J. Ikstens.

Ja mēs ņemam tā stingri pēc definīcijas, tad es teiktu, ka lielākā daļa organizāciju ir politiskas. Ja mēs aplūkojam politiku kā procesu, kurā tiek pieņemti saistoši un kolektīvi lēmumi, tad, teiksim, tad šīs organizācijas varētu būt iesaistītas šajā te lēmumu pieņemšanā. Savukārt, ja mēs drusku atslābstam un apkopojam šo politiskumu kā kaut ko tādu, kas tiešām ir saistīts ar, teiksim, lēmumu pieņemšanu pašvaldību un valsts institūcijās, tad, piemēram, nesen dibinātā biedrība "Pret eiro"... "Par latu"... vai otrādi... ir skaidri politiski ievirzīta. Tur par to, manuprāt, nav divu domu. Vai Latvijas kinologu biedrība ir politiska vidusmēra pilsonim? Protams, ka nē.

G. Kūtris.

Tiesnešiem būtu jautājumi? Tiesnesis Balodis. lūdzu!

K. Balodis.

Godājamais Ikstena kungs! Sakiet, vai jūs uzskatāt, ka mērķis dalībai partijā vai citās politiskajās organizācijās ir tikai cīnīties par varu un sekmēt partijas pārstāvju ievēlšanu vēlēšanās institūcijās, vai arī ir kādi citi mērķi, kuru realizācijā tiesnesis varētu piedalīties, ja nepastāvētu tas aizliegums, kas ir noteikts apstrīdētajā normā?

J. Ikstens.

Es nezinu, kur tiesnesis varētu vai nevarētu piedalīties... Bet, ja mēs runājam par to, vai partijām ir kaut kādi vēl citi mērķi vai citas funkcijas... tad, jā, neapšaubāmi, protams. Un šīs funkcijas ir tiešā vai netiešā veidā saistītas ar to, ko partijas primāri dara, respektīvi, cīnās par varu. Piemēram, partijas pārstāv kaut kādus sabiedrības slāņus, kaut kādus sabiedrības segmentus... partijas izglīto sabiedrību, vai vismaz tāds ir tas uzskats... Teiksim, Vācijas konstitūcijā tas ir tur īpaši izcelts... Nu, cik lielā mērā tas notiek, tas ir diskusijas jautājums. Nu, tur ir politiskās elites rekrutācija kā funkcija, pārvaldes funkcija... teiksim, nodrošina pārvaldei šo te politisko līderību... tā kā partijām ir vesela virkne funkciju, kas nav tikai cīņa par varu, bet kas ir ar to cieši saistīta.

K. Balodis.

Tad vēl tāds precizējošs jautājums. Cik spēcīga Latvijas politiskajās partijās mēdz būt partijas disciplīna un kā tā varētu ietekmēt tiesnesi viņa darbā, ja nepastāvētu aizliegums būt politiskās partijas biedram?

J. Ikstens.

Tur ir divas daļas, varētu teikt, šajā atbildē. Viena, ja mēs raugāties uz tādiem formāliem rādītājiem, vai mums ir daudz gadījumu, kad cilvēki tiek izslēgti no politiskās partijas par to, ka viņi ir kaut ko izdarījuši vai nav izdarījuši? Tad šādi gadījumi ir īstenībā maz.

No otras puses. Politiskajās partijās daļa cilvēku stājas tādu apsvērumu dēļ, ka viņi vēlas kaut kādu politisku karjeru vai politiski veicināmu karjeru. Šeit ir savukārt ļoti daudz piemēru par to, kā, teiksim, pašvaldības... kaut kādas pašvaldības vadītājs vienās vēlēšanās ir partijā A, šī partija beidz pastāvēt, uz nākošajām vēlēšanām viņš ir partijā B tādēļ, ka viņam cita starpā vajag šo te juridisko platformu, no kuras startēt, pēc tam vēl viņš ir atkal partijā C... līdz ar to ir arī neformālā sankcionēšana. Un šeit es varētu atsaukties uz... nē, tas vēl nav publicēts. Pagājušajā gadā es veicu tādu nelielu pētījumu par kandidātu rekrutēšanu Saeimas vēlēšanām Latvijas politiskajās partijās. Es veicu intervijas ar partiju līderiem un no šīm intervijām bija skaidrs, ka ieklausīšanās partijas vadības viedoklī ir pietiekami būtisks kritērijs tam, vai attiecīgais cilvēks tiek vai netiek iekļauts, piemēram, kandidātu sarakstā. Un arī kuru vietu sarakstā viņš dabū. Vai viņš dabū pirmo numuru, otro... tas pirmais trijnieks tiek uzskatīts par tādu zelta pozīciju... pēdējā vieta tad ir, teiksim, tas otrais... un visas pārējais, kas ir starp trijnieku un pēdējo vietu, ir tāds purvs, kam ne obligāti ir milzīgas izredzes uz ievēlēšanu. Un šeit, man liekas, varu atsaukties savukārt uz vienu citu pētījumu, kas ir šajā gadā jau tapis, ka tam, kurā vietā jūs tiek novietots, īstenībā ir pietiekami liela ietekme uz jūsu ievēlēšanu Saeimā. Es šobrīd runāju tikai par Saeimas vēlēšanām. Līdz ar to tā sankcionēšana var norisināties dažādos veidos.

K. Balodis.

Vēl viens jautājums. Ņemot vērā to, ka Latvijā ir kādi 500 tiesneši un tas priekš iedzīvotāju skaita ziņā tik mazas valsts kā Latvija, ir diezgan būtisks cipars... Un raugoties no politologu viedokļa, vai tas ir pamatoti izslēgt no politiskā procesa tik lielu cilvēku skaitu, jo kāda no pieaicinātām personām pagājušajā tiesas sēdē uzsvēra, ka tiesneši savā ziņā ir arī tāds kā Latvijas sabiedrības intelektuālais avangards.... Varbūt, ka varētu dot pozitīvu pienesumu partiju prestižam. Kā jūs to komentētu?

J. Ikstens.

Cik korektai man ir jābūt atbildei?

K. Balodis.

Atbildiet, kā vēlaties...

J. Ikstens.

Labi, ja jūs gribat kaut ko par tiesnešu avangardu, palasiet, tā teikt, “ķēķa grāmatiņu...” Ja jūs gribat tādu nopietnāku atbildi, tad es teiktu, ka atsevišķu gaišo tēlu iestāšanās visnotaļ nicinātās un pulgotās organizācijās līdz šim šo organizāciju labo slavu nav spējusi uzlabot būtiski.

G. Kūtris.

Vai vēl būtu kādi jautājumi tiesnešiem? Jautājumi lietas dalībniekiem. Lūdzu, pieteikuma iesniedzējam? Būtu jautājums?

J. Neimanis.

Tātad pirmais jautājums. Vai sabiedrību vai sabiedrības locekli var uzskatīt par saprātīgu, ja tas politisku partiju uzskata par kaut ko nelabu un tam svešu, neētisku, bet vēlēšanās viņš par viņām balso. Vai tomēr šajā gadījumā, teiksim, šis te saprātīgais sabiedrības loceklis... mēs viņu identificējam ar kaut ko pilnīgi citu. Vai mēs varam saukt sabiedrību, kura piedalās vēlēšanās un balso par partijām, un vienlaicīgi uzskata tās par kaut ko neētisku un sliktu nodarbošanos...

J. Ikstens.

Es atbildēju tā, ka cilvēks ir atsevišķa teorētiskā skola, kas uzskata cilvēkus par racionālām būtnēm... racionālas izvēles skola. Saskaņā ar šīs skolas pētījumiem un, teiksim, teorētiskiem pamatiem īstenībā vidusmēra cilvēkam ir absolūti neracionāli piedalīties vēlēšanās un ir jābrīnās par katru, kurš aiziet piedalīties vēlēšanās. Līdz ar to arī bija mans jautājums... vispirms godājamajai tiesai — kas tiek saprasts ar saprātīgu cilvēku. Līdz ar to, ja mēs aplūkojam šo jautājumu no tāda viedokļa, tad varētu teikt, ka tie 60 un drusciņ procenti Latvijas Republikas pilsoņi, kas ir piedalījušies vēlēšanās, viņu racionalitāte ir apšaubāma.

Savukārt, no otras puses, mēs varētu tomēr raudzīties uz šo līdzdalību vēlēšanās kā uz pilsoņu pienākuma pildīšanu. Tas, kas cilvēkam ir ieaudzināts, ko viņš arī dara... jo ir virkne lietu, ko mēs savā dzīvē darām, kas ir šķietami neracionāli, bet mēs tā esam audzināti... Un līdz ar to šeit tas saprātīgums tad būtu interpretējams jau citādāk. Līdz ar to jautājums par to, vai cilvēki ir saprātīgi, kad viņi iet uz vēlēšanām un balso par partijām, kuras tie necieš... ir atbildāms tādā veidā, ka ļoti iespējams, ka daudziem cilvēkiem ir šī pilsoņu pienākuma sajūta un viņi to iet darīt citu iemeslu dēļ, kā tikai lai atbalstītu šīs nemīlamās partijas. Nu... tur ir vēl citi apstākļi, kāpēc cilvēki iet... it īpaši, piemēram, Latvijas sabiedrībā, kur ir šis ļoti skaidrais nošķirums starp divām lingvistiskajām kopienām... un tātad tur vieni nāk un otri nāk... un tas rada šo apdraudējuma sajūtu un tad ir... labi, kaut arī viņi visi ir briesmoņi, es tomēr iešu un nobalsošu par mazāko ļaunumu.

J. Neimanis.

Tad nākamais jautājums. Kā jums šķiet, vai jebkura biedrība neprasa tādu, kā mēs šajā tiesas sēdē esam dzirdējuši, disciplīnu? Teiksim, Kāršu spēlmaņu biedrība vai Makšķernieku biedrība... nu arī tur tev ir jāierodas noteiktā laikā un vietā ar

makšķeri rokās un jāpiedalās kādā noteiktā pasākumā, vai, teiksim, jāaizstāv vides vērtības. Vēl jo vairāk, teiksim, tiesnesis var būt arī dalībnieks reliģiskā organizācijā, luteriskā baznīcā, katoļu baznīcā... Un, vai arī šeit mēs nevaram teikt, ka pastāv disciplīna un tā iespaidos konkrētā cilvēka izvēli kādā tiesu lietā, teiksim, piemēram, kādā reliģiskas draudzes reģistrācijas jautājumā. Teiksim, man nepatīk kaut kāda tur noteikta ticība.

J. Ikstens.

Visticamākais, ka disciplīna pastāv arī reliģiskajās un kāršu spēlmaņu biedrībās. Bet, ja jūs zolītē uz devītnieka nenometīsiet savu vienīgo lieko, tad jūs saglabāsiet iespējas tapt pārvēlēts vai ievēlēts kādā citā tiesneša amatā vai jebkurā citā amatā... jūs izpelnīsieties nievas vai kaut ko tādu, bet tas, visticamāk, neietekmēs jūsu profesionālo karjeru.

J. Neimanis.

Tad vēl ir jautājums. Jūs minējāt savu pētījumu par to, kā ietekmē ieklausīšanās partijas vadībā un lojalitātē, kā tas ietekmē vietu kandidātu sarakstā. Šobrīd Latvijā pastāv iespēja tātad tiesnesim kandidēt no politiskās partijas saraksta dažādās vēlēšanās un līdz ar to mēs varam teikt, ka ir bijuši arī atsevišķi tiesneši, kas piedalās šajās vēlēšanās. Un es domāju, ka arī šajā gadā piedalīsies. Tad šie tiesneši nav objektīvi? Sanāk, ka viņi ir ieklausījušies savu partiju vadībā un lietas sprieduši atbilstoši... piemēram, Kristīgi demokrātiskās savienības partijas vadības norādēm... ietekmei...

J. Ikstens.

Lai atbildētu uz šo jautājumu, tad man būtu jāredz, kas tad tur tieši ir, tā teikt, pietiesāts... tad man būtu jāizvērtē...

J. Neimanis.

Šķiet, Liepājā tiesnese bija ar pirmo vai pat otro numuru šajā sarakstā...

J. Ikstens.

Un tad, ja runa ir, piemēram, par Kristīgi demokrātisko savienību, tad ir partijas, kurām ir lielākas izredzes un iespējas tapt ievēlētām... Vienalga, vai tā ir Liepājas dome vai Saeima... un ir partijas, kurām ir mazākas iespējas. Un bieži vien šīs mazās partijas ir priecīgas par katru puslīdz cienījamu cilvēku, kurš ir gatavs sniegt savu atbalstu un reputāciju attiecīgās partijas labumam.

J. Neimanis.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies. Saeimas pārstāvim būtu jautājumi?

G. Kusiņš.

Jā, daži jautājumi.

Paturpinot to iesākto tēmu par saprātīgu vērotāju no malas. Sakiet, lūdzu, kā jums liekas, vai tiesneša piederība pie kādas politiskas partijas varētu... vai tas nesamazinās jau tā ne visai augsto tiesas reputāciju? Jebkurš saprātīgs vērotājs no malas grib, lai būtu taisnīga tiesa.

J. Ikstens.

Nu... Jūs spiežat atbildēt... atbildēt uz jautājumu, kas patiesībā būtu atbildams pēc empīrisku pētījumu veikšanas. Ja jūs jautātu par manu tādu sajūtu un noģidumiem, tad es teiktu, ka tas mazinātu cilvēku uzticēšanos tiesām.

G. Kusiņš.

Paldies. Un jūs esat noteikti pētījis arī kā tas attiecībā uz partiju reitingiem, uz prestižu un partiju stāvokli citās valstīs. Vismaz es prezumēju, ka jūs to esat darījis. Sakiet, lūdzu, vai tas, ka šis ierobežojums pastāv Latvijā, uzreiz tā varētu teikt, ka tādām ir jāpastāv citās valstīs... vai šo valstu īpašie apstākļi varētu būt par, teiksim, tādiem izšķirošiem, lai pateiktu, ka citās valstīs šāda tiesnešu piederība partijām ir pieļaujama, tā nerada sabiedrībā nekādas šaubas, savukārt ir valstis, kur tas varētu radīt šaubas, respektīvi, vai tas ir atšķirīgi dažādās valstīs iespējams, ka tiesnesis ir partijā.

J. Ikstens.

Es nedomāju, ka ir iespējami absolūti universāli risinājumi. Līdz ar to katrai valstij var būt kaut kāda specifika un, teiksim, mēģinājumi panākt tādu pilnīgi universālu risinājumu, es domāju, ka var arī nebūt tie paši labākie.

G. Kusiņš.

Paldies. Un visbeidzot. No jūsu rakstveida atzinuma šeit ir 4. lapaspusē... es nocītēšu... 4. lapaspuses pirmā rindkopa: "Pašreizējos apstākļos institūcijas darbinieku dalība politiskajās partijās kopumā neuzlabo Latvijas sabiedrības priekšstatu par institūcijas darba sekmīgumu." Nedēļu atpakaļ vairākkārt izskanēja tādi jautājumi, vai mēs runājam par pašreizējo brīdi, vai mēs runājam par kaut kādu iedomātu, tādu ideālu tipisku situāciju kaut kad. Vai jūs pieļaujat, ka varētu kaut kad mainīties un tad šī tiesnešu dalība partijās varētu tikt akceptēta sabiedrībā? Jo jūs esat uzrakstījis, ka "pašreizējos apstākļos"... ka tas neuzlabo.

J. Ikstens.

Kāpēc gan nē. Jā, protams, ka kaut kas varētu mainīties un kaut kad... ka šī situācija mainītos un es domāju, ka tas varētu būt arī jautājums, pie kura noteikti varētu atgriezties. Arī šīs tiesas pieredzē, piemēram, ir jautājums par bijušajiem Valsts drošības komitejas un tā tālāk cilvēkiem, kur arī bija līdzīgs spriedums... ka tagad tā kā nē, bet kaut kādā vēlākā brīdī mēs pie tā varam atgriezties. Tā kā es neuzskatu, ka tas ir tāds liegums uz mūžīgiem laikiem.

G. Kusiņš.

Paldies. Vairāk jautājumu nav.

G. Kūtris.

Paldies. Vai tiesnešiem ir vēl kādi jautājumi radušies? Paldies, Ikstena kungs.

Tālāk uzklausām pieaicināto personu advokātu Jencu Kristiānu Pastilli. Lūdzu jūsu dokumentu... uzrādiet tiesas sēžu sekretārei.

Tā kā advokāts tik labi latviski nerunā, tad ir pieaicināts tulks Anda Mize. Arī jūs, lūdzu, savu personas dokumentu uzrādiet tiesas sēžu sekretārei un vienlaicīgi lūdzu pie tiesas sēžu sekretāres parakstieties, ka jūs apzināties, ka nepieciešams tulkot, pareizi tulkot un par to ir arī paredzēta kriminālatbildība 300. Un 302. pantā, ja jūs gadījumā šo norādījumu neievērosiet.

Lūdzu... gan pieaicinātajai personai, kā arī pārējām pieaicinātajām personām bija prasīts gan rakstveida viedoklis, gan šodien arī tiesas sēdē mutiski īsumā jāizklāsta sava attieksme jeb savs redzējums uz konkrēto ierobežojumu — uz ierobežojumu tiesnesim sastāvēt partijā vai politiskā organizācijā.

Varbūt, lai mēs arī ekonomētu laiku, man ir lūgums nestāstīt visu to, kas rakstveida viedoklī bija jau rakstīts, jo lietas dalībnieki un tiesneši šos lietas materiālus pilnībā jau zina. Bet, iespējams, varbūt tā akcentēt galvenos punktus, kam pievērst uzmanību.

Vai tā runa ir savādāka, nekā rakstveida viedoklis lietas materiālos? Iedodiet tiesas sēžu sekretārei... nokopēs, lai varētu izsniegt arī lietas dalībniekiem.

Lūdzu!

J. K. Pastille.

Augsti godātais Satversmes tiesas priekšsēdētāja kungs! Augsti godātā tiesa! Vispirms vēlos pateikties par iespēju šodien sniegt savu viedokli.

Jūsu uzdotie jautājumi ir ļoti saturīgi un esmu centies pēc iespējas labāk un plašāk uz tiem atbildēt un šodien piedāvāju jums savu viedokli.

Protams, savas atbildes varu sniegt tikai virspusīgi pārzinot Latvijas tiesību sistēmu un Latvijas tiesības, jo tomēr šajā valstī un šajā tiesību sistēmā esmu viesis.

Tātad atsaucoties uz jūsu aicinājumu, ar šo sniedzu savu vērtējumu par Latvijas Republikas likuma "Pat tiesu varu" 86. panta trešās daļas atbilstību Satversmei.

Pirmkārt, apstrīdētā norma ir Satversmei neatbilstoša, jo tā nesamērīgi ierobežo biedrošanās brīvību un tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos.

Otrkārt, normas radītā ierobežojuma mērķis tomēr ir leģitīms un nepieciešams. Tiesnešu iesaistīšanās politikā var tikt ierobežota un tai ir jātiek ierobežotai ar konstitūcijai atbilstošiem minēto brīvību ierobežojumiem.

Iesākumā es vēlētos īsi norādīt uz to, kas, manuprāt, šajā lietā nebūtu jāizlemj. Pirmkārt, nebūtu jārunā par to, vai komunistu un citu ekstrēmistisku partiju biedri drīkst būt tiesneši, otrkārt, nebūtu jārunā par to, vai tiesneši kā politisku partiju biedri drīkst kandidēt uz publiskiem amatiem, kā arī nebūtu jārunā par to, vai tiesnešiem kā

politisku partiju biedriem vai pat tiesnešiem vispār ir pienākums publiskajā telpā ieturēt neitrālu nostāju.

Likuma "Par tiesu varu" 86. panta trešā daļa aizliedz tiesnešiem vai personām, kas par tādiem vēlas kļūt, jau pašu piederību kādai politiskajai partijai vien. Ņemot vērā iepriekš minēto, vēlos uzsvērt, ka biedrošanās brīvību aizsargā Latvijas Republikas Satversmes 102. pants, un Satversme tieši paredz arī tiesības apvienoties politiskajās partijās. Šī norma nav vienīgā tāda. To papildina un atbalsta arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10. pants, kam pēc būtības Latvijā ir konstitucionāla nozīme... 11. pants, es atvainojos.

Jānorāda, ka ir skarta ne tikai biedrošanās brīvība. Satversmes 106. pants ikvienam garantē tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos. Ja likuma "Par tiesu varu" 86. panta 3. daļu lasa no otras puses, tad politisko partiju biedriem ir vispār aizliegts kļūt par tiesnešiem. Viņiem ir jāizšķiras starp piederību partijai un amatu. Tādējādi viņi tiek ierobežoti arī savā profesijas izvēlē.

Kā jums ir ļoti labi zināms, tiesneši ir un paliek cilvēki un arī pilsoņi. Tādējādi aizliegt viņu piederību pie kādas politiskās partijas nozīmē ierobežot viņu pamattiesības.

Latvijā garantētā biedrošanās brīvība tomēr nav neierobežota. Un arī tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos nav absolūta tiesība. Nav šaubu, ka tiesneši ir pakļauti īpašiem ierobežojumiem. Satversmes 83. pants un Satversmes 1. pants nosaka tiesu varas neatkarību, lai tādējādi institucionāli garantētu tiesības uz taisnīgu tiesu saskaņā ar Satversmes 92. pantu. Tas nevar neskart tiesnešu vispārējo pilsonisko tiesību izmantošanu un rada viņiem īpašu pamattiesību ierobežojumu.

Tātad katrai Rietumu konstitūcijai ir savas īpatnības un, ja vēlaties, arī sava īpašā metodiskā terminoloģija. Tomēr mūsu kopīgais pamatvērtību kanons un mūsu izpratne par valsti liek mums uzdot vienus un tos pašus jautājumus. Vai tiesību ierobežojumam ir leģitīms mērķis? Vai šis ierobežojums ir piemērots šā mērķa sasniegšanai un vai tas ir samērīgs? Vēsturiskā un teoloģiskā aspektā Latvijas Republikas likuma "Par tiesu varu" 86. panta 3. daļa, pirmkārt, atspoguļo īpašas bailes, proti, bažas, ka tiesnesis, kuram partijas politika izvirza noteiktus pienākumus, varētu būt mazāk objektīvs un mazāk neatkarīgs. Pirmkārt, tāpēc, ka savas partejiskās piederības dēļ viņam daudzos jautājumos ir iepriekš izveidojušies priekšstati, kas šodien jau tika minēts, kā arī, otrkārt, tādēļ, ka saikne ar partiju slēpj sevī risku, ka tiesnesis varētu pakļauties savas partijas oficiālajai vai neformālajai ietekmei. Tādējādi abi šie minētie punkti tieši skar arī Satversmes 93. pantā ietvertu konstitucionālo uzdevumu. Tiesību normas mērķis ir garantēt objektīvu un godīgu tiesnesi tiesas spriešanā. Tai ir jānodrošina arī politiski neitrāls tiesas spriedums.

Faktiskā objektivitāte tiesas spriešanā, proti, apstrīdētās normas konkrētais mērķis tādā veidā tomēr nav sasniedzams. Aizliegums publiskajā telpā paust savu politisko nostāju zaudē savu spēku jeb aktualitāti vēlākais tajā brīdī, kad persona ieiet vēlēšanu kabīnē. Tieši politiski angažēts tiesnesis veicina caurspīdīgumu. Interesu konflikta gadījumā šāds tiesnesis ir labāk atpazīstams. Un līdz ar to šobrīd spēkā esošais aizliegums ir pat neproduktīvs, jo politiskās simpātijas tiek slēptas. Šis arguments kļūst vēl spēcīgāks atceroties, ka tiesnešiem nav aizliegta dalība citās

organizācijās, kā tas jau šodien tika pieminēts. Tiesnešiem ir atļauts publiski paust savu piederību kādai no reliģijām, ideoloģiskos uzskatus, kā arī aizraušanos ar kādu noteiktu vaļasprieku.

Tad arī šāda piederība varētu būt iemesls neobjektīviem un sliktiem spriedumiem. Tomēr šeit Latvijas tiesību sistēma pamatoti uzticas tiesu varas institucionālai kontrolei. Proti, tiesnešu izvēle, izvērtējot piemērotību un kvalifikāciju, paša tiesas procesa iekšējo kontroles mehānismu, īpaši apelācijas un kasācijas institūts, riska samazināšana ar koleģiālas tiesu izspriešanas institūta palīdzību, kā arī tiesības noraidīt tiesnešus.

Tas ir acīmredzami. Partijas piederības aizliegums negarantē objektivitāti un neatkarību tiesas spriešanā. Patiesi neobjektīvu tiesnesi tas neaizkavēs, bet gan drīzāk tādat apslēps. Savukārt godīgam un atklātam tiesnesim tas bez kāda ieguvuma atņem viņam tiesības iesaistīties sabiedriskajā dzīvē.

Tomēr likuma "Par tiesu varu" 86. panta 3. daļai ārpus konkrētās tiesas zāles jeb tiesas spriešanas ir vēl kāds fundamentālāks mērķis. Norma atzīst acīmredzami neatkarīgas tiesas nepieciešamību. Politiskajai partijai piederīgs tiesnesis tiek uzskatīts par draudu acīmredzami neatkarīgai tiesu varai. Faktiski gan Satversmes tiesa, gan arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinušas objektivitātes acīmredzamību par neatkarīgas tiesu varas būtisku elementu. Tādējādi konstitucionālo nozīmīgumu iegūst jau izvairīšanās no šķietamības par neobjektivitāti vien.

Tādat ir divi galvenie aspekti. Pirmkārt, nodrošināt objektivitātes... tiesas objektivitāti. Kā arī, no otras puses, radīt tādat iespaidu vai pārliecību, ka tiesu vara ir neatkarīga.

Nav, protams, arī šaubu, ka arī šis otrais aspekts, kas tika pieminēts, iet roku rokā ar tiesnesim aizliegumu būt politiskās partijas biedram. Un tas rada iespaidu, ka šāda tiesu vara ir neatkarīga.

Tādat to empīriski pierādīt nevar un objektivitāti izvērtēt... tomēr nevaram šo aizliegumu vērtēt objektivitāti, izvērtēt tā iedarbību... vai šis ir ticams, tomēr empīriski pamatot nevar... vai tas ir pietiekami saskaņā ar Satversmi.

Tādat, lūdzu nepārprotiet mani. Neviena konstitūcija nevar iztikt bez simbolisma. Un to katrā ziņā nevar arī tiesu vara. Tomēr jo abstraktāks ir mērķis, jo pārliecinošāk un drošāk tam ir jāiztur arī samērīguma pārbaude.

Tādat pretējos svaru kausos atrodas sekojoši apsvērumi... No vienas puses, pilnīgas pilsoņu tiesības uz piederību kādai politiskajai partijai, galveno līdzdalības tiesību parlamentārajā demokrātijā, uz kuru ierobežojumiem saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 11. panta otro punktu attiecināmas īpaši stingras prasības aizliegums un, no otras puses, pieņēmums, ka pilnīgs aizliegums... pašā tiesas zālē, kā jau redzējām, tas ir veltīgs. Kaut kādā veidā sabiedrībai veicina iespaidu par neatkarīgu tiesu varu. Absolūta pamattiesību ierobežošana tādat jāattaisno ar cerību vien. Un tas nav iespējams.

Tādat likums pat necenšas paredzēt saudzējošākas, tomēr tajā pašā laikā tikpat efektīvus... līdzekļus prasīt ievērot neitralitāti publiskos izteikumos un aizliegums piedalīties aktīvā vēlēšanu cīņā vai kandidēt uz politiskiem amatiem jebkurā gadījumā būtu piemēra pasākumi, lai mazinātu partejiski politiskas neobjektivitātes iespaidu.

Turklāt nav pamata uzskatīt, ka te nevar darboties tiesu sistēmas paškontroles mehānisms. Ja praksē nepietiktu ar tiesnešu noraidīšanas un pārsūdzības institūtiem, arī te likumdevējs, pirms atņem tiesnešiem fundamentālas pamattiesības būtiskus elementus, varētu arī noteikt ar likumisku regulējumu tos ierobežot.

Tātad no manas advokāta pieredzes es varu arī minēt, ka cita starpā nekas nestiprina ticību neatkarīgai tiesu varai tik ļoti labi, kā labi funkcionējoša iekšējā kontrole tiesas sistēmā.

Tātad vēlos apkopot.

Tātad pilnīgas iesaistīšanās politiskajās partijās aizliegums ir nesamērīgs, ja pastāv daudzas saudzējošākas alternatīvas. Likumdevējs tiek aicināts aizstāt aizliegumu ar virkni saprātīgu ierobežojošu normu.

Tātad Latvijas tiesību sistēma tādējādi līdzinātos arī citām atzītām tiesu sistēmām. Nedz starptautiskā sabiedrība kopumā, nedz arī Eiropas tiesnešu kopums nepazīst principiālu partijas piederības un tiesnešu amata nesavienojamību un noraida šādu vispārīgu aizliegumu.

Tātad arī Vācijas, tāpat kā Šveices, Itālijas, Zviedrijas un citu kontinentālo Eiropas valstu, kā arī ASV tiesu vara balstās uz neitralitātes ievērošanas prasību un tiesnešu iekšējo kontroli.

Satversmes tiesas priekšsēdētāja kungs! Augsti godātā tiesa! Neatkarīga un objektīva tiesu vara garantē tiesu iestādes, tiesas procesa un jo īpaši tiesas sprieduma kvalitāti. Ir naivi cerēt, ka, uzliekot katram atsevišķam konkrētam tiesnesim pilnīgu partijas piederības aizliegumu, šis sarežģītais iepriekš minētais pienākums tiktu izpildīts, sasniedzot arī gaidīto efektu. Kaut savā vienkāršībā šis risinājums ir valdzinošs, tomēr arī te, tāpat kā daudz kur citur, spēkā ir princips: vienkāršas atbildes uz kompleksiem un sarežģītiem jautājumiem lielākoties ir ne vien aplamas, bet arī antikonstitucionālas.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies. Jautājums ir... Jūs savā viedoklī analizējāt likumdevēja noteikto ierobežojumu tiesnesim, jo, protams, tas likumā ir ierakstīts. Kā jūs vērtējat situāciju, ka šis ierobežojums tiesnesim primāri tika pieņemts pašu tiesnešu vidē. Un tas ir arī ierakstīts Tiesnešu ētikas kodeksā.

J. K. Pastille.

Tātad būtiskākais būtu tas, ka šāds ierobežojums jeb aizliegums... tam ir, protams vēsturisks iemesls, jo Latvija bija atguvusi neatkarību no komunistiskās varas un tādējādi bija nepieciešams šāds aizliegums jeb ierobežojums. Bet šobrīd ir pagājuši divdesmit gadi un ir cita paaudze, un, iespējams, ka šāds aizliegums vairs nav nepieciešams un tam nav arī tādas simboliskas nozīmes un vērtības.

G. Kūtris.

Nākamais jautājums saistīts... Ja es pareizi sapratu un izlasīju arī tulkojumā, ka sākotnēji jūs savā viedoklī teicāt, ka nevajag vērtēt tiesneša aktīvo politisko

darbošanos, proti, tiesnesis aktīvi ar politiskām runām nedrīkstētu it kā uzstāties. Sakiet, lūdzu, ja tas tā ir... un savukārt beigās jūs teicāt, ka godīgam un neatkarīgam tiesnesim liegums ierobežo iesaistīties sabiedrības dzīvē. Vai tas, ka tiesnesis ir partijas sarakstā un aktīvi politiski nedarbojas, ir apmierinājums viņa tiesībām?

J. K. Pastille.

Tātad atbilde īsumā būs tāda, ka tas, ka tiesnesim ir jā saglabā publiskajā telpā objektivitāte savā nostājā politiskajā, tad šāds pats pienākums arī ir citiem cilvēkiem ar cita veida profesijām. Šāds aizliegums aktīvi iesaistīties ir būtiski mazāks ierobežojums pamattiesībās... šīs personas ir tiesneši nekā vispārējs aizliegums būt partijas biedram. Un ja ir runa par kandidēšanu, tādā gadījumā, ja viņš kandidē, tad ir šāda iespēja apturēt savu tiesneša darbību kandidēšanas laikā. To savukārt ierobežo konkrēts laiks... tas ir konkrēts laika posms, tādējādi tas ir būtiski maigāks ierobežojums nekā vispār iestāties politiskajā partijā, ņemt daļību politiskajā partijā tiesnešiem. Politisko partiju mērķis jeb galvenais uzdevums nav tikai izteikties sabiedriski politiski sabiedrībā. Politiska partija ir vide jeb vieta, kur personas dalās... apmainās viedokļiem un politisko domu attīsta ar sev līdzīgi domājošiem. Šāds risinājums teiksim, ja tiesnesis būtu daļa no politiskās partijas, ka viņš varētu apmainīties arī ar viedokli ar citām līdzīgi domājošām personām. Tas būtu atsvars jeb veids, kā viņam arī varbūt atturēties no politiskas aktīvas nostājas paušanas sabiedrībā, bet iekšēji partijā apmainīties ar viedokli. Tad Vācijā šī sistēma, protams, ir savādāka. Tiesnešiem nav nekādu ierobežojumu un arī runām par politisko aktivitāti nav ierobežojumu. Arī ļoti radikāls risinājums.

G. Kūtris.

No manas puses trešais jautājums ir par ierobežojumu leģitīmo mērķi jeb, pareizāk sakot, tas, ko jūs minējāt to abstrakto to otro lielo mērķi... pagājušajā tiesas sēdē daļa pieaicināto runāja, ka šīs normas tas lielais mērķis nav tikai... mazais būtu tiesneša objektivitāte konkrētajā lietā... bet lielais mērķis ir tiesu varas jeb tiesu neatkarības kopumā aizsargāšana. Sakiet, lūdzu, vai jums noteikti ir zināms Latvijas sabiedrības viedoklis par politiskajām partijām vai personas darbošanos politiskās partijas interesēs... vispār sabiedrības attieksme pret politiskajām partijām... vai pie šīs sabiedrības attieksmes jeb sabiedrības noskaņojuma tiesu varas autoritātes aizsardzības mērķis ir, teiksim, samērīgāk aizsargāt tiesu varas autoritāti ar atsevišķa tiesneša vēlmi būt partijas sarakstā? Vai tomēr ir pretēji?

J. K. Pastille.

Ja es pareizi saprotu jūsu viedokli, tad jautājumā runa ir par to, ka Latvijā ir diezgan aktīvas šīs politiskās debātes un diskusijas un viedokļu atšķirības. Un vai tad šāds aizliegums aizsargātu tiesas objektivitāti... šinī gadījumā tiesnesi piedalīties politiskā partijā.

G. Kūtris.

Pagājušajā sēdē izskanēja viedoklis, ka sabiedrībā nav īpaši pozitīva attieksme pret politiskajām partijām. Bieži vien ir tāds noskaņojums, ka pirms būšanas partijā persona, viss ir ļoti laba, bet kad aizgāja partijā, kā saka, nav vairs tik... Vai pie šīs sabiedriskās domas prioritāte nebūtu tiesu varas autoritātes aizsargāšanai, vai tomēr prioritāte ir arī indivīda tiesneša tiesībām būt partijas sarakstā?

J. K. Pastille.

Svarīgi un svarīgāk ir aizsargāt šo objektīvo tiesu varu neatkarīgo, bet šāds aizliegums vispār būt partijā, teiksim, nenodrošina šo mērķi. Un tā cerība, ka šāds aizliegums būt partijas biedram... Tātad Vācijā tiesneši politiskajās partijās ir ļoti aktīvi... īpaši aktīvi... ir proporcionāli liela daļa kandidātu ir tieši tiesneši. Un ja ir runa par politiskajām diskusijām un viedokļu apmaiņu, tad tieši tiesnešu klātbūtne šajās diskusijās un politikā profesionālāku dara visu šo diskusiju un uzlabo... teiksim, tā... Var piekrist, ka šāds aizliegums būt politiskās partijas biedram tiesnešiem varētu radīt cerību, ka tiks sasniegts mērķis, respektīvi, nodrošināt neatkarīgu tiesu varu... taču šāda cerība pati par sevi nevar būt pamats pašam aizliegumam vai pamatojums...

G. Kūtris.

Tiesnešu jautājumi. Tiesnesis Balodis. Lūdzu!

K. Balodis.

Godājamais Pastilles kungs! Man būtu tāds tomēr precizējošs jautājums par jūsu ierosinātajiem alternatīvajiem risinājumiem, proti, ierobežot tiesnešu tiesības darboties politiskajā partijā, bet ne izslēgt tās pavisam. Sakiet, lūdzu, vai nebūtu tā, ka pie šāda risinājuma, šī pamattiesība tomēr būtu ļoti nomināla... un no tās paliktu tikai čaula. Kāda tur būtu reāla atšķirība ar pašreiz pastāvošo pilnīgo aizliegumu?

J. K. Pastille.

Tātad ir būtiska atšķirība starp šo pašu aizliegumu būt politiskās partijas biedram, pēc būtības, kur savukārt tiesnesis var ar sev līdzīgi domājošajiem apmainīties ar domām, politiskajām idejām, attīstīt šīs politiskās idejas no šīs iespējas kandidēt tiesnesim, kur viņš konkrētajā laikā, teiksim, aptur savu darbību... Tas ir solis... nākamais solis.

K. Balodis.

Jā, un šajā sakarā man būtu vēl viens precizējošs jautājums. Jūs arī savā viedoklī un savā runā norādījāt, ka tiesnesim principā nav aizliegts Latvijā paust savus ideoloģiskos uzskatus arī šobrīd. Un, ja reiz viņam šāda aizlieguma nav, ko tas papildus dotu, ja viņš, piemēram, šajā partijas iekšienē varētu apmainīties ar šiem ideoloģiskajiem vērojumiem?

J. K. Pastille.

Tātad tā būtiskākā atšķirība būtu tāda... Ja tiesnesis, teiksim, kā persona, vienkārši kā pilsonis pauž savu pasaules uzskatu vai savu viedokli, tad viņam nav tiesas iedarbības politikā tādā ziņā, kā, teiksim, pretēji partijas iekšienē, kad šī persona partijas iekšienē piedalās lēmumu pieņemšanā, teiksim, par kandidatūru izvirzīšanu vai ko, kam būs savukārt tieša ietekme politikā... politisks efekts...

K. Balodis.

Un man būtu vēl viens jautājums par apgalvojumu, ko jūs izteicāt savā runā, ka nedz starptautiskā sabiedrība, nedz arī Eiropas tiesnešu kopums nepazīst principiāli partijas piederības un tiesnešu amata nesavienojamību un noraida šādu vispārēju aizliegumu. Bet kā tomēr šādā kontekstā jūs vērtējat to, ka, manuprāt, vairumā Eiropas valstu, tomēr ir noteikti aizliegumi tiesnešiem būt politisko partiju biedriem un līdzīgi kā Latvijā.

J. K. Pastille.

Tātad tā būtiskākā atšķirība ir tā, ka arī Eiropas valstīs nav pieļaujams, ka vienlaicīgi ir tiesneša amatā cilvēks un politiskā amatā. Runa ir par to, ka, teiksim, Vācijā, Zviedrijā, ASV cita starpā arī ir atļauts būt politiskas partijas biedram pēc būtības un tiesnesim vienlaicīgi. Tā ir tā atšķirība būtiskākā. Jānorāda, ka Latvijā ir pretēji citām Eiropas valstīm ir liela priekšrocība. Tiesnešu... displinārtiesības... regulējums pēc būtības ir būtiski attīstītāks nekā citās valstīs. Vācijā tiesneši netiek praktiski disciplināri kontrolēti jeb disciplinārā vara nepastāv. Tātad Latvijā ekstrēmi jeb ļoti politiski aktīvs tiesnesis var tikt disciplinēts... teiksim tā... Vācijā šādu iespēju nav. Tad Latvijā būtu mazāks risks vai mazākas bažas par to, ka ir šāds ekstrēmi politiski aktīvs jeb ļoti politiski aktīvs tiesnesis.

K. Balodis.

Paldies.

G. Kūtris.

Man papildinājums pie tikko skanējušā jautājuma par šo jūsu pausto viedokli, ka šāds ierobežojums nebūtu pieļaujams. Sakiet, lūdzu, vai jūs zināt kādu Eiropas vai starptautisku tiesnešu organizācijas viedokli, kurā būtu kategoriski tas noliegts vai kādā starptautiskā tiesā būtu atzīts, ka šāds ierobežojums ir pretrunā ar kādām cilvēktiesībām... tieši tiesneša darbošanās partijā... piederību partijai, pareizāk sakot.

J. K. Pastille.

Šī diskusija par to, vai ir apvienots tiesneša amats un dalība politiskajā partijā... ir tikusi Eiropā ... tātad šai konsultatīvajai padomei ir oficiāli akreditēts štatu saraksts Eiropas Padomes iekšienē... un tātad šī darba grupa jeb šī padome par to ir ilgstoši un daudz diskutējusi par to, vai šāds savienojums varētu tikt... vai tam ir jābūt aizliegtam, dalībai politiskajā partijā un tiesneša amatā, taču vairākas reizes ir bijusi daļa, kas saka, ka jā, šāds ierobežojums vai aizliegums varētu būt, bet lielākā daļa

apgalvo, ka tas nav nepieciešams un ir cerība, ka tas varētu tiesu varu padarīt tieši objektīvāku, taču šāds ierobežojums nav šīs padomes un komisijas izpratnē nepieciešams.

Un tāpat ļoti interesants secinājums, ka tajās valstīs, kur ir vēlēšanu gadījumā... teiksim Anglija, ASV un Kanāda... mažoritārā vēlēšanu tiesību sistēma tāpat ASV, Kanāda ... Diskusija šajās valstīs ir aktuālāka... aktīvāka. Jo šajās valstīs dalība politiskajās partijās tieši nozīmē politisko aktivitāti vai dalību. Proporcionālajā vēlēšanu tiesību sistēmā... tāpat proporcionālajā vēlēšanu tiesību sistēmā partijas darbība vispār rada tādu abstraktu jeb abstrakti sabiedrisko domu rada, tādējādi, teiksim, šāds aizliegums nav aktuāls vai nav tik liela problēma šādās valstīs tieši.

G. Kūtris.

Tiesnese Branta.

A. Branta.

Man mazāk tas ir kā jautājums... jautājums jau bija par to, vai jums ir zināms, kur starptautiskā līmenī tas ir konkrēti noteikts, ka tiesnesim ir atļauts būt par partijas biedru. Varu jums piekrist par Eiropas konsultatīvo padomi... Eiropas tiesnešu konsultatīvo padomi... Tur notiek diskusija, bet šī diskusija nekad nebeidzas ar kaut kādu oficiālu dokumentu. Tas ir viedoklis, kur notiek faktu konstatācija ar kaut kādu secinājumu varbūt nākotnei, bet tas nav oficiāls dokuments, kas ir obligāts.

J. K. Pastille.

Tāpat, pirmkārt, ja paskatās uz Eiropas Cilvēktiesību tiesu, Strasbūru, varam secināt, ka nav neviena sprieduma, kur būtu konkrēti runa par šo aizliegumu būt politiskajā partijā un tiesnesim, jo lielākajā daļā Eiropas valstu nav šādu problēmu... šāds aizliegums, problēma neeksistē. Šī vispārīgā doma Eiropā ir, ka jā, var būt tiesnesis dalībnieks politiskajā partijā, taču ir jābūt ļoti stingrai kontrolei, kas savukārt nāk no tiesnešu iekšējās vides... tiesu vides disciplinārā līmenī...

G. Kūtris.

Tiesnešiem ir vēl jautājumi? Nav. Lietas dalībniekiem jautājumi. Pieteikuma iesniedzējam, lūdzu.

J. Neimanis.

Man ir faktiski viens jautājums. Jautājumā par saprātīgu vērotāju... un vēsturisko kontekstu, jo šajā lietā tāpat tiek akcentēts, ka to vērtētu... tiesas autoritātes ietekmi... saprātīgs vērotājs un kādi vēsturiskie apstākļi tam ir pamatā... Varbūt jūs varat īsumā ieskicēt, kādos apstākļos jūsu mītnes zemē Vācijā radās šis te pieļāvums tiesnesim darboties... būt par biedru politiskā organizācijā un kāds tajā laikā bija Vācijas saprātīgais vērotājs.

J. K. Pastille.

Tātad Vācijā šī diskusija, kas šobrīd ir Latvijā, vēsturiskā kontekstā un saprātīgā vērotāja... bija piecdesmitajos gados. Tātad arī tur, protams, bija divi pretēji viedokļi, līdzīgi kā Latvijā. Tur, protams, aktuālākais jautājums bija tas, ka Vācijā savulaik bija totalitārais režīms ar vienu ekstrēmu partiju un kā tas ierakstās šajā vēsturiskajā kontekstā. Tātad šī diskusija mūsdienās ir tāda patētiska jeb sīkmanīga, bet, protams, paralēli ir arī šī romantiskā skola... un pretēji tam bija reālistiskā. Tātad šī romantiskā skola atbalstīja neitrālu jeb norādīja, ka nepieciešams neitrāls tiesnesis, kas ir ārpus sabiedrības... Tādēļ, ka šis tiesnesis tad būtu nevis kā virs sabiedrības kā jums, teiksim, bet blakus sabiedrībai... Un tad šādam tiesnesim nav savu interešu vai ambīciju, bet vairāk politisku ambīciju. Un tādējādi arī viņam būtu jābūt neitrālam jeb imūnam pret visām šādām politiskām diskusijām, jautājumiem. Otrs... jeb pretējā, ko šī reālistiskā skola nosaka, ka nē, tieši pretēji.. tiesnesis ir pilsonis, ir daļa no sabiedrības, viņš veido daļu no sabiedrības, viņš ir tieši kā pilsonis... un kā sabiedrības sastāvdaļa ir tiesnesis un pieņem lēmumus. Un tad, protams, arī kādā konkrētā gadījumā varētu būt šāds konflikts jeb respektīvi, strīds, kur, teiksim, ir... Tātad, piemērs, teiksim, ka tiesnesis ir vienas partijas jeb politiskās organizācijas pārstāvis un tiesājamais jeb otra puse var būt pilnīgi citas... Tātad gadījumā, ja rodas šāds konflikts jeb problēma, ar to ir jātiek galā tiesas zālē vai tiesas spriešanas procesā ar gan tiesneša noraidīšanas institūtu, apelācijas institūtu, pārsūdzības institūtu... Un tātad aizliegums šāds būtu maldīgs priekšstats, ka tas varētu novērst šādu... šis viedoklis ir ne vinnējais, bet, teiksim, pierādījies kā pareizais. Šī tēma gan Beļģijā, Vācijā, Zviedrijā ir tikusi izdiskutēta un viņa vairs nav aktuāla... šis aizliegums. Vācijā bija runa par to... tātad secinājums, ka šis pilsonis ir tiesnesis, nevis tiesnesis ir kaut kāds abstrakts, ārpus sabiedrības esošs elements.

G. Kūtris.

Saeimas pārstāvis vēlētos uzdot jautājumu?

G. Kusiņš.

Jā. Man ir vairāki jautājumi. Pirmais jautājums būtu attiecībā uz jūsu, Pastilles kungs, sniegto rakstveida viedokli. Un jautājums būtu no viedokļa otrās lapaspuses. Viedokļa otrajā lapaspusē ir kā atbilde uz otro jautājumu šeit... pirmajā rindkopā... beidzās ar teikumu... "tiesnešu aptauja liecina par daudz nozīmīgākiem faktoriem šā mērķa sasniegšanai". Sakiet, lūdzu, kas tie ir par tiesnešiem, kas ir aptaujāti un vai tas nesaistās vēlāk ar izklāstu... vismaz tik acīm redzamu? Viedokļu otrajā lapaspusē kā atbilde uz otro jautājumu. Atbilde uz otro jautājumu sastāv no divām rindkopām. Pirmā rindkopa beidzas ar teikumu... "tiesnešu aptauja liecina par daudz nozīmīgākiem faktoriem šī mērķa sasniegšanai". Sakiet, lūdzu, kuri tiesneši ir aptaujāti? Kad šī aptauja ir notikusi? Un kas šo aptauju veica?

G. Kūtris.

Varbūt jūs vienkārši varat atcerēties kaut ko, kas tā varētu būt par tiesnešu aptauju saistībā ar šo mērķa sasniegšanu...

A. Branta.

Vai tas ir domāts ar kādu citu valstu tiesnešu salīdzinot... ne tieši Latvijas...

G. Kūtris.

Otrā lapa. Atbilde uz otro jautājumu.

J. K. Pastille.

Ir gan Eiropā veikta šāda aptauja... pētījums, gan arī Latvijā...

G. Kūtris.

Tiesneši Latvijā ir aptaujāti?

A. Branta.

Nē, nu tas ir augšā... Viedokļu formulēšanā tika izmantota anglo-sakšu tiesību loka valstu tiesību avotu prakse, kārtība un tiesnešu loma...

G. Kūtris.

Nu šajā brīdī tā uzreiz nevar...

G. Kusiņš.

Paldies. Otrs jautājums arī no jūsu rakstveida viedokļa. Tas ir atbilde uz piekto jautājumu. Šeit jūs norādāt, ka vienlaikus ir atzīstams, ka ir noteiktas pilsoņu tiesības, kas ir Latvijā izmantojamas tikai esot politiskās partijas biedram. Sakiet, lūdzu, kuras, jūsuprāt, tās varētu būt?

G. Kūtris.

Atbilde uz piekto jautājumu. Trešais teikums.

J. K. Pastille.

Runa ir par to, ka nevar kandidēt Saeimā, ja nav politiskas partijas biedrs. Partijas izvēlas, kad izvirza tiesnesi... Tātad, ja šis kandidāts jeb tiesnesis nav partijas biedrs, viņš nevar piedalīties politiskās programmas izstrādē.

J. Neimanis

Es atvainojos... nepareizs tulkojums... Tātad viņš vēlas pateikt, ka ja tu neesi politiskās partijas biedrs, tu nevari ietekmēt kandidāta izvēli iekļaušanu sarakstā vai nē... tikai partijas biedrs var noteikt, kurš būs kandidātu sarakstā. Tātad partija savā pilnsapulcē apstiprina kandidātu sarakstu. Līdz ar to tiešais lēmējs ir politiskās partijas biedrs. Nav runa par to, ko var iekļaut sarakstā vai nevar...

G. Kusiņš.

Varētu būt saistībā ar tulkojumu... grūti novērtēt šādu...

S.Osipova

Varbūt jālūdz Pastilles kungam pa vienam teikumam un lai tulko pa vienam teikumam.

G. Kūtris.

Tātad... vai jautājums šajā gadījumā ir par to, ka Latvijā esot... Latvijā ir pilsoņu tiesības, kuras var izmantot tikai tad, ja cilvēks ir politiskās partijas biedrs.

J. K. Pastille.

Nē, protams, runa nav par Satversmē nodrošinātām tiesībām. Tātad nav pilsoņu tiesības Satversmē nodrošinātas, kas būtu saistītas ar ... piesaistītas ar piederību politiskajai partijai. Taču dalība politiskajā partijā būtu daļa no politiskās partijas... atļauj realizēt vai daļa no dalības demokrātiskā politiskā procesā. Bet runa ir par tiesību realizēšanu nevis par pašām tiesībām.

G. Kusiņš.

Es sapratu, ka tas teikums ir savādāk domāts, nekā tas ir vārdiski uzrakstīts. Nav nekādu politisko tiesību.... Labi. Paldies.

Tad ir jautājums no tā, ko mēs dzirdējām nedēļu atpakaļ šajā tiesas sēžu zālē un to, ko jūs sakāt šodien. Jūsaprāt, vai ir nozīme tam, ka arī šobrīd tiesneši uzskata, ka šis ierobežojums ir saglabājams. Šādu viedokli nedēļu atpakaļ, cik es saprotu, pauda Augstākās tiesas priekšsēdētājs Bičkoviča kungs, ka viņam nav zināmi tādi... Vai tam ir nozīme šajā lietā?

J. K. Pastille.

Tātad, protams, vienmēr ir liela nozīme tam, ko tiesnesis saka un kādu viedokli viņš izpauž, taču faktam, ka viņš ir šādu viedokli paudis, nav obligāti iemesls pamattiesību ierobežojumam... pats par sevi...

G. Kusiņš.

Bet vai tas, ka šobrīd... kā es saprotu... Augstākās tiesas priekšsēdētājs bija lūdzis aptaujā tiesnešus vai vēl kāds uzskata, ka tiesnesim ir jābūt politiskās partijas biedram, cik es saprotu, tad Bičkoviča kungs nedēļu atpakaļ teica, ka viņš nezina kādu citu kolēģi, kas paustu tādu viedokli... Es saprotu, ka tas nebija tikai Bičkoviča kunga viedoklis... tas bija vairāku tiesnešu kopienas... tiesnešu viedoklis... vai tam ir nozīme šobrīd pašu tiesnešu...?

J. K. Pastille.

Būtībā nē.

G. Kusiņš.

Tam nav nozīmes tātad...

J. K. Pastille.

Tātad demokrātiskā veidā... To nevar izlemt obligāti tikai ietekmēto personu loks jeb šajā gadījumā tiesneši. Nevar izlemt.

G. Kusiņš.

Tiesneši tad maldās... tiesneši dara kaut ko nepareizi... Tā es saprotu?

J. K. Pastille.

Ja es būtu tiesnesis, es nebūtu politiskās partijas biedrs... Un uzskatu un domāju, ka tas būtu nepareizi — būt politiskās partijas biedram. Protams, var būt gadījums, ka pārējie mani kolēģi tiesneši uzskata savādāk. Un es neesmu dzirdējis nekādu argumentu ne no viena, ka tomēr šāda tiesību... pamattiesību... ka tai būtu jābūt atstātai... Tātad tas fakts, ka lielai daļai tiesnešu ir šāds viedoklis, kāds viņiem ir... tas norāda, ka Latvijā tomēr ir diezgan liela viedokļu daudzveidība un ka šāda tiesība, ja tāda būtu, teiksim, iespēja apvienot netiktu slikti izmantota... nepareizi... Tātad sabiedriskā līmenī šādam viedoklim tiesnešu, kādu viņi pauž šajā gadījumā, ir nozīme, taču Satversmes tiesas kontekstā tam nav nozīmes... Satversmes tiesas konstitucionālo tiesību kontekstā.

G. Kusiņš.

Paldies.

Tad vēl viens jautājums. Jūs pieminējāt šo tiesnešu konsultatīvo viedokli un teicāt, ka tā ir Eiropas padomes akreditēta, kā es saprotu, institūcija. Sakiet, lūdzu, vai, jūsuprāt, Venēcijas komisija, kas ir devusi viedokli par šo likumu, tad ir kļūdījusies? Venēcijas komisija deva atzinumu 2002. gadā attiecībā uz šo normu un ne tikai Venēcijas komisija. Vai jūs uzskatāt, ka tas bija kaut kāda kļūda, jo tad viņa vērtēja nevis no kādiem politiskiem, bet juridiskiem argumentiem.

J. K. Pastille.

Tas bija viņu viedoklis vai vērtējums. Ir vairāki viedokļi vai vērtējumi... Es pieņemu arī, ka citiem cilvēkiem ir savādāks vērtējums nekā man kādā konkrētā jautājumā. Arī šajā...

G. Kusiņš.

Un visbeidzot. Tad par jūsu priekšlikumu... šo galveno... izejot no tās domas, ka var būt kādi saudzējošāki līdzekļi.

Jūs savā rakstveida viedoklī šos saudzējošākos līdzekļus nenosaucat. Bet jūs nosaucat vairākus tādus nosacījumus. Tie ir pašās beigās nobeiguma otrajā punktā. Principā lietas būtībā aizliegta... tad ir neparedzot... neparedzot... tad ir vairāki tie nosacījumi. Vai jūs varētu nosaukt kaut kādu konkrētu šī ierobežojuma apmēru, kas būtu šobrīd Latvijā tikpat efektīvs, lai ļautu šo mērķi sasniegt...

J. K. Pastille.

Es centīšos... tātad ir jānošķir... ir svarīgi nošķirt šīs divas lietas, ka tiek tiesnešu darbība apturēta un kandidēšana un dalība politiskajās partijās pēc būtības. Tad Latvijā ir pietiekami regulētas jeb noteiktas šīs disciplinārtiesības tiesnešu arī... Konkrētās partijās varētu tikt diskutēts par to, vai tiesnešu amats ir vai nav savienojams ar dalību... Svarīgi būtu šādā gadījumā... ja nebūtu šāds aizliegums tiesnesim darīt zināmu, kādas partijas biedrs viņš ir... lai attiecīgi tad citas politiskās partijas vai piederības cilvēks varētu noraidīt tiesnesi vai šādas tiesības saglabāt un realizēt... Protams, noraidījumam uz šāda pamata, tam būtu jābūt pamatotam, ne tikai faktiski pats plikais fakts, ka, teiksim, tiesnesis ir kādas partijas, kas jums nav simpātiska, biedrs. Vācijā tas nav labi regulēts šis jautājums, jo Vācijā cilvēki pilnībā uzticās tiesnešiem. Un protams, labāk būtu izvērtēt Vācijas vai Zviedrijas, vai Anglijas gadījumu. Un šī Venēcijas komisija savulaik ir arī sagatavojusi sarakstu ar šādiem pasākumiem alternatīviem, kas Eiropā tika pielietoti vai eksistē. Tas, protams, ir arī likumdevēja darbs... uzdevums. Protams, tā varētu arī būt tēma jeb diskusijas objekts Latvijas Saeimā... šie pasākumi.

G. Kūtris.

Vai tiesnešiem ir kādi jautājumi? Nav vairs. Paldies, Pastilles kungs. Paldies tulkam.

Es atvainojos... Pieaicinātā persona Lauris Liepa. Vai varētu pienākt... Tiesnešiem radās jautājumi.

Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Godājamais Liepas kungs. Man būtu jautājums, kas jau daļēji tika aplūkots pagājušajā tiesas sēdē, proti, par apstrīdētajā normā noteiktā aizlieguma un tiesnešu ētikas kanonu kopsakaru. Sakiet, kāds pēc jūsu domām ir Tiesnešu ētikas kodeksa juridiskais spēks un vai šajā Ētikas kodeksā var vai nevar noteikt tiesnesim augstākus standartus kā apstrīdētajās normās.

Un vēl arī pie šī paša jautājuma. Vai Ētikas kodeksa normas var iet tik tālu, ka ar tām tiek ierobežotas tiesneša pamattiesības?

L. Liepa.

Paldies.

Godātais tiesnesi, jautājums ir saprotams. Tas sastāv no trim daļām. Pirmā daļa ir relatīvi vienkārša. Ja mēs skatītos juridiski normatīvā kontekstā, tad Ētikas kodekss ir iekšējs normatīvs akts, ko ir labprātīgi uzņēmie tiesnešu korpus. Tas nozīmē, ka visi Latvijas tiesneši, izņemot Satversmes tiesu, godātos Satversmes tiesas tiesnešus, bet vispārējie Latvijas tiesneši ir labprātīgi vienojušies par savas iekšējās uzvedības, savu standartu formalizēšanu rakstveida dokumentā. Tātad zināmā mērā, kas vieno Satversmes tiesu un visus Latvijas tiesnešus... ir apziņa, ka tiesnesim ir noteikti rīcības standarti, noteiktas vērtības, kas ir jāievēro, neatkarīgi no tā, vai šīs vērtības ir vai nav dokumentētas papīra veidā, neatkarīgi, vai šīs vērtības ir formalizētas. Latvijas

tiesneši ir tātad deviņdesmito gadu sākumā šo savu ētikas standartu kopumu normativizējuši un šī normativizācija ir tātad juridiskā kanona ietvaros vērtējama kā iekšējs normatīvs akts, salīdzinoši ar ārējo normatīvo aktu, ko mēs juristu vidē tā vulgāri vērtējam par tiesu varas jumta likumu. Tas ir likums, atbilstoši kuram darbojas ne tikai tiesneši, bet arī visas pārējās juridiskās profesijas.

Neapšaubāmi, ka normu konfliktu gadījumā tātad iekšējais normatīvais akts atkāpjas ārējā normatīvā akta priekšā, ja ir normu konflikts. Šodien tiesas sēdē izskatāmajā strīdā noteikti nav normu konflikta, bet tātad hipotētiski tas ir viens no ļoti nopietniem jautājumiem, ar kuriem es arī esmu diskutējis šīs lietas kontekstā ar Tiesnešu ētikas komisijas pārstāvjiem. Ja godātā Satversmes tiesa konstatētu, ka ir norma, kas ir apstrīdēta, neatbilst konstitūcijai, tad tā būtu ļoti nopietna dilemma, ļoti nopietna izvēle vispārējam... tātad vispārējo tiesnešu, tiesnešu korpusam, jo, neapšaubāmi, tātad nāktos pārskatīt šo iekšējo normatīvo aktu.

Šinī kontekstā tātad ir divi pārējie jautājumi, ko tiesa ir uzdevusi. Pirmais attiecas uz to, vai tiesneši var labprātīgi uzņemties tādus savas rīcības ierobežojumus, kurus no tiesnešiem neprasa likumdevējs, bet kurus, tiesnešu ieskatā, sabiedrība uzskatītu par atbilstošiem, par nepieciešamiem un vēlamiem. Uz šo jautājumu var atbildēt salīdzinoši vienkārši. Pirmais, tātad tiesneši var, neapšaubāmi, uzņemties rīcības ierobežojumus. Nu, tas zināmā mērā attiecas uz morāles jautājumiem. Jebkurš indivīds var uzņemties nozīmīgākas saistības, stingrākus ierobežojumus savai uzvedībai nekā sabiedrība to sagaidītu. Mēs katrs cilvēciski varam apņemties nedarīt tādas lietas, kuras sabiedrība varbūt neuzskatītu par nosodāmām, bet kuras mēs personīgi uzskatītu par nepieciešamām savas iekšējās kārtības uzturēšanai. Ir ļoti labs piemērs... bet es varbūt bez piemēriem.

Atbildot tālāk uz šo trešo jautājumu, tātad, vai varētu pastāvēt situācija, kurā tiesneši, neskatoties uz to, ka hipotētiski tātad likumdevējs vai Satversmes tiesa atbrīvotu tiesnešus no nepieciešamības... es atvainojos, nevis no nepieciešamības, bet no aizlieguma darboties politiskajās partijās, vai tiesneši varētu to darīt. Neapšaubāmi, tiesneši to varētu darīt un izvirzīt kā iekšējas vadlīnijas, kā rekomendācijas uzskatot, ka šāda veida līdzdalība nevarētu vai nesekmētu sabiedrības uzticēšanos tiesu varai, jo tā radītu virkni to problēmu, par kurām arī es tiku referējis pirms nedēļas. Tātad, piemēram, daudz sarežģītāku jautājumu attiecībā uz atstatīšanos no lietas skatīšanas, piemēram, iepriekš definētie jautājumi, kurus puses uzskatītu par *a priori* tiesnesim jau klātesošajam partiju programmu ziņā, kuras būtu strikti noteiktas atsevišķu lietu izskatīšanā un tā tālāk. Taču vispārēji var norādīt, ka tiesneši labprātīgi vienmēr var izvēlēties tādus standartus, tādus ierobežojumus, kuri sabiedrības ieskatā... kurus sabiedrība uzņemtu arī kā attaisnojamus tiesneša īpašajai profesijai.

Šādu piemēru mums ir diezgan daudz. Un varbūt viens no tādiem ekstrēmākiem piemēriem arī ir atrodams Tiesnešu ētikas kodeksā. Ne tikai Latvijas regulējumā ir tas, ka ne tikai tiesnesis personīgi, bet arī tiesneša tuvākie radnieki un ģimenes locekļi ir ierobežoti daudzos jautājumos, piemēram, dāvanu pieņemšanā, attiecību uzturēšanā ar personām, kas, varētu tā sacīt, parastam sabiedrības loceklim, arī tajā skaitā citu juridisko profesiju pārstāvjiem, liktos nesamērīgi smagi.

Tā ir atbilde...

G. Kūtris.

Vēl būtu kāds jautājums?

K. Balodis.

Paldies.

G. Kūtris.

Pēc pagājušās tiesas sēdes tiesai radās viens jautājums pieteikuma iesniedzējam.

Mums ir lūgums, Varbūt jūs varētu precizēt jeb konkretizēt savu nostāju Satversmes tiesas likuma 19.2. pants, kurš regulē konstitucionālajai sūdzībai izvirzītās prasības. Tur ir šī 4. daļa, kura runā par to, ka konstitucionālo sūdzību var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskārums brīža. Pagājušajā reizē mēs arī nedaudz runājām, arī Saeimas pārstāvis šo pieminēja... Tiesa vēlētos no jums... zinot tieši to, ka jūs esat tiesnesis... kādus tiesai, teiksim, objektīvus faktus jūs varētu minēt par to, kas bija aizskārums rašanās brīdis jums.

J. Neimanis.

Tātad es gatavojos par šo runāt arī debatēs. Man ir pilnīgi skaidra šī norma, kā ir rēķināms pieteikuma iesniegšanas termiņš. Tātad tas ir saistīts ar subjektīvā aizskārums rašanās brīdi. Un šeit ir skaidrs, ka šī lieta izvirza interesantu kāzusu šīs normas piemērošanā. Un es pieļauju, ka pēc tās tad arī vadīsies arī turpmākajās lietās.

Redziet, ja mēs pieņemtu, ka aizskārums brīdis ir pilnīgi skaidri noteicams ar to brīdi, kad persona iegūst noteiktu statusu, uz kuru attiecas noteikti ierobežojumi, un viņš sešu mēnešu laikā pret šiem ierobežojumiem nevēršas, tad tādā gadījumā viņš zaudē savas tiesības pret tiem iebilst. Tad tādā gadījumā mēs izvirzītu prasību personai, lai viņa pilnīgi skaidri tajā brīdī, kad viņa iegūst šo statusu, apzinātu visus ierobežojumus un tas būtu iespējams. Bet otrs... pilnīgi skaidri prognozētu savu nākotnes lēmumu. Un, manuprāt, tas nav iespējams. Un līdz ar to šis te subjektīvā aizskārums rašanās brīdis ir faktiski šajā gadījumā ir pieņemams, ka persona saka, ka man ir šis lēmums. Un no tā tad arī būtu rēķināms šis te termiņš. Protams, ka tā ir zināma veida fikcija... Jūs jau smaidāt, redzot manu atbildi... Bet nav citas iespējas, kā iziet no šīs situācijas, jo pretējais risinājums ir tāds, ka man ir tajā brīdī 6 mēnešu laikā pilnīgi jāzina, ko es darīšu pēc diviem, trīs gadiem vai četriem un pieciem un vēl tālāk. Es domāju, ka ir skaidrs, ka tas nav iespējams.

G. Kūtris.

Bet varbūt jūs kāds aicināja iestāties kādā partijā vai jūs ar kādu runājāt par iespēju un jūs gribētu iestāties kādā partijā... vienkārši...

J. Neimanis.

Jā, tas ir mans lēmums. Nu man nav papīra formātā, ko iesniegt jums, bet es nedomāju, ka...

G. Kūtris.

Vai tajā 2010. gadā, kad jūs parakstījāt Administratīvo tiesnešu biedrības vārdā vēstuli Saeimas Juridiskajai komisijai un runājāt par Saeimas, Eiropas parlamenta vēlēšanu likumu... vai tajā brīdī jums šī doma vēl nebija?

J. Neimanis.

Jā, redziet, ir maldīgi identificēt mani ar visas Latvijas administratīvo tiesnešu biedrību. Patiesībā, šajā lietā Administratīvo tiesnešu biedrība netika pieaicināta kā persona, kuras viedokli tātad tiesnešu organizācijas viedokli uzklaustīt... bet es varu teikt, ka daudzi mūsu biedri neiebilst pret šo... pret to, ka tiesnesis varētu būt politiskās partijas biedrs. Un vadoties no šāda te lēmuma... tas ir iekšējs biedru lēmums, tas nav Jāņa Neimaņa vienpersonīgs vai biedrības automātiski arī biedrības lēmums. Tas būtu tā maldīgi pieņemt.

Un otrkārt. Arī šeit Bičkoviča kungs minēja, ka Augstākās tiesas tiesnešu vidū ir vienprātīgs viedoklis par to... nu es... man jāatvainojas, bet Administratīvo lietu departamenta senatoru viedoklis atšķiras no šī vienprātīgā viedokļa, ko viņš gan šeit neminēja.

Līdz ar to atbildot uz jūsu jautājumu par to vēstuli, es teiktu, ka tas vēl nenozīmē, ka tajā brīdī es vēlos pievienoties konkrētai partijai tikai tāpēc, ka es esmu parakstījis organizācijas vārdā šādu aicinājumu parlamentam grozīt likumu, kas attiecas uz tiesnešu kandidēšanu sarakstā, kur ir iespējams samērīgāks līdzeklis un ko arī parlaments pēc tam, kad iejaucās Satversmes tiesa, izdarīja. Un otrkārt, vispār šis te aizliegums kā tāds...

G. Kūtris.

Tiesnešu jautājums. Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Es vēl tomēr gribētu papildināt priekšsēdētāja uzdoto jautājumu par aizskārumu, jo tas ir ļoti svarīgs un izšķirošs konstitucionālās sūdzības gadījumā. Tātad pagājušajā sēdē jūs teicāt, ka jūs šo aizskārumu sajūtāt jau 1. jūnijā, iesniedzot pirmo konstitucionālo sūdzību, pēc kuras lieta netika ierosināta. Tad jūs norādījāt otrās konstitucionālās sūdzības iesniegšanas datumu kā aizskāruma rašanās brīdi vai vismaz aizskāruma pastāvēšanas brīdi, kad to varēja konstatēt. Bet sakiet, kad tad tieši šis aizskārumus radās? Ir nosakāms kaut kāds konkrēts datums? Un vai tiešām jūs esat veicis kaut kādas aktīvas darbības, lai nodemonstrētu to, ka šī norma ir jūsu reāli skārusi?

J. Neimanis.

Es jau... Man sanāk atkārtoties. Tātad, lai nodemonstrētu... man ir jāpārkāpj likums, tātad... tātad no šībrīža viedokļa ir jāveic neētiskas darbības... Un nu ja tas ir nepieciešams lietas izskatīšanai, tad es to varu izdarīt. Bet, manuprāt, tas nav nepieciešams.

G. Kūtris.

Sakiet, lūdzu, vai jūs kā tiesnesis, pats skatot kādu lietu, ticētu cilvēkam, kurš saka, ziniet, man iekšēji tā tajā dienā bija tā sajūta un tāpēc es jūtos aizskarts. Vai jūs neprasītu viņam kaut kādu vismaz nelielu formālu pierādījuma momentu, aktivitāti... Vai ka jūs kā tiesnesis būtu griezies Tiesnešu biedrībā ar ierosinājumu grozīt Ētikas kodeksu, jo šis ierobežojums jums traucē vai kaut kas tamlīdzīgs...

J. Neimanis.

Nē, neko tādu es neesmu darījis.

G. Kūtris.

Jūsu aktīvākas darbības nekur neizpaužas.

J. Neimanis.

Manuprāt, arī...

G. Kūtris.

Nē, nu mēs saprotam, ka likumu jūs pārkāpt negribējāt un stāties partijā...

J. Neimanis.

Pieņemt to, ka šeit tas sākotnējās konstitucionālās sūdzības iesniegšanas brīdis... un pēc tam otrs... manuprāt, tā pirmā sūdzība, kas tika iesniegta, tie apstākļi nav relevanti, jo šī sūdzība netika pieņemta. Viņa tika atteikta dēļ tā, ka trūkst juridiskā pamatojuma. Un līdz ar to tas ir atrisināts un tā ir pagātne. Tātad nu... tāds ir mans viedoklis.

G. Kūtris.

Tas nozīmē, ka pirmo pieteikumu rakstot jūs jau izjutāt aizskārumu. Nevarētu būt tā, ka jūs, pirmo pieteikumu rakstot, aizskārumu nejutāt un tikai uz otro pieteikumu sajūtāt.

J. Neimanis.

Nu, katrā ziņā, lai formulētu konkrētu brīdi, tātad... bija nepieciešams sastādīt dokumentu. Nenoliedzami. Bet tātad... es vēlreiz norādu, ka šīs lietas izskatīšanas vajadzībai es nevaru norādīt nekādu... Nu, jūs man prasāt datumu. Nosauciet brīdi... Nu, es viņu nosaucu. Jūs varat man ticēt, varat neticēt, tas ir jūsu ziņā. Es nevaru to novērst, kā saka... to mainīt. Vispār manā ieskatā tam nav... tam konkrētajam datumam tik lielas nozīmes. Es saprotu, ka likums prasa šo sešu mēnešu termiņu kā atskaites punktu, bet nu es jau norādu uz to situācijas duālo raksturu, ka tādā gadījumā... ja vienīgais veids, kā to ticami pieņemt, ir brīdis, ka tevi apstiprina par konkrētu... tu iegūsti konkrētu tiesisko statusu... tad tādā gadījumā tev ir jāprognozē visa sava dzīve uz turpmāko laiku.

G. Kūtris.

Ja vēl būtu tajā... pirms pieteikuma iesniegšanas būtu kaut kādi vēlēšanu gaidāmi notikumi, kur būtu jāiesaistās partijai, lai varētu aktīvi darboties... Ja būtu kaut kāda slikta partijas rīcība, kur jūs gribētu aktīvi iesaistīties... sakārtot tās partijas iekšējās lietas... Un kaut kāds fakts, kas liecinātu, ka jums tajā brīdī tiešām ir vēlēšanās... Nevis tā, ka jūs ilgu bijāt tiesnesis, pēkšņi vienā rītā pamodāties un...

J. Neimanis.

Labi, jūs mani turpināt spiest arvien tālāk... katrā ziņā es nekad neesmu plānojis piedalīties Saeimas vēlēšanās un līdz ar to vēlēšanu tuvums vai tālums pilnīgi nav relevāns šajā gadījumā. Tas, kādā situācijā es esmu... Es redzu, ka tā politiskā organizācija, kas man simpatizē, un par kuru es balsoju vēlēšanās un balsotu, tātad biedru sapulcē netiek pieņemti noteikti lēmumi, kur es varētu un gribētu izteikties... Nu un tādēļ es arī uzskatīju par svarīgu, ka mana dalība šajā organizācijā varētu pozitīvā veidā ietekmēt... ka viņi savāktos... Nu, ja jūs gribat konkrētas politiskās partijas nosaukumu, es to varu nosaukt... ja tas ir nepieciešams.

G. Kūtris.

Ja jūs to gribat, jūs varat paust, mums nav nekādu noteiktu tiesību jums to jautāt, jo... tas uzreiz jūs šo lietu saistāt ar politisko noskaņu un pārliecību... tieši tāpēc arī tiesnešiem ir kā tā politiskā neitralitāte...

J. Neimanis.

Nu, tādi ir tie apstākļi...

G. Kūtris.

Tiesnese Branta.

A. Branta.

Sakiet, jūs teicāt tā, ka jūs esot tiesnesis skatāties, teiksim, kāda partija jums simpatizē un redzat, ka netiek pieņemti lēmumi... Kur jums ir garantija, ka jūsu tā partija gribētu jūs par biedru redzēt...?

J. Neimanis.

Man nav tādas garantijas. Nenoliedzami. Nevienam nav šādas garantijas. Nu... teorētiski tikpat labi dalība... biedrošanās politiskajā organizācijā nenozīmē iestāšanos... bet arī piedalīšanos dibināšanā... Tātad, ja tev atsaka, tad... ir citi varianti...

G. Kūtris.

Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Tomēr es gribētu pārlicināties un pajautāt jums... vai tiešām vēlme stāties politiskajā partijā jums ir patiesa, jo konstitucionālajā sūdzībā jūs rakstījāt, ka jūs gribētu būt partijas biedrs, bet tā ļoti vispārīgi.... Šodien arī jūs teicāt nupat to... bet saprotiet, mums ir jābūt pārlicībībai, ka jūs neesat iesniedzis konstitucionālo sūdzību sporta pēc, bet jūs patiesi vēlaties būt jebkuras politiskās partijas biedrs...

J. Neimanis.

Atbilde ir — jā.

G. Kūtris.

Skaidrs. Vai tiesnešiem vēl būtu kādi jautājumi? Nav.

Vai lietas dalībniekiem ir vēl kādi lūgumi vai savstarpēji jautājumi? Nav. Paldies.

Lietas dalībniekiem.... Vai jums ir nepieciešams kāds īpaši ilgs laiks sagatavoties tiesu debatēm?

J. Neimanis.

Nē, nav.

G. Kūtris.

Tiesa apspriežoties nolēma izsludināt tiesas sēdē pārtraukumu līdz pulksten 12.30.

(Pārtraukums)

G. Kūtris.

Paldies.

Vai tiesnešiem vēl ir kādi jautājumi? Lietas dalībniekiem. Arī jautājumu nav.

Līdz ar to tiesa paziņo, ka lietas izskatīšana pēc būtības ir pabeigta un tiek atklātas tiesas debates.

Lietas dalībnieki, kāds ir jūsu priekšlikums par debatēm nepieciešamo laiku? Pieteikuma iesniedzējam?

J. Neimanis.

Man pilnīgi pietiek ar 15 minūtēm. Tikai konkrēti argumenti un viss.

G. Kūtris.

Saeimas pārstāvim?

G. Kusiņš.

Man arī pietiktu ar 15 minūtēm.

G. Kūtris.

Tiesai nav nekādu iebildumu. Līdz ar to tiesas debatēs pirmais runā pieteikuma iesniedzējs. Lūdzu, jums vārds.

J. Neimanis.

Paldies.

Tātad neatkārtojoties, bet ejot cauri tiem argumentiem, ko es esmu dzirdējis šajās tiesas sēdēs šajā lietā.

Tātad mēs visi bijām liecinieki tam, ka būtībā šī lieta ir par mūsu bailēm pārvarēt šo aizliegumu — tiesnesim būt par politiskās partijas biedru. Mēs dzirdējām dažādus argumentus un pamatā tādus, kas noraida šo iespēju. Un šeit izskanēja vairāki aspekti.

Pirmkārt, tātad, ja runā par šī aizlieguma vēsturiskajām saknēm. Tātad ir jāievēro, ka šis aizliegums... šī aizlieguma pamatā bija nevis tieši vērsšanās pret konkrētu partiju, Komunistisko partiju. Kaut gan, protams, ka tas tika paturēts arī prātā. Bet tieši pret... vienā no tiesas sēdēm izskanēja šis jēdziens — partijas disciplīna. Tātad būtībā šis aizliegums vērsās pret to, ka tiesnesi varētu ietekmēt partijas disciplīna, telefontiesības, kas bija raksturīgi padomju laikam. Līdz ar to no šāda aspekta arī ir jāiziet, turpmāk vērtējot šī aizlieguma piemērotību šodien.

Kā izskanēja šajā lietā, normai ir divi leģitīmi mērķi. Pirmkārt, norma nodrošina tiesas objektivitāti vai ir vērsta uz tiesas objektivitātes nodrošināšanu konkrētā lietā un pret konkrētu dalībnieku. Un tas atspoguļojas sīkāk šajā ASV tiesas spriedumā “Zeiferte”, kur ASV apelācijas instances tiesa, kura spriedumu atstāja spēkā Augstākā tiesa, norādīja, ka šādus tiesas objektivitātes apdraudējumus vajag un var izvērtēt tikai konkrētos apstākļos un pret konkrētiem lietas dalībniekiem. Jo vispārīgs tāds ierobežojums vai vispārēji dažādi izteikti apsvērumi... kas nav saistīts ar konkrēto lietu un konkrētiem dalībniekiem, nav relevanti.

Otrkārt, normas mērķis ir vērsts uz tiesas tēlu sabiedrībā... pozicionēšanu kā neatkarīgu tiesu. Un šeit izskanēja šis kritērijs, kādā veidā to vērtēt, vai ir apdraudējums un tātad samērīgs šis aizliegums, un kā uz to skatītos saprātīgs vērotājs. Un šis ir ļoti būtisks un arī, es teiktu, juridisks kritērijs, jo vadoties no tā ir jāizvēlas jeb ir jāizlemj pamattiesības ierobežojuma pieļaujamība.

Kas ir saprātīgs vērotājs? Mans oponents pirmajā tiesas sēdē ļoti retoriski jautāja, kā sabiedrība reaģētu uz šādu pieļāvumu. Visticamāk, ka nē, ka būtu nesapratne, ka tas būtu nepieļaujami. Un vai tiesa būtu neatkarīga... visticamāk, ka nē sabiedrības acīs. Es gribētu teikt, ka šajā gadījumā jautājums ir par to, kurš tad ir tas vērotājs. Un vai patiešām viņš ir saprātīgs. Jo šodienas tiesas sēdē jau es akcentēju, uzdodot jautājumu pieaicinātajai personai, ka sabiedrība dzīvo dažādos stereotipos un duālā attieksmē pret savu valsts pārvaldi, politisku valsts pārvaldi. Pret politiku vispār. Tātad, no vienas puses, sabiedrība izmanto... savādāk tā nevarētu vispār valsts pastāvēt... tā izmanto dotās mehānisma iespējas... tātad vēlēšanās balsojot par politisko partiju biedriem un to programmu nostādņām. No otras puses, uzskatot, ka politiskās partijas ir kaut kas neētisks un kaitējošs, vismaz netīrs.

Bet kā šodien minēja pieaicinātā persona Jenss Kristiāns Pastille, šādu... šis aizliegums tiesnesim būt par politiskās partijas biedru šo tiesas tēlu, šo mērķi sasniedz tikai aptuveni. Tātad tas ir pārāk izplūdis. Un kā arī pamatoti norādīja, ka tam ir jābūt tad precīzākam regulējumam, kas tad tieši kaitē.

Un šajā lietā izskanēja vairākas premisas, uz kurām es arī norādīju pirmajā tiesas dienā un kas arī turpinājās arī šodien...

Tātad pirmā premisa — dalība partijā pati par sevi rada šaubas par tiesas objektivitāti un tiesnesis, kurš ir politiskās partijas biedrs, ir noraidāms jau pats par sevi kā politiskās partijas biedrs. Otrs. Politiskā piederība ir neētiska lieta. Treškārt, partija prasa noteiktu disciplīnu noteiktos jautājumos. Ceturtkārt, partija noformē cilvēka nostāju konkrētā lietā. Un visbeidzot, tiesnesis kā partijas biedrs atklāj savu nostāju vismaz jau biedru sapulcē.

Ja mēs ejam... apskatām šīs te premisas, tad man jānorāda, ka tā centrālā lieta... pārējās var būt vērtējuma jautājums, vai dalība politiskā partijā ir ētiska vai neētiska, tā centrālā lieta — partija prasa disciplīnu un tādēļ arī šis te aizliegums tika ieviests. Ir jānorāda, ka arī Tiesnešu ētikas kodeksa noteikumi norāda, ka tiesnesim visos jautājumos... viņam primāri ir jāizvēlas tiesneša darbs, tātad tiesneša profesionālie pienākumi. Viņam savā darbībā ir jāizvairās no tā, kas viņu asociētu ar konkrētu lietu un konkrētu nostāju izskatāmajā lietā. Viņam ir jāizvairās no šādas te ietekmes. Tātad, šis pienākums ir spēcīgāks par šādu apgalvojumu, ka partija uzliek disciplīnu.

Šodien es uzdevu arī jautājumu... Būtībā jebkura dalība kādā sabiedriskā grupā disciplinē mūs kaut kādā noteiktā veidā. Vairāk vai mazāk. Bet mēs nekad nesakām, ka šī disciplīna šajā sabiedriskajā grupā iespiestos vai attiektos tālāk jau uz konkrētā tiesneša konkrēto darbu.

Otrs aspekts. Partija noformēs tiesnešu nostāju konkrētā jautājumā. Šeit tātad tas mums ir jāpieņem kā pašsaprotams fakts, ka tiesnesis nav *tabula rasa*, ka viņam vienmēr ir noteikti uzskati jau pirms lietas izskatīšanas par noteiktiem sabiedriskās dzīves jautājumiem. Un tie arī viņu ietekmē.

Mans oponents norādīja, ka man kā kasācijas instances tiesas tiesnesim ir iespēja paust savu tiesību politisko viedokli izskatāmajā lietā. Bet es stipri apšaubu šādu risinājumu, ka, slēpjoties aiz politiski neitrāla cilvēka maskas, savus politiskos uzskatus es paustu ar tiesas spriedumu. Tieši otrādi. Tiesas spriedumam un tiesību normu tulkojumam ir jābūt pēc iespējas tālākam no politikas. Nenoliedzami, katrs tiesību piemērošanas rezultāts ir saistīts ar tiesību politiku, bet ne ar politiku.

Jautājumā par biedra nostājas atklāšanu biedru sapulcē. Šajā gadījumā nenoliedzami sabiedrība seko līdzī un piedalās arī politisko partiju darbībā var redzēt un uzklaut to, ko saka konkrēts cilvēks sapulcē. Tas gan nav īpaši populāri Latvijā tam sekot līdzī, bet, teiksim... tā tas ir un tā tam vajadzētu būt. Šādā gadījumā ir jāvērtē atkal, vai pašam tiesnesim... vai tas, ko viņš ir izpaudis iepriekš kādā sanāksmē, kas ir publiski pieejama, ciktāl tas ietekmē viņa objektivitāti konkrētā lietā. Vai ir tie vispārēji uzskati par... nezinu... piemēram, tiesnešu atalgojuma jautājumu vai vides aizsardzības aspektu... vai tas ir jau noformējis viedoklis konkrētā lietā. Es nevaru piekrist pieaicinātās personas viedoklim, ka gadījumā, ja tiesnesis iebilst pret abortiem vai eitanāziju, ka tas automātiski... tātad dalība šādā politiskā partijā... ka

tas automātiski viņu padarītu par neobjektīvu konkrētajā lietā. Jo atkal šeit tātad tiesnesim primārais ir viņa tiesneša darbs un viņa neitralitātes pienākums.

Šajā lietā tika... notika atsaukšanās uz Venēcijas komisijas viedokli un citu starptautisko tiesnešu organizāciju viedokļiem. Šeit jābūt uzmanīgam. Tāpatās kā man norādīja, ka nevajadzētu citēt ASV tiesas spriedumu... Es varētu teikt, ka jāievēro, ka arī Venēcijas komisijas viedoklis respektē katras valsts situāciju un, kā mēs zinām, ne visās pasaules valstīs pastāv demokrātiski režīmi. Tas nozīmē, ka šī organizācija ievēro arī to, ka tiesneši nāk no tādām valstīm, kurās ir izteikts... teiksim, šis kaut kādu partiju diktāts, tātad šī partijas disciplīna.

Šī lieta atklāja vienu ļoti interesantu lietu, ka mēs nevaram tiesu pasargāt no dažāda veida pārmētiem. Šajā lietā mēs skatījāmies uz pārmētiem par tiesneša politiskās orientācijas ietekmi uz izskatāmajām lietām un tiesas tēlu kopumā. Bet kā minēja šodien pieaicinātā persona uz jūsu jautājumu... tātad paskatieties par tiesnešu reputāciju... paskatieties grāmatu "Tiesāšanās kā ķēķis". Mēs nekad tiesneši nevaram būt pasargāti no šāda vispārēja rakstura pārmētiem, pat ja tie ir notikuši... tie notikumi ir bijuši tālu zināmā pagātnē. Mēs labi atceramies šīs lietas sakarā... tieši es atminējos laiku, kad tiesnesi Balodi apstiprināja Satversmes tiesas tiesneša amatā, kad tiesnesi Skudru apstiprināja Satversmes tiesas tiesneša amatā... Kāds sabiedrībā bija viedoklis par tiesas uzspīdzināšanu no iekšienes. Mēs labi atceramies sabiedrības viedokli par tiesneša Kūtra kredītsaistību ietekmi uz spēju objektīvi skatīt tiesnešu atalgojuma lietas... Šajā gadījumā vai mēs varam teikt, ka tā bija... tas bija sabiedrības viedoklis, nostāja? Vai tas bija saprātīgs vērotājs? Es domāju, ka nē.

Šī lieta parāda arī to, ka tiesnesis jau šobrīd faktiski pēc esošā regulējuma neatrodas tādā vakuumā, jo, kā es minēju, sistēmiski arī iepriekš... tātad tiesas piesēdētājs varēja būt politiskās partijas biedrs un būtībā sabiedrība pat nepamanīja to un tai tas nelikās relevanti. Otrkārt, tiesnesis var būt dažādās cita veida biedrībās, kas faktiski ir transformācijas procesā par politisko organizāciju. Treškārt, tiesnesis var būt piederīgs dažādām citām organizācijām, kurām, piemēram, arī ir zināma veida ietekme sabiedrībā, teiksim, dalība baznīcā... Un sanāk paradoksāli, ka lai paaugstinātu tiesas autoritāti, tiesnesim būtu jāstājas nevis partijā, kurai ir slikta slava un pieskaņa, bet baznīcā, jo baznīca bauda sabiedrībā vislielāko autoritāti. Un tātad, ja tiesnesis atzītu, ka viņš ir baznīcas biedrs, baznīcēns, tātad viņš baudītu lielāku autoritāti.

Un visbeidzot, protams, arī tiesnesis var kandidēt jau šobrīd uz politisko partiju sarakstos vēlēšanās un tas arī būtu šajā lietā apsverams apstāklis.

Šodien es pamanīju arī to... un nonācu pie tēzes, ka pēc būtības... ja reiz man pieļauj piedalīties politisko partiju sapulcēs un izteikt viedokli, jo šāda aizlieguma nav, bet nebūt par biedru... Faktiski tā ir tikai šķietamība. Tā ir šķietamība, kas liedz šo būtisko elementu, ka es ar savu dalību, kaut arī es tur piedalos, es nevaru ietekmēt konkrētu lēmumu pieņemšanu, es nevaru ietekmēt, kā arī šodien tiesas sēdē minēja, tātad kandidāta apstiprināšanu sarakstā.

Būtībā, ja mēs raugāmies salīdzinoši uz citām valstīm, ko mēs varam redzēt? Mēs redzam, ka citās valstīs šis aizliegums pastāv un tika ieviests tamdēļ, ka pastāvēja šī pēctotalitāro režīmu trauma sabiedrībā. Tātad, ja mēs raugāmies uz Spāniju,

Portugāli, tātad, kur bija šie režīmi, kur konstitūcijā ir ierakstīts stipri vairāk kā Latvijas Republikas Satversmē, tieši tamdēļ, lai sabiedrība zinātu it kā šīs pašsaprotamās lietas.

Otrkārt, pēc postpadomju telpa... Tātad arī kur bija šī partijas diktatūras ietekme uz sabiedrību un tiesu jo īpaši... Tad savukārt Itālija, Vācija, Skandināvija, valstis, kas šodien... arī kā minēja pieaicinātā persona, parāda, ka sabiedrība spēj no šīs traumas attālināties.

Un visbeidzot. Tātad manā ieskatā neveidojas ētikas normas pretrunā ar likumu, jo diez vai pamattiesības ierobežojoša ētikas norma var būt pieļaujama. Un tāpatās arī citu tiesnešu iebildumi. Kā minēja šodien pieaicinātā persona, tie būtu respektējami, bet citu personu uzskats, ka pamattiesību ierobežojums ir samērīgs, nenozīmē, ka viņš ir samērīgs. Tātad tas ir tiesību jautājums, kas ir izšķirams tiesai patstāvīgi.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies. Lūdzu Saeimas pārstāvi... jums vārds tiesu debatēs.

G. Kusiņš.

Godātā tiesa! Vispirms es vēlētos norādīt uz vienu apstākli, kas arī šodien izraisīja debates. Man liekas, ka atvērts paliek, tā teikt, jautājums par to, kad tad ir noticis tiesību aizskārums... kad ir iestājies... Jo, manuprāt, ne nedēļu atpakaļ, ne šobrīd nav gūti tādi patiesībā un pārbaudāmos faktos balstīti pierādījumi, ka aizskārums radās tikai 4. jūlijā. Lietā ir rakstveida dokuments, ka radās 4. jūlijā, arī šobrīd pieteikuma iesniedzējs uzstāj uz tādu pašu. Godātā tiesa, mēs to atstājam tiesas izlemšanai. Un šinī gadījumā mūsu rīcībā nav papildus pierādījumi, kas liecinātu par citu... lai gan par to es runāšu nedaudz vēlāk.

Kā tad vēsturiski radās šis ierobežojums? To, es domāju, ļoti plaši nedēļu atpakaļ izstāstīja gan Zemrībo kungs, to apliecināja arī Bičkoviča kungs. Ir pilnīgi skaidrs, ka šāda ierobežojuma mērķis bija radīt tiesnešu objektivitātes garantijas. Un tad būtu jājautā, vai šobrīd šajā jomā vairs nav problēmu? Vai šobrīd šajā jomā viss ir kārtībā? Un, manuprāt, uz to ir atbildējis pats pieteikuma iesniedzējs. Es izdrukāju no publiski pieejamās Latvijas Administratīvo tiesnešu biedrības mērķiem, kur rakstīts... ka nav noslēpums, ka Latvijā uzticība tiesai un tiesnešiem ir zema. Tā nav tikai sabiedrības problēma, bet arī tiesnešu problēma, jo tiesas nolēmuma spēks nav tikai formāls, bet tas sakņojas arī sabiedrības atzīšanā. Ja sabiedrība neuzticas tiesnesim, tad viņa nolēmums, lai arī cik pareizs tas būtu, neiegūst pilnu spēku. Ir dažas valstis, kur patiešām tiesnesis var būt politiskās partijas biedrs.

Tomēr jautājums ir, vai tas, ka kādā valstī tas ir, uzreiz uzliek Latvijā konstitucionālu pienākumu valsts institūcijām tieši vadīties no šīs citu valstu pieredzes?

Man vēlreiz jānorāda uz pieaicinātās personas Endziņa kunga teikto, kurš apstiprināja, ka ir arī citi piemēri. Ir valstis, kas vadoties no saviem konkrētajiem apstākļiem, pat savās konstitūcijās ir paredzējuši, ka tiesneši nevar būt politisko partiju biedri.

Vai šis ierobežojums Latvijā ir kaut kā slēpts, nezināms citām valstīm? Protams, ka nē. Kā norādīja Tieslietu ministrijas pārstāvis, 2002. gadā sagatavotais likumprojekts tika sūtīts vairākiem starptautiskajiem lietpratējiem atzinumu sniegšanai. Un šie vairāki eksperti, sniedzot savus atzinumus, ir norādījuši uz citām lietām, uz neveiksmīgi formulētām citām vietām šajā pantā, taču neviens no tiem nav norādījis, ka šāds aizliegums ir antikonstitucionāls, vai pārkāpj kādas Latvijai saistošas starptautisko tiesību normas.

Nedēļu atpakaļ tiesas sēdē radās vairāki jautājumi, uz kuriem es nevarēju atbildēt... godātā tiesneša Baloža jautājumi... attiecībā uz politiskajām partijām un politiskajām organizācijām. Es gribu norādīt, ka šo jautājumu likumdevējs pats, manuprāt, diezgan skaidri ir nepārprotami ir atrisinājis jau 2006. gadā, pieņemot likumu "Par politisko partiju likuma spēkā stāšanās kārtību". Šī Politisko partiju likuma spēkā stāšanās kārtības likuma 4. pantā ir norādīts, ka Politisko partiju likumā lietotais termins "politiskā partija" atbilst citos normatīvajos aktos lietotam terminam "politiskā organizācija (partija)". Tātad es vēlreiz varu norādīt to situāciju, ka gan sākotnēji Augstākās tiesas plēnumā lietotā terminoloģija ir atbildusi tā laika izpratnei par to, kas tad ir aizliegts tiesnesim... un, manuprāt, šeit ir vienkārši terminoloģiskas atšķirības, kas Latvijā ir diezgan bieži sastopamas normatīvajos aktos, kas vēl aizvien ir saglabājušās, piemēram, "uzņēmēj sabiedrības" vai "kapitālsabiedrības..." vai vēl kaut kādas terminoloģiskas tādas atšķirības, kas nemaina pēc būtības.

Kā es jau teicu, šis ierobežojums nāca no pašiem tiesnešiem. Un likumdevējs šinī gadījumā tikai apstiprināja to, ko rosināja paši tiesneši. Es pieļauju, ka ja tiesneši nāktu ar kādu citu iniciatīvu, likumdevējs uzklautu un pieļauju, ka sāktos debates.

Mēs varam ticēt vai neticēt, vai apšaubīt vai neapšaubīt šeit Bičkoviča kunga teikto... bet kā viņš teica, viņam nav zināmi kādi citi fakti. Es pieļauju, ka varbūt ir citi fakti, bet, kā Bičkoviča kungs teica, viņam nav zināmi citi fakti.

Visbeidzot. Vēl trīs lietas. Cienījamais oponents, pieteikuma iesniedzējs vairākkārt gan pagājušonedēļ, gan arī šodien norādīja uz to, kas tas īsti varētu būt... vai tas ir aizspriedums, vai kā šodien tika teikts, ka tās ir bailes... Jāsaka tā, ka patiešām aizspriedumi var traucēt pareizi uztvert faktisko realitāti. Aizspriedumi vispār ir tāda sabiedrības fenomena forma, kas ir daudz apspēlēta. Šeit varu nocīt, piemēram, cita autora teikto, ka dažs labs, cenšoties iznīdēt aizspriedumus, pie reizes nīdē ārā arī tikumību, godīgumu un reliģiju. Tas, kas man pašam liekas, ir svarīgi, ir tas, kā cita autora teiktais... "tas, kas brīvs no jebkādiem aizspriedumiem un kam nav nekādu aizspriedumu, tam jābūt gatavam tam, ka viņu nesapratīs."

Patiešām, attiecībā uz dažādiem aizspriedumiem un izteikumiem, sabiedrībā var būt ļoti atšķirīgs viedoklis. Rainis ir teicis: "Ar prāta spriedumiem nevar atspēkot aizspriedumus."

Mēs nonākam situācijā, ka mums ir jāraugās nevis uz tādu sausu ideāli tipisku situāciju, bet gan to, kā to uztver sabiedrībā. Mēs nedzīvojam stikla tādā noslēgtā kubā, ideālā formā vai lodē un mūs nekas neinteresē. Apkārt ir sabiedrība, kurai ir savi viedokļi.

Cilvēki, kas saistīti ar amata pienākumiem, nedrīkst izlikties par vientiešiem. Es gribu vēlreiz atgādināt to, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka objektivitātes

acīmredzamībai... ka tā ir būtisks elements. Un es šeit uzsvāru liktu uz diviem vārdiem: uz objektivitāti un uz acīmredzamību.

Ikvienam, arī sabiedrībai kopumā ir svarīgi, lai nebūtu šaubas par tiesnešu objektivitāti. Un, kā es jau teicu, tas ir arī cits šīs normas mērķis un citu cilvēku tiesības.

Taisnīgumam un objektivitātei jābūt redzamai. Taisnīgumam un objektivitātei ir jābūt redzamai... tā nevar būt slēpta, tā nevar būt balstīta reliģiskā pārliecībā... ticiet... tā objektivitāte ir. Tai ir jābūt redzamai. Ja tā nav redzama, tad šis iedomātais saprātīgais vērotājs no malas nonāk neapskaužamā situācijā. Viņam nav iespējams pārliecināties, vai patiešām ir šī objektivitāte. Viņš nav pārliecināts, vai ir taisnīgums. Šim taisnīgumam jābūt redzamam.

Godātā tiesa! Mēs varam redzēt, ka sabiedrībā dažkārt atklāj kaut ko jaunu... kaut kādas nezināmas lietas, bet dīvainā kārtā arī Satversmē tiek atklāti jauni vārdi un citi juristi strīdās, ka tas vārds kaut ko citu nozīmējis... tagad atkal kaut ko citu... Es šajā šajā man debatēm atvēlētajā laikā gribētu pievērst jūsu uzmanību vienam citam vārdam, kas, es ceru, nebūs nekāds jaunatklājums. Un šis vārds ir rakstīts nekur citur, kā likumā "Par tiesu varu"... par to, kāda persona var būt par tiesnesi. Un šis jaunais vārds... jaunatklātais... tas tur visu laiku ir rakstīts: "godīgs jurists"?

Vai mēs vispār šeit varam sākt balstīt kaut kādus situācijas risinājumus uz iespējamiem, manuprāt, negodīgiem paņēmieniem, kas neatbildīs šim vārdam "godīgs jurists". Tātad prasība ir godīgs savā rīcībā. Nu, līdz ar to melošana pati par sevi vispār ir ārpus šīs lietas. Godīgs savos izteikumos.

Mēs varam diskutēt, vai ir iespējama godīga patiesības slēpšana. Bet tad, man liekas, mēs aizejam morālās kategorijās un tad 15 minūtes noteikti ir par īsu šādām debatēm.

Visbeidzot. Noslēdzot un summējot Saeimas pozīciju. Vai ir kāds saudzējošāks līdzeklis? Vai tas ir identificēts? Kāds konkrēts, skaidri definēts? Man liekas, ka ir bijuši tikai minējumi, aicinājumi, pamudinājumi kaut ko tādu meklēt. Un, kā šodien mēs dzirdējam, būt tādā meinstrīmā, kas, protams, arī ir tā ļoti aizraujoši.

Bet, godātā tiesa! Vai mēs sagaidām, ka no malas vērotājs varēs pārliecināties, ka patiešām ir objektīvs un taisnīgs spriedums šādā situācijā, ja tiesnesis būs politiskās partijas biedrs?

Es gribētu apgalvot, ka no nedēļu atpakaļ un šodien izklāstītajiem argumentiem nav izkristalizējies neviens saudzējošāks līdzeklis, kas šobrīd spētu sasniegt šo leģitīmo mērķi tikpat efektīvi, kā apstrīdētā norma.

Arī pieaicinātā persona Pastilles kungs, kas varbūt atšķīrās no citām pieaicinātajām personām ar neredzamu atšķirīgu viedokli par to, ka šī norma varētu neatbilst Satversmei, arī viņš savā rakstveida atzinumā 2. punktā bija norādījis, ka šis tiesiskās noteiktības princips liedz tūlītēji atzīt apstrīdēto normu par spēkā neesošu, neparedzot... un tad sekoja vairāki nosacījumi. Līdz ar to, nepastāvot šādiem konkrētiem faktiem, fiksējumiem, kurš saudzējošāks līdzeklis tad tas varētu būt... Man liekas, ka tāda saudzējošāka līdzekļa šobrīd nav. Vai tāds vēlāk varētu būt? Jā.

Taču no malas vērotājs sagaida šo objektīvo tiesas spriedumu un šo taisnīgumu nevis kaut kad abstrakti, kaut kad ideāltipiski, bet gan atbilstoši konkrētajiem Latvijas

šodienas apstākļiem un atbilstoši situācijai, kas ir šobrīd. Tātad atbilstoši 2013. gada 10. aprīļa izpratnei.

Mūsuprāt, nav šobrīd vienota saistoša norma, kas uzliktu pienākumu Latvijā atzīt, ka tiesnesis ir... savu amatu vienlaicīgi var apvienot ar politiskās partijas biedra amatu. Nav šobrīd šāda standarta. Neviens starptautiskais dokuments neuzliek Latvijai šādu pienākumu, neviens Satversmes pants neiet tik tālu savā interpretācijā, ka Latvijā šāds pienākums būtu.

Pie šādiem apstākļiem mēs lūdzam Satversmes tiesu atzīt apstrīdēto normu par atbilstošu Satversmei.

Paldies.

G. Kūtris.

Paldies.

Ar to es pasludinu tiesas debates par slēgtām.

Vai lietas dalībniekiem ir vēlēšanās teikt kādu repliku? Pieteikuma iesniedzējs?

J. Neimanis.

Jā, es vēlējos tikai norādīt, ka tātad šāds pienākums izriet no Satversmes 102. panta "Biedrošanās brīvības". Un tā, ka šādi ierobežojumi ir attaisnojami tikai tad, ja tam ir leģitīms mērķis un pietiekams pamatojums un tie ir samērīgi. Un es uzskatu, ka šāds vienkāršs aizliegums būt par politiskās partijas biedru daļā, kas attiecas uz dalību politiskajā organizācijā, un kas neskar tātad publisku darbību... ziedojumu vākšanu, iesaistīšanos finansiālās aktivitātēs, ka tas nekādā mērā nekaitē ar Satversmi nodibinātai valsts iekārtai un tiem likumiem, kas konkretizē personu... pilsoņu dalību savas valsts pārvaldē.

G. Kūtris.

Paldies. Saeimas pārstāvim?

G. Kusiņš.

Vēlreiz replikas veidā izsakot Saeimas pozīciju, mēs uzskatām, ka nav citu saudzējošāku līdzekļu, kas ļautu sasniegt šo leģitīmo mērķi tādā pašā kvalitātē.

Paldies.

G. Kūtris.

Tiesa paziņo, ka spriedums tiks pasludināts 10. maijā, piektdien, pulksten 10.00 šajā zālē.

Līdz ar to pasludinu tiesas sēdi par slēgtu.

Stenogrammas izgatavotāja

Mārīte Ceļmalniece

Tiesas sēžu sekretāre

Elīna Kursiša